ISSN 1814–4357

Дачникам садівникам городникам

Щомісячний виробничо-практичний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

Передплатний індекс 74142

№4 (268) Квітень 2011

Цілющий тархун

Квітує іпомея

Утримання племінних гусей

Впродовж останніх років Конфідор® Максі є лідером з продажу та використання інсектицидів для населення не тільки в усьому світі, але також і в Україні.

Мільйони людей вибирають Конфідор® Максі як засіб захисту №1 проти колорадського жука.

Конфідор® Максі

надійний та перевірений засі

від Байєр Гарден

Конфідор® Максі використовують у світі майже на всіх сільськогосподарських культурах та проти багатьох шкідників.

Конфідор® Максі – один з небагатьох препаратів, що є дозволеним для використання в закритому грунті. Його використовують при вирощуванні томатів та огірків у теплицях для захисту від білокрилок, попелиць, трипсів та інших шкідників.

Конфідор® Максі має унікальні властивості, яких не мають інші засоби захисту рослин і що робить його неперевершеним.

Справа в тому, що крім пошкодження шкідниками, рослини за несприятливих умов потрапляють у стан стресу. Він може бути викликаний спекою, посухою, перепадом температур повітря та грунту, надто інтенсивним сонячним випромінюванням, нестачею кисню у прикореневій зоні, пригнічуючою дією гербіцидів.

Зі стресом треба боротися, інакше несприятливі фізіологічні зміни в рослині загрожуватимуть вашому врожаю. Реагуючи на стрес, рослина починає виробляти речовини, які полегшують життєдіяльність, пристосовують її до стресових небезпечних умов.

Щось подібне відбувається і серед людей. Коли ми відчуваємо стрес, організм швидко реагує збільшенням у крові рівня адреналіну. В стані стресу людина здатна на вчинки, неможливі за „нормальних" умов.— наприклад, пересунути на кілька метрів тягар, непідйомний для суперважковаговика. Або перестрибнути прірву, яку не в змозі подолати майстер стрибків у довжину. Організм мобілізує усі свої резерви...

Рослина теж здатна опиратися несприятливим умовам. Тільки функцію „адреналіну" виконують речовини, структурно подібні до хлорникотинової кислоти.

Дивна річ, але саме хлорникотинова кислота утворюється під час розпаду Конфідору Максі в рослині. **Препарат збільшує в рослині концентрацію антистресових речовин, підвищує її життєздатність і потенціал.**

Внаслідок цього рослини отримують інтенсивне зелене забарвлення листя, рівномірно розвиваються, підвищують кількість та якість врожаю.

Іншими словами, крім надзвичайно ефективного захисту від шкідників , Конфідор® Максі має ще ефект стимуляції росту та розвитку рослин.

Конфідор® Максі — препарат системної дії, який здатен досить вільно рухатися рослиною знизу догори. А рослина в свою чергу легко засвоює його з грунтового розчину через коріння. Системність препарату забезпечує також високу активність проти сисних шкідників, а грунтове внесення високоефективне проти грунтових шкідників (наприклад, дротяників)

За умов крапельного зрошування захисній дії та **стимуляції росту і розвитку,** підлягають всі частини рослини — від коріння до листя. Тому стимулюючий ефект працює значно довше.

За умов 2-3 поливів він діє протягом усієї вегетації.

Інші препарати, навіть тієї ж групи, не здатні утворювати хлорникотинову кислоту. І хоча вони мають інсектицидну дію, ефект стимуляції росту відсутній.

Тільки компанія «Байєр КропСаєнс» (Німеччина) володіє технологічним процесом синтезу діючої речовини, який забезпечує мінімальний вміст сторонніх домішок. Адже присутність навіть невеликих кількостей сторонніх речовин здатна заблокувати ефект стимуляції росту, не кажучи вже про здатність утворення рівномірного робочого розчину без осаду, безпеку для здоров'я людей та навколишнього середовища і гарантовану ефективність проти шкідників.

Тепер, щодо дозування:

при обприскуванні картоплі та томатів норма витрати дорівнює 0,5 грамів на одну сотку, при обробці садів — 1 г на 14 л води на 4-6 дерев.

При внесенні шляхом зрошування доза має бути вища, враховуючи довгий шлях препарату з грунту до кінчиків листя. На одну сотку витрачається до 3 г, залежно від біомаси рослин.

На сезон 2011 року **Конфідор® Максі** в
ходить на ринок України з абсолютно нов
дизайном упаковки від ТМ «Байєр Гарде
(пакет ємкістю 1 г, 5 г).

НІМЕЦЬКЕ ВИРОБНИЦТВО **ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА**

Нагадуємо, що запорукою високої е
кивності є придбання оригінального прод
ту, а не дешевої підробки.

100% гарантія — це придбання Кон
дор® Максі в найближчому до Вас ТКЦ «
лений Світ» або в спеціалізованому пер
реному магазині.

Довідки цілодобово:
0 800 500 188
(по Україні дзвінки з стаціонарних телефонів безкоштовні)

www.zelenysvit.com

Ми допоможемо.

Дім·сад·город

ISSN 1814–4357

№4 (268) 2011 р.

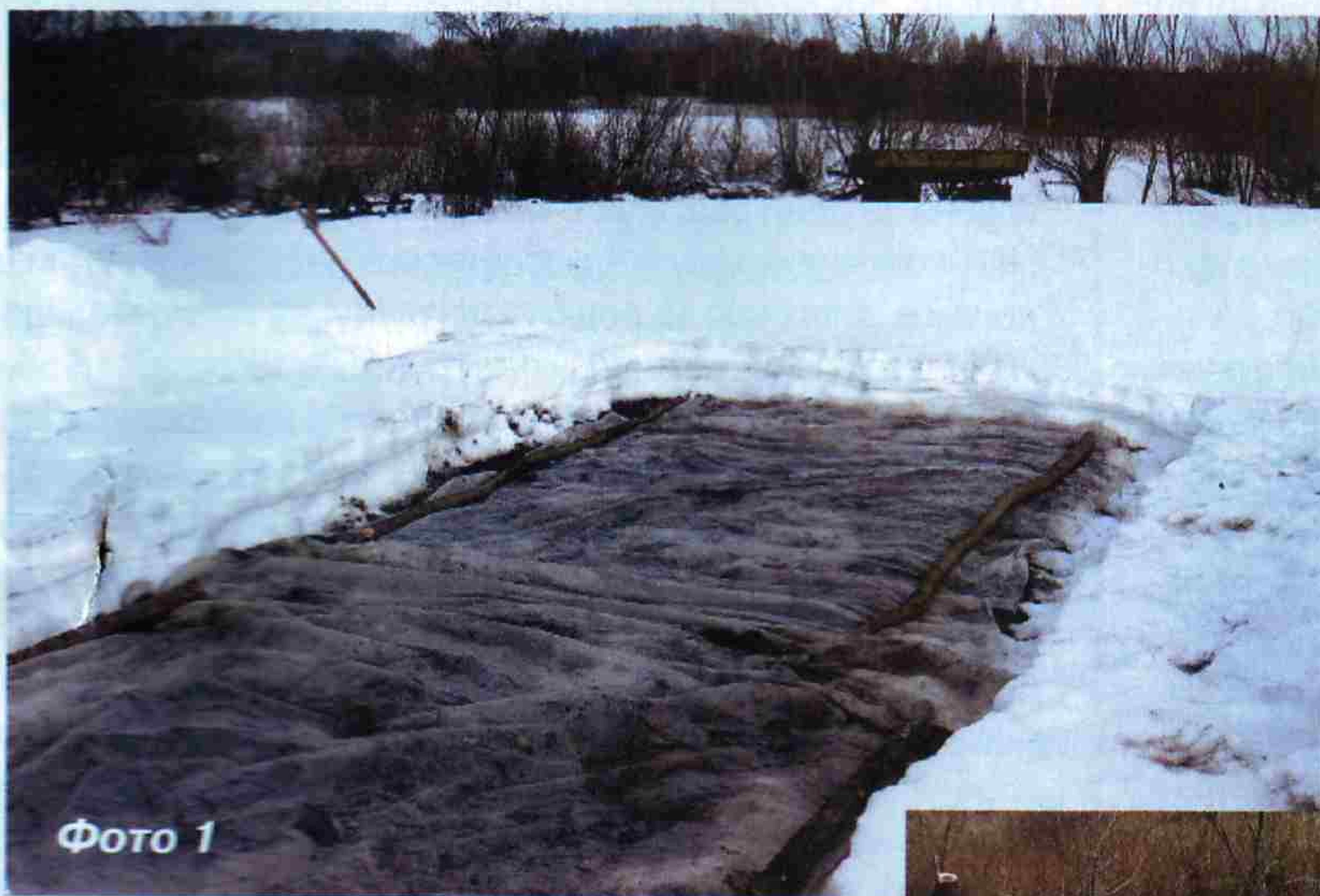
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України,
серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.

Видається з січня 1989 р.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3690 від 30.01.2010 р.

Працювати на землі – вигідно

Після публікації моєї статті про нові японські сорти капусти (див. журнал " Дім, сад, город", № 5 за 2008 рік) я одержав багато листів і телефонних дзвінків зі всіх куточків України. Люди цікавляться сортами, технологією вирощування, можливістю одержання найбільш ранньої продукції на своїх земельних ділянках.

Завдяки журналу зміг познайомитися з багатьма цікавими людьми, працюючими, як і я, на землі, фанатами своєї справи. Але чимало дзвінків і листів було від бажаючих почати власну справу на землі, але незнаючих, з чого починати. Для багатьох ця робота здається непрестижною, важкою, непривабливою, неприбутковою. Адже виникає стільки проблем. По-перше, вирішити, чим обробляти земельну ділянку, яку продукцію і як на ній вирощувати, як реалізувати. По-друге, насіння й сорти, де знайти якісні. По-третє, технологія вирощування, сівозміна тощо.

Фото 1

Свого часу всі ці питання стояли й переді мною, але от уже більше десяти років на своїй земельній ділянці площею три гектари я вирощую картоплю й овочі. З овочів переважно капуста рання, середня, пізня, небагато моркви і столового буряка. Це те, що у нас більш-менш добре росте у відкритому ґрунті. Починав з одного гектара, його виділяє для особистого підсобного господарства районна рада. З техніки – старий легковик і невеликий трактор.

Тоді мені було цікаво, чи зможу один, без сторонньої допомоги, обробити й виростити продукцію на площі в один гектар. Скажу відразу: усе вийшло, хоча було багато ручної праці, в основному прополювання, тобто боротьба з бур'янами. Але зусилля коштували того. За сезон непогано заробив, на вільні гроші придбав легкий мотоблок із фрезою й однорядний картоплекопач, що істотно полегшило роботу на землі. Тепер міжряддя капусти, картоплі та інших овочів просапує мотофреза. Потім взяв другий гектар і знову, практично один, зміг виростити продукцію, але вже вдвічі більше. Зараз маю три гектари орної землі і чотирипільну сівозміну: овочі, картопля, зернові культури, чистий або зайнятий пар. Зауважу, що без парової ділянки на наших бідних землях важко одержати гарний урожай.

Після пару обов'язково вирощую овочі. На відпочилій, заправленій мінеральними добривами землі, й майже без бур'янів, вони дають непоганий урожай. Після овочів – картопля, потім зернові культури, а далі земля знову парує. Така технологія дає змогу постійно підтримувати родючий тонус ґрунту в належному стані, що позитивно позначається на врожаї.

На початку своєї діяльності довелося вирішувати питання: як одержати міцну й загартовану розсаду капусти. Свою розсаду я вирощую на грядці під плівковим укриттям. Для того, щоб виростити розсаду якомога раніше, на-

Фото 2

Щедра грядка

весні в середині березня знімаю верхній шар снігу, посипаю деревним попелом і накриваю плівкою (фото 1). Почорнілий сніг під плівкою швидко тане й наприкінці березня можна висівати насіння ранніх і середніх сортів капусти. Коли з'являться сходи, над грядкою роблю каркас із дротяних дуг, накриваю плівкою, і мікротепличка готова (фото 2). Удень плівку легко зняти, а на ніч накинути на каркас, що дуже важливо для загартовування розсади. У стаціонарній теплиці це зробити складніше.

У перші роки також була проблема з насінням та сортами капусти, як ранньої, так середньої й пізньої. У 2002 році я вперше посіяв японські сорти, і результат був приголомшуючий. З тих пір вирощую капусту з насіння тільки японських сортів. Ранні гібриди – Голден крос і Сунта, середні Отм квин, Глоуб майстер, TCA-432. Насіння завозить єдина Київська фірма "СВ-ИМПЕКС". Якість насіння відмінна, за всі роки – жодного зауваження.

Виручили японські сорти і в аномальному щодо погодних умов 2010 році. Такої спеки не пам'ятають і старожили – до сорока градусів у тіні плюс сильна нестача вологи. Дощів не було майже все літо, а поливу в мене немає. Але ранні й середні сорти вистояли, основна маса головок змогла зав'язатися і дати врожай. На ринку ціна на капусту перевищувала шість гривень за кілограм і трималася майже все літо. А от пізні сорти, уперше за увесь час, на жаль, погоріли, пожовкли й зав'янули.

Однак, незважаючи на такі кліматичні негаразди, сезон був досить успішним, ціна й попит на овочі трималися на достатньому рівні. Тому працювати на землі навіть у межах особистого підсобного господарства завжди вигідно, було б бажання.

Так, труд на землі нелегкий, багато ще ручної праці, але коли бачиш, що зусилля були не марні, варто подумати: чи потрібно їхати в далекі краї на заробітки, продаючи себе як робочу силу, іноді за безцінь? Недарма ж говорять у народі, що від добра добра не шукають.

В.Т. Никитчик,
м. Середина Буда, Сумська обл.

Брюссельська капуста завжди поступалася за посівними площами білоголовій, хоча за біохімічним складом цінніша за неї. Основною причиною цього була її нижча врожайність. Однак і їй знаходилося місце на ділянках для розширення овочевого асортименту. Проте останнім часом популярність цієї капусти зростає з появою технологій швидкого заморожування свіжих овочів, фруктів та ягід. Виявилося, що дрібні качанчики брюссельської капусти дуже підходять для цього. До нас надходить і насіння гібридів закордонних фірм з більшою врожайністю. Натомість агротехніку часто механічно переносять із білоголової. Це потребує окремої розмови.

Сама назва брюссельської капусти підкреслює її походження: виникла вона в Бельгії у 1875 році, згодом поширилася по Західній Європі. Там швидко знайшли їй застосування у приготуванні перших і других страв, гарнірів. У качанчиках удвічі більше білка, ніж у білоголовій капусті, а вітаміну С – у 3–4 рази. Багата вона і фосфором, який важливий у дитячому харчуванні, є в ній і каротин. До 60% загального врожаю – це листки, які можна згодовувати тваринам. У нашій країні тривалий час до неї ставилися, як до екзотики, відводячи незначні площі.

Агротехніка та біологічні особливості. Ця капуста досить пізньостигла. Навіть у ранніх сортів качанчики достигають 130–150, а пізніх – до 170 днів. Тож, якщо зустрінете кілька сортів, оберіть різні за стиглістю, аби організувати конвеєрне надходження. Насіння пізніх сортів сійте раніше. Часто першими готові нижні качанчики і лише через деякий час – верхні. Через це інколи доводиться видаляти верхівкову бруньку у серпні, аби поживні речовини надійшли для їхнього достигання. Та й вибирати врожай слід не за один раз, а за 2–3, в міру достигання.

З-поміж усіх капуст брюссельська найбільш вибаглива до умов живлення та родючості ґрунту: за невисокої врожайності качанчиків виносить із ґрунту до 190 кг азоту, 50 – фосфору та 190–210 кг калію. Відтак під неї бажано обрати найкращі ґрунти на ділянці та внести під них максимальну кількість органіки. Під час висаджування розсади до лунки доцільно вкинути по столовій ложці суперфосфату і кальцієвої селітри, адже нестача кальцію призводить до внутрішнього побуріння качанчиків. Азот підвищує вміст білка в них. Можна внести й попіл, багатий на калій. А от від внесення аміачної селітри краще утримуватися. Надмірне ж внесення азоту хоч і збільшує вегетативну масу (листків і стебла), але зменшує щільність качанчиків, в них накопичуються нітрати. Слід забезпечити вміст азоту на метровій глибині до 200–250 кг/га. Найвищий врожай качанчиків одержують саме за такого значення.

У подальшому достатньо трьох підживлень: за інтенсивного росту рослин, а потім – під час формування качанчиків. Перше краще провести комплексними добривами з усіма мікроелементами на мінеральній основі, скажімо, Флоромікс, Басфоліар, друге – органічними – Гумісол, Вермісол, Вермістим, Ідеал тощо за 3–4 тижні після першого, а згодом, через 2–3 тижні – й третє. Особливо важливо приділити увагу підживленню в другій половині літа, коли формуються качанчики.

Свіжий гній під цю капусту вносити не можна – качанчики будуть деформованими, вегетаційний період розтягнеться. Але можна розмішувати його у воді (1:7) та по-

Найцінніша з-поміж капуст

ливати рослини (1–2 рази за вегетацію). Це поліпшує структуру ґрунту, відваблює хробаків.

Температурний режим. Походження її із Середземномор'я з морським кліматом зумовлює оптимальну температуру для рослини: 15–18°С. За формування качанчиків холодостійкість зростає, вона витримує навіть до мінус 8–10°С. Спеку також витримує, що пояснюється глибоким заляганням коріння. Та попри це для більш раннього одержання продукції не поспішайте висаджувати розсаду раніше середини квітня. Краще виростити її під плівкою, а на постійне місце висадити у другій–третій декаді квітня.

Світловий режим. Брюссельська капуста досить вибаглива до світла. Через це важливо постійно прополювати бур'яни, дотримуватися оптимальних схем висаджування. Вони дещо менші для середньостиглих – 60х60 і більші для пізніх строків – 70х70 см. Тривалий час єдиним сортом, насіння якого було в продажу, залишався середньостиглий Геркулес 1342. Нині ж з'явилися сорти іноземної селекції:

Середньопізні – Горнет, Вертус, Розелла (ФРН), Перфекшн (Росія);

Пізні – Гронігер (ФРН), Кетскілл (США).

Якщо пізній сорт не встиг сформувати качанчики, можна викопати рослини і дорощувати у підвалі або в парнику. Для цього їх встановлюють щільно одна до одної, засипаючи коріння зволоженим ґрунтом, у темряві, за температури 3–5°С.

Зволоження. Надлишок вологи, як і свіжий гній та нестача кальцію, спричиняють загнивання качанчиків. Відтак місця з близьким рівнем ґрунтових вод для неї непридатні. Погано вдається вона і на важких за механічним складом, ущільнених ґрунтах, пронизаних пирієм. Цікаво, що за нестачі кисню в ґрунті ця рослина погано засвоює азот, калій, залізо, і на листках з'являються ознаки їхнього дефіциту, навіть якщо ви і внесли їх у достатній кількості. Відтак намагайтеся розпушувати ґрунт систематично протягом вегетації, в тому числі перед підживленням.

За тривалого дощового періоду доцільно зробити гребені, висадивши в них розсаду. Під час поливів не слід її заливати. Підгортати треба обережно, аби не засипати нижні качанчики, та й додаткове коріння формується погано. А от нестачу вологи ця капуста витримує краще, ніж усі інші види.

Основний агротехнічний захід – прищипування верхівкової бруньки. Зламайте або зріжте верхівку (точку росту) стебла. Це зупиняє ріст догори, поживні речовини витрачатимуться на достигання качанчиків. Зробити прищипування потрібно наприкінці літа. Якщо це зробити раніше, деякі качанчики не сформуються, а якщо пізніше – результату не буде.

Особливо небезпечний шкідник – весняна капустяна муха, яка відкладає яйця найраніше за інших шкідників – у квітні, навіть під плівкою. Личинки прогризають у прикореневій зоні й корінні ходи, рослини в'януть. При цьому врятувати їх вже неможливо, потрібно замінити розсаду. Якщо є можливість, внесіть під час висаджування розсади чайну ложку гранульованого суперфосфату, протруєного фосфамідом (Бі-58), або обприскайте вогнище біопрепаратом Актофіт. У цей час підгортання рослин саме до часу, воно запобігає потраплянню шкідників до зони коріння. Та й стебло ще утворює додаткове коріння, поки не опробковіле. Проти попелиці влітку ефективний біопрепарат Вертицилін.

Сучасні сорти формують до 50–60 качанчиків діаметром 5–6 см. Але не поспішайте обирати сорти з великими. Річ у тім, що для швидкого заморожування найбільш придатні дрібнокачанні, щільність яких вища. Ми вже згадували, що збирають їх у міру достигання, у 2–3 терміни. Проте в сучасних сортів качанчики достигають одночасно. Тож частіше збирайте їх разом зі стеблом (для достигання на зрізаному), адже зрізані без стебла вигляді вони швидко в'януть.

Під час відварювання брюссельської капусти її готовність настає удвічі швидше за білоголову. Робити це краще у м'якій, нехлорованій воді, в емальованому посуді чи з неіржавіючої сталі.

Ю.В. Слєпцов,
НУБ і П

Перспективні сорти столових гарбузів

Гарбуз дуже поживний і корисний для здоров'я, адже здавна рекомендують вживати у їжу гарбузи й продукти їхньої переробки при виснаженні організму, для дитячого та дієтичного харчування, при захворюваннях печінки, нирок, серцево-судинної системи, статевих розладах, жовчнокам'яній хворобі. Страви з гарбузів очищають організм від токсинів. Особливо корисні вони для тих, у кого підвищений кров'яний тиск, шлункові захворювання з підвищеною кислотністю, хронічні запалення шлунково-кишкового тракту.

Гарбуз багатий клітковиною, містить багато вітамінів, виводить із організму радіонукліди, шлаки, солі. Це овоч, що заслуговує, аби його вирощували всі, хто має город або дачну ділянку.

У своїх попередніх статтях я описувала агротехніку вирощування гарбузів-гігантів універсального призначення: Біг-Макс, Титан, Голіаф і Атлант (на фотографії вони на задньому плані, ліворуч-праворуч). Зазначила помилки, допущені в агротехніці в процесі вирощування, а також навела характеристику й оцінила достоїнства сортів. Багатьом читачам ці сорти гарбузів-гігантів, як овоч, дуже сподобалися, вони навіть придбали в мене насіння не тільки для розмноження сорту, але й для посіву на своїх присадибних ділянках. Залишилися дуже задоволені, що поповнили кормову базу для домашнього господарства. Але є листи від читачів, які просять ознайомити їх із сортами гарбузів столового призначення.

Гілея

У зв'язку з тим, що я не маю можливості відповісти всім читачам на їхні листи, хочу скористатися дозволом редакції й відповісти їм на сторінках нашого улюбленого видання. Пропоную читачам ознайомитися з наступними сортами гарбузів столового призначення для кулінарних потреб: Гілея, Арабатська, Лель, Руж де Темз, Амазонка, Десертна довгозберігаюча й голонасінні Зебра та Ольга (про них йтиметься окремо).

Сорт **Гілея** вивели на Херсонській селекційній дослідній станції баштанних культур. Випробування сорту й можливе вирощування його в природних умовах у нашому регіоні він витримав. Середньостиглий сорт показав себе з позитивної сторони: витримав капризи стихії із градом і пекучу спеку останніх двох років. Плоди кулясті, короткоциліндричні й овальної форми, повністю достигли й дали повноцінне насіння за 100–110 днів. Шкірка червоно-коричнева з рожево-матовим нальотом, тонка. Маса – 6–8 кг. М'якоть яскраво-жовтогаряча, товщиною 5–10 см, щільна, хрустка, солодка. Насіння дрібне, темно-кремового кольору. Урожайність 350–400 ц/га на суходолі, а при зрошенні до 1000 ц/га. Смак оцінений в 4,5–4,8 бала, сухих речовин 9–11%, цукру 8–9%, вітаміну С 7–8% і каротину 20–25%. Вихід насіння становить 0,7–0,8%, маса 1000 насінин – 130–150 г. Сорт відносно стійкий до борошнистої роси, лежкий, транспортабельний. Урожай зберігається до одного року. Використовується для приготування каші, пюре, соку тощо.

Старий, давно випробуваний сорт столового гарбуза **Арабатська**, мабуть, одержав свою назву від форми плоду: вона нагадує Арабатську стрілку – частину суші, що в Азовському морі. У народі цей гарбуз ще називають "гітарою" і навіть "грушою". Насінна камера плоду знаходиться в нижній, розширеній частині, а верхня його

Арабатська

Щедра грядка

частина заповнена тугою, солодкою й ароматною м'якоттю. Шкірка тверда, бронзового кольору з рожево-матовим нальотом. Щоб плоди зберігалися тривалий час, потрібно намагатися не порушити цей наліт на шкірці. Маса плоду становить 3–5 кг. Гарне зав'язування плодів забезпечує високу врожайність сорту.

Амазонка – середньостиглий сорт столового гарбуза зі стеблом середньої довжини. Плоди яскраво-рожеві з жовтогарячим відтінком. Тверда шкірка дає змогу зберігати плоди до нового врожаю. Маса плоду 3–5 кг. М'якоть темно-жовтогаряча, середньої товщини (5–7 см), щільна, хрустка, солодка, з десертним ароматом. Насіння біле, легко розлущується й придатне для заготівель на лікувальні потреби. Дуже врожайний сорт. З 1 га можна одержати 5–6 ц насіння.

Амазонка

Лель – скоростиглий (85–95 днів) кущовий сорт, головне стебло має довжину 70–80 см. Плід круглий, середньо- або слабосплюснений, з невеликою ребристістю біля плодоніжки, масою 5–8 кг. Забарвлення незрілого плоду темно-зелене, а зрілого – яскраво-жовте з апельсиновим відтінком. Малюнок – широкі темно-зелені смуги, які за повного достигання стають апельсиновими. М'якоть світло-жовтувато-жовтогаряча, середньої товщини (4–7 см), солодка. Цей сорт дає багато насіння: з 1 га можна одержати його 6–8 ц, що на 10–15% більше ніж у національного стандарту гарбуза для одержання насіння (Український багатоплідний).

Десертна – гарбуз тривалого зберігання столового призначення, має досить коротке стебло, його можна ощадливо розташувати на ділянці з міжряддями в 1,6 м і в рядку між лунками – 1 м. Плід овальний, невеликих розмірів (3–5 кг), із яскраво-жовтим забарвленням. Під твердою шкіркою він заповнений жовтою щільною хрусткою м'якоттю із солодким десертним смаком. Зберігання плодів у сухому прохолодному місці дозволяє покуштувати плоди цього гарбуза в будь-який час року! Насіння дрібне, слабко-кремового кольору. Воно легко лущиться, смачне, дуже корисне й цінне для заготівель на лікувальні потреби.

Десертна

Зебра й Ольга – середньостиглі голонасінні сорти гарбузів, з довгим, що стелиться, сильно розгалуженим стеблом. Посіви слід розміщати з міжряддями 2–2,5 м і в ряду між рослинами – 2 м. Жіночого типу цвітіння. Плоди овальні, витягнутої форми, з малюнком із зелених, яскраво-жовтогарячих та жовтих смуг. Поблизу плодоніжки гарбуз злегка ребристий. Маса 8–15 кг. Шкірка тверда. Гарбуз довго зберігається. Плоди високих смакових якостей. М'якоть жовта, солодка, товщиною 4–9 см. Вживають у свіжому вигляді, виготовляють пюре, соки, варять, тушкують.

Цінуються сорти за своє насіння без оболонок. У Зебри воно біле, а в Ольги – темно-зелене. Воно містить 50% жирної олії, 30% білка, цукор, вітаміни групи В, аскорбінову кислоту, фітостерин, фітин, лейцин, лецитин, тирозин, саліцилову кислоту, смоли з оксицеротиновою кислотою. У жирній олії є гліцериди ліноленової, олеїнової, пальмітинової й стеаринової кислот, з них виготовляють дуже корисні лікувальні масла. Клітковина насіння ніжно й делікатно очищає органи травлення, а також має протигельмінтні властивості. Тому, якщо жменю насіння вживати щодня натще протягом тижня, це позбавить організм від "непроханих гостей". А чоловіків після 40 років позбавить від статевих недуг, якщо вживати по жмені протягом двох–трьох місяців.

Руж Де Темз – середньостиглий, невибагливий до умов вирощування сорт гарбуза французької селекції. Батіг стебла сягає у довжину до 3 м, тому варто висівати його з міжряддями не менше 3 м. Має незвичайне червоно-жовтогаряче забарвлення плоди овальні, сплюснені й сегментовані, масою 8–20 кг. М'якоть жовтогаряча, щільна, із прекрасним солодким смаком, призначена для приготування соків, пюре. Плоди зберігаються в сухому прохолодному місці до весни.

Руж Де Темз

Всі ці сорти гарбузів використовуються як дієтичний продукт харчування в кулінарії, а також у годівлі свійських тварина та птиці. Висівають їх залежно від погодних умов регіону, але не занадто рано. Насіння, потрапляючи в холодний вологий ґрунт, гине, не встигнувши зійти, хоча його схожість була гарною. Найкраще сіяти гарбуз, коли цвіте яблуня. І не забувайте про ізоляцію посівів між окремими сортами.

В.І. Чебаненко,
с. Бреусівка, Козельщинський р-н,
Полтавська обл., 39150

Смак цього помідора нам знайомий з дитинства – саме так говорили під час його дегустації відвідувачі нашого городу... В Англії ними заповнена мережа супермаркетів, їх там називають "Tomberries". Це дуже маленькі, але їстівні помідори діаметром 1 см. Подібні сорти завойовують Європу. У нас високорослі сорти томатів з мініатюрними плодами чомусь "не в моді". Для докладного вивчення у минулому сезоні ми висадили 16 дрібноплідних, високорослих сортів. Відзначу, що перевага дрібноплідних сортів над звичайними – у їхній невибагливості: для одержання врожаю практично не потрібний високий агрофон. Прекрасно плодоносять і без використання хімічних засобів захисту. Починають достигати дуже рано й плодоносять до приморозків. Гірлянди плодів на кущах виглядають дуже декоративно. А головне – це неповторний солодкий смак.

Ці крихітки полонили Європу

Всі високорослі сорти томатів ми вирощуємо на шпалерах. Мотузку натягуємо у три поверхи. Ширина міжрядь – 1 м, у рядку між кущами – 50 см. Всі дрібноплідні сорти ми вирощували без пасинкування. Перші стебла підв'язували, інші – рівномірно розподіляли по шпалерах. Практично не менше 90% плодів, що зав'язалися, встигли достигнути до приморозків. Сорти **Заморська груша** – жовта й червона – мають дуже гарну грушоподібну форму плодів, вони пружні, не тріскаються, важать 20 г. Потужні, ідеально врожайні кущі встигають відплодоносити до приморозків. Дуже цінні ці сорти для реалізації плодів під замовлення (бари, кафе, ресторани). У сорту **Золоте щастя** плоди – жовта, овальна сливка масою 25 г. Кущі потужні, дуже врожайні. Цей сорт має багато аналогів. Такі самі жовті, овальні, краплеподібні плоди у сортів **Вагнер Мірабель, Золота крапля, Медяна крапля**. У сорту **Жерделевий Чехії** – теж жовті краплеподібні плоди масою 20 г, але зібрані вони у великі, віялоподібні грона по кілька десятків плодів.

Вишня жовта

Золоте щастя

Сорт Кращий – найбільш екзотичний. Рослина до 1 м висотою, а складне плодове гроно величезне, в ньому кілька сотень червоних, щільних, краплеподібних плодів масою до 30 г. У сорту **Солодкий мільйон** – кущі негусті, плоди круглі, червоні – масою 20 г. **Вишня червона, рожева, жовта** – старі улюблені сорти, дуже врожайні. Плоди круглі (десерт для гурманів). Сорт **Вендета** – найдрібноплідніший, тільки уявіть: ти-

Золота крапля

Вендета

Батерфляй

сячі плодиків розміром із зелений горох на одному кущі, виноградні грона по 15–25 плодів.

У сорту **Батерфляй** у гронах по 50 видовжених, рожевих, смачних, напрочуд красивих плодів масою до 40 г. Козачка – ця новинка, яка відразу нас скорила своїм неповторним смаком. На кущах – стіна червоно-коричневих

плодів масою 30 г. Про сорт **Здорове життя** неодноразово згадувалося в періодичній літературі. Плоди у нього дійсно дуже солодкі, масою 30–40 г, на кущах за ними й листя не видно. А **Шоколадний зайчик** має чарівні видовжені плоди шоколадного кольору, масою до 40 г. Сорт урожайний, висота рослини – 120 см. У сезон 2009 р. при вирощуванні на шпалерах хворобами не уражувався. Весь урожай достиг до приморозків. Насіння цього сорту й сорту Здорове життя зібрав більш ніж досить. Вишлю його всім, хто вкладе в лист заадресований конверт із марками на 1 грн. 50 коп.

Шоколадний зайчик

О.І. Кулик,
вул. Леніна, 67, с. Куземин,
Ахтирський р-н., Сумська обл., 42752

Духмяний та цілющий тархун

Відвідавши у 2006 році обласну виставку, я придбав з-поміж іншого два саджанці тархуну. Тепер на моєму городі він займає ділянку більше двох квадратних метрів. Ця багаторічна пряно-смакова овочева рослина широко відома у народів Кавказу й Закавказзя. У нас же тархун вирощують рідко. А шкода! Адже ця рослина може стати окрасою городу і цінною приправою для багатьох страв.

Тархун невибагливий до умов вирощування. На одному місці може рости 10–15 років, добре витримує навіть суворі зими. Тільки-но зійде сніг, починає відростати зелень.

Розмножують тархун насінням, але значно простіше це зробити поділом куща навесні або ж восени. Можна розмножувати тархун і влітку зеленими живцями завдовжки 10–15 см. Їх слід висаджувати під плівкове укриття або прикрити поліетиленовими пляшками, добре полити й притінити. Укорінення відбувається через 12–15 днів. Подальший догляд полягає в розпушуванні ґрунту та боротьбі з бур`янами.

Свіжу траву і молоді пагони тархуну корисно використовувати для приготування салатів, а також можна додавати до соусів, начинок, м`ясних та рибних страв. При цьому вони набувають приємного апетитного запаху та освіжаючого гострого смаку. Особливо цінується тархун при засолюванні огірків, помідорів, приготуванні маринадів, заквашуванні капусти та яблук. Овочі при цьому зберігають притаманні їм колір, смак та аромат. Наприклад, огірки, квашені з тархуном, до весни залишаються твердими й хрумкими, мають витончений смак. Пучок зелених або висушених гілочок тархуну, покладений у пляшку з горілкою на два–три тижні, надає їй особливого смаку й аромату.

Тархун багатий на вміст ефірних олій, ферментів, дубильних речовин, йоду, аскорбінової кислоти, каротину та ін. Тому в народній медицині він знайшов широке застосування як засіб, що збуджує апетит і поліпшує травлення. Він діє заспокійливо на центральну нервову систему і знімає судоми у нервових хворих. Застосовують його і як протиглистяний, сечогінний засіб, для зміцнення стінок судин. Цілющий тархун і при авітамінозах, він допомагає у лікуванні туберкульозу легенів, пневмонії, бронхіту, неврастенії.

Як бачите, клопотів з вирощуванням тархуну небагато, а користь від нього велика. Якщо хтось має бажання вирощувати цю рослину в себе на городі, можу поділитися саджанцями. Посадивши тархун, ви збагатите ваш обідній стіл духмяними та цілющими стравами.

В.С. Швець,
вул. Суворова, с. Політанки,
Шаргородський р-н, Вінницька обл., 23542

Малина має бути у кожному саду

Родова назва малини – рубус. Утворена вона від латинського слова рубер – червоний. А щодо малинового дзвону, то до нього малина ніякого відношення не має. Цей вираз пов`язаний із незвичайною мелодійністю звучання дзвонів у місті Малин, що знаходиться в Бельгії.

Малина – цінна ягідна культура. Її ягоди мають унікальні поживні та лікувальні властивості, тому користуються великим попитом у населення. Сучасна медицина вважає ягоди малини еліксиром здоров`я і творчого довголіття людини. З незапам`ятних часів культивують малину за чудовий смак і лікувально-дієтичні властивості її ягід. В залежності від сорту та умов вирощування плоди малини містять 7–11% цукрів (серед яких переважають добре засвоювані фруктоза і глюкоза), 0,5–0,8% білка, 0,6–0,9% пектинів, 1,2–2,18% органічних кислот. Органічні кислоти малини (яблучна, лимонна, винна та ін.) сприяють кращому перетравлюванню їжі, особливо корисні за низької кислотності шлункового соку. Крім того, вони згубно діють на мікроорганізми, які спричиняють кишкові інфекції.

Особливе місце з-поміж органічних кислот малини займає саліцилова кислота. Вона має бактерицидні властивості і використовується як потогінний, жарознижувальний і знеболювальний засіб. Потогінні властивості малини корисні хворим на гіпертонію, позаяк з потом видаляється значна кількість солей і знижується артеріальний тиск.

Сорт малини Бриліантова (однорічний кущ)

Ягоди малини багаті також на клітковину (4,8–5,1%), яка стимулює роботу кишківника і сприяє виведенню холестерину з організму. Сприятливо впливають на травлення і пектинові речовини.

Цінною складовою частиною плодів малини є такі біологічно активні речовини, як аскорбінова кислота (до 50 мг%), катехіни (до 80 мг%), антоціани (100–250 мг%), вітаміни B_9, B_{12} та ін. З-поміж мінеральних сполук у малині доволі багато заліза (120 мг%), цинку (200 мг%), міді (170 мг%), марганцю (210 мг%). Безпідставними є твердження, які іноді трапляються в літературі, що ягоди малини через підвищений вміст у них пуринів сприяють захворюванню на подагру. Спеціальні дослідження показали, що пуринів у малині дуже мало (6–12 мг%). Шматочок ліверної ковбаси або печінки дають пуринів у кілька разів більше ніж 1 кг малини.

Завдяки багатому біохімічному складу, плоди малини успішно використовуються для профілактики і лікування серцево-судинних, шлункових, застудних та інших захворювань. Вони є добрим витверезним засобом за алкогольного сп`яніння. У ягодах малини містяться речовини, що регулюють функції щитоподібної та передміхурової залоз. Східна медицина здавна використовує малину при лікуванні безпліддя, статевого безсилля, неврастенії та інших захворювань. У плодах малини віднайдено особливу лікувальну речовину – бета-систостерон, яка запобігає відкладенню холестерину на стінках судин і, відповідно, виникненню склерозу. За вмістом бета-систостерону малина поступається тільки плодам обліпихи. Доведено високий кровотворний вплив її ягід, який запобігає виникненню лейкемії (білокрів`я) і малокрів`я.

Ягоди малини – цінна сировина для харчової і кондитерської промисловості. З них готують високоякісне варення, джеми, компоти, соки, наливки. Малиновий сік – головний компонент знаменитого "Ризького бальзаму". Ягоди широко використовуються для сушіння і заморожування. Лікувальні властивості мають не лише ягоди малини, але й інші органи рослини (листки, суцвіття, пагони, корені). У листках, наприклад, вміст вітаміну С у 8–10 разів вищий, ніж у ягодах. Саме тому в народній медицині набули широкого використання різні відвари з листків, суцвіть, інших частин рослини при лікуванні низки захворювань.

Малина – відмінний медонос. За нектаропродуктивністю вона перевершує всі ягідні культури. В кожній квітці малини накопичується 16–28 мг нектару, що забезпечує отримання 100–120 кг меду з 1 га насаджень. Це швидкоплідна і врожайна культура. Кращі її сорти за умов високої агротехніки здатні давати до 4–5 кг ягід з куща. Безсумнівна перевага малини перед іншими ягідними культурами – це порівняно прості способи її розмноження та пізній строк цвітіння, який дає змогу уникати пошкодження квіток весняними заморозками. Свіжі ягоди малини можна споживати упродовж цілого року. Цього досягають за рахунок вирощування набору суперранніх

середніх, пізніх, ремонтантних сортів, а також заморожування ягід на зиму. В останньому випадку вдається зберегти не лише колір, смак та аромат ягід, але і їхній біохімічний склад. Непогано зберігаються основні якості плодів малини і в продуктах переробки, для приготування яких зазвичай використовується основна маса врожаю.

Наприкінці XIX сторіччя селекцією малини займався І.В. Мічурін, створивши цінні для того часу сорти: Комерція, Продуктова, Дамська і найпоширеніший сорт, що зберігся до нашого часу, – Прогрес.

У даний час у багатьох садівників користуються популярністю сорти, виведені І.В. Казаковим на Кокінському опорному пункті (м. Брянськ). З-поміж сортів червоноплідної малини відзначається дуже раннім і дружним достиганням ягід високоврожайний, досить стійкий до хвороб сорт Метеор. Сорт Гусар – могутній, не потребує підпори і також набуває дедалі більшої популярності. Його ягоди дуже великі, мають гарний товарний вигляд. В умовах Київщини добре себе зарекомендували також сорти Таганка, Маросейка, Міраж. Ці великоплідні сорти потребують особливо ретельного догляду, внаслідок чого в них проявляється ремонтантність. Відмінні також українські сорти раннього строку достигання: Одарка, Новокитаївська; середнього – Феномен, Благородна. Сорт Новокитаївська невибагливий до умов вирощування у поєднанні з унікальністю ягід для домашніх заготовок. Сорт Одарка відмінно плодоносить в саду навіть за невеликого затінення. Сорт Благородна наче спеціально створений для присадибних ділянок – ягоди надзвичайно великі (8–10 г), солодкі, ароматні, відмінного десертного смаку (4,8–5 балів), придатні для заморожування без втрати смакових якостей і цілющих властивостей.

Заслуговують на увагу також жовтоплідні сорти малини. Їхні ягоди – цінний дієтичний продукт. У порівнянні з ягодами червоноплідних сортів у них міститься набагато менше антоціану, тому вони рекомендуються людям, схильним до алергії. У жовтих ягодах гармонійніше поєднання цукру й кислоти, що робить їхній смак особливо приємним. З них виходять неповторні за ароматом та бурштиновим або абрикосовим кольором варення, компоти, соки.

Має жовтоплідна малина й інші переваги. Вона краще, ніж звичайна, витримує низькі зимові температури, а неодночасне достигання ягід забезпечує споживання та використання їх триваліший період.

На Київщині добре зарекомендували себе такі сорти: Жовта великоплідна, Жовтий гігант, Десертна, Жовті дзвони, Ранкова роса. Ці сорти дещо відрізняються за формою ягід та смаковими якостями. Наприклад, Жовта великоплідна і Жовтий гігант мають дуже солодкі ягоди з тонким ароматом,

У Жовтої великоплідної ягоди здвоєні, тупоконічні. Ці два сорти плодоносять у серпні – вересні. У ремонтантного сорту Ранкова роса ягоди блідо-жовтого забарвлення, з ніжним кислуватим присмаком. У сорту Десертна ягоди ніжно-абрикосового забарвлення, з неповторним смаком і ароматом. Про сорт Жовті дзвони говорить сама назва.

Дуже рідко на садових ділянках мені доводилося бачити малину з чорними ягодами. Окремі садівники сприймають її за ожину. Але вона не має своєрідного запаху, а головне, на відміну від ожини, ягоди відриваються без плодоложа. Ця малина родом із Північної Америки, її назва – ожиноподібна чорна. У нас поширений сорт Кумберленд. Це один з найзимостійкіших сортів чорноплідної малини (до –30°С), а тому він добре прижився у наших садах. Урожайність його сягає 3–4 кг з куща. Ягоди дрібні (до 2 г), округлі, чорно-фіолетові, з присмаком ожини, транспортабельні. Кущі середньої висоти (1,5–2 м). Сорт витривалий до основних хвороб і шкідників. До найурожайніших сортів чорної малини з великими (6–8 г), солодкими, транспортабельними ягодами можна віднести Блек Гранд.

Сорт малини Ранкова роса (однорічний кущ)

До основних відмінностей чорноплідної малини від червоноплідної (крім зниженої морозостійкості) слід віднести дружне достигання ягід, велику посухостійкість, відсутність кореневих паростків та оригінальний спосіб розмноження – верхівковими відсадками, які отримують при підгортанні верхівок дугоподібних пагонів, що звисають до поверхні ґрунту. Розмножують її також зеленими живцями, можна й насінням. Кущі чорноплідної малини з дугоподібно зігнутими пагонами вигідно відрізняються від червоноплідної своєю декоративністю.

Використовуючи потенційну здатність малини до осіннього плодоношення, вчені створили принципово нові ремонтантні сорти. У ремонтантної малини, на відміну від звичайної, пагони, що з`явилися навесні, вже до середини літа зацвітають і до кінця серпня–вересня на них достигають ягоди. Взимку верхівки пагонів, які відплодоносили, відмирають, а на решті пагонів у наступному сезоні, як і у звичайної малини, достигає нормальний літній урожай. Таким чином, у цього типу малини на дворічних пагонах утворюється літній урожай, а на однорічних – піз-

ніший осінній. До того ж, ягоди осіннього врожаю достигають неодночасно ще більшою мірою, ніж літнього: якщо придивитися до суцвіть на верхівках однорічних пагонів, то там будуть помітні і бутони, і квітки, і зелені ягоди, й стиглі. Така значна різнотерміновість формування та достигання ягід забезпечує велику тривалість періоду збирання ягід осіннього врожаю – з серпня по листопад, коли достигання ягід зупиняють приморозки.

Ремонтантні сорти не слід культивувати в притінених місцях і в загущених насадженнях, позаяк у таких випадках скорочується зона плодоношення на пагоні, затягується час достигання ягід, які взагалі можуть і не утворитися. Тому під ремонтантну малину відводять лише ділянки, які добре освітлюються, і виконують ряд агротехнічних заходів, що не допускають загущення насаджень. У нашому саду добре прижилися "сорти-іноземці": Зєва Хербстернт (Швейцарія), Геракл (Росія), Августина (Росія).

Звертаюся до садівників: якщо ви хочете, щоб ваші онуки і діти встигли поласувати малиною наприкінці літа, майже перед самим від'їздом з дачної чи садової ділянки в місто, обов`язково посадіть хоча б кілька кущиків ремонтантної малини. Але пам`ятайте, що її ягоди достигатимуть лише в районах з достатньо тривалим літнім періодом (140–160 днів), сумою температур понад 10°С в межах 2500–3000°С і за достатнього вологозабезпечення. Якщо ж ваш сад розташований в умовах, що не відповідають цим вимогам, то влаштуйте над кущами плівкові тунелі.

З великим інтересом поспілкуюся з такими самими ентузіастами у вирощуванні малини, як і я сам. Тому пишіть на адресу: вул. Малишка, 2, а/с 45, м. Обухів, Київська обл., 08700. Тел. 099-138-06-36.

А зараз увазі читачів хочу запропонувати кілька оригінальних способів переробки малини, хоч у мене їх значно більше.

Малиновий кисіль. Ягоди малини протирають через сито. В емальовану каструлю кладуть цукор, додають воду, кип`ятять, вливають розбавлений крохмаль, знову доводять до кипіння. Додають приготоване ягідне пюре і добре перемішують. На одну склянку ягід малини потрібно 0,75 склянки цукру, 2 столові ложки картопляного крохмалю, 2 склянки води.

Коктейль малиновий. Малиновий сік вливають у міксер, додають морозиво, холодне молоко і добре збивають. У бокали кладуть фрукти, наливають коктейль. На 1 склянку соку беруть 100 г морозива і 1 склянку молока. Іноді і без міксера можна зробити напій "літня мозаїка". Змішують малиновий сік (1 склянка), кип`ячене молоко (3 склянки), цукор (3 стол. ложки). Подають охолодженим.

Крюшон. Пересипати 500 г малини цукровою пудрою (150 г) і збризнути кип`яченою водою та поставити на 2 години до холодильника. Затим влити в цю масу пляшку білого сухого вина і настояти ще 2 години. Перед подаванням на стіл долити мінеральну воду. Посуд має бути фарфоровим, фаянсовим або скляним.

Швидкий десертний салат із малини та дині. Почищену від шкірки і насіння диню нарізати дрібними кубиками, додати малину, перемішати, посипати цукром, прикрасити збитими вершками або вершковим морозивом. На 250 г дині беруть 300 г малини, збиті вершки або морозиво додають за смаком.

П.П.Хоменко,
м. Обухів, Київська обл.

Світове промислове садівництво в даний час базується переважно на вегетативних підщепах різної сили росту, які забезпечують високу щільність дерев, швидкоплідність, продуктивність, а також високу товарність і якість плодів.

Більшість клонових підщеп, що продукуються і вводяться в сучасне інтенсивне виробництво, на жаль, не зовсім досконалі і мають цілий ряд недоліків природно-генетичного характеру, прояв яких ми спостерігаємо як на етапі створення садивного матеріалу, так і в умовах продуктивного періоду плодових і плодово-декоративних насаджень. Зокрема, це може бути погане укорінення, або навіть нездатність форми до різогенезу традиційними способами розмноження і тоді потрібно вдаватися до культури in vitro (Гізела 5, вишня Студениківська); низька зимостійкість кореневої системи (форми айви); надмірна кількість бокових розгалужень і сильне ураження грибними хворобами (яблуня); прояви несумісності чи прихована несумісність (айва-груша), що в комплексі суттєво впливає як на якість технологічних процесів розмноження або унеможливлює їхнє виконання, так і на поведінку сорто-підщепного комбінування в умовах саду, значно знижуючи його продуктивність, а в окремих випадках призводить навіть до його загибелі.

Стосовно плодово-декоративних культур, то розмноження їх на низькорослих карликових підщепах значно прискорює їхнє квітування, плодоношення і змінює параметри крони (горобина, глід, мушмула), чи взагалі спрощує процес їхнього розмноження (глід), що позитивно відображається не тільки на економіці, але й сприяє гармонізації парково-ландшафтного облаштування, особливо обмежених територій.

Таким чином, ми бачимо наскільки важливим є правильний підбір сорто-підщепного комбінування для його гармонійного і довготривалого існування в експлуатаційний період саду. Ігнорування ж цього питання, як правило, призводить не тільки до дискредитації хорошого сорту, але й унеможливлює вирішення і досягнення поставленої мети.

У створенні високотехнологічних і адаптивних підщеп важлива роль належить міжвидовим та міжродовим гібридам, які, поєднуючи в собі генотип вихідних форм (мають менше негативних ознак), проявляють більшу пластичність у пристосуванні до зовнішнього середовища, що підтверджено широким використанням їх у практиці сучасного садівництва. [С.В. Клименко, 1993; М.В. Матвієнко, П.В. Кондратенко, В.Я. Чупринюк, 2003; М.В. Матвієнко, П.В. Кондратенко, 2006].

Ми досліджували універсальну підщепу УУПРОЗ-6 (Українська універсальна підщепа розоцвітна), яка створена в Інституті садівництва НААНУ, запатентована і занесена до Державного реєстру сортів рослин України, придатних до поширення. Підщепа придатна для цілого ряду порід, які входять у підродину яблуневих: яблуня (Malus domestica), груша (Pirus communis), айва (Cydonia vulgaris), горобина (Sorbus aucuparia), глід (Crataegus L), хеномелес японський (Ehaenomeles japonica), мушмула кавказька (Mespilus germanica), ірга (Amelachier Medik) та кизильник (Cotoneaster Medik).

Дослідження проводили у маточнику вертикального розмноження в умовах чорнозему типового малогумусного, без зрошення (субстрат і стимулятори не викорис-

Універсальна підщепа (УУПРОЗ-6) – перспективна для багатьох культур

товувалися), а також на дослідному полі Інституту садівництва. В якості контролю були підщепи 54-118, ІС 2-10 та ВА-29.

Як відомо, клонові підщепи домінують у сучасному інтенсивному плодовому садівництві, але коефіцієнт їхнього розмноження вегетативним шляхом порівняно низький, тому роль насіннєвого розмноження цих підщеп не можна не дооцінювати, позаяк це дає змогу вирішувати цілий ряд проблемних питань. Стосовно груші (Pirus communis) – це питання обмеження габітусу крони, швидкоплідності, продуктивності, несумісності, зимостійкості, поведінки на карбонатних ґрунтах, а також в умовах перезволоження чи посухостійкості.

Таким чином, за допомогою насіннєвих слаборослих або карликових підщеп можна вирішувати багато проблемних питань при впровадженні сучасних інтенсивних промислових плодових технологій, особливо в плані адаптивності порід і сортів.

У зв'язку з цим нами було поставлене завдання вивчити як насіннєву, так і вегетативну продуктивність нової універсальної підщепи УУПРОЗ-6 на фоні відповідних контролів: 54-118, ВА-29, груша лісова, сорт Етюд.

Аналізуючи насіннєву продуктивність (показник, який є визначальним у придатності підщепи для насіннєвого її розмноження) слід відмітити, що за масою насіння УУПРОЗ-6 (32 г – 1000 насінин) достовірно поступалася лише сорту Етюд, вона становила 75% від його маси і при цьому значно переважала ВА-29 та грушу лісову, відповідно на 18 і 23%. За показником життєздатності насіння універсальна підщепа практично не відрізнялася від інших, маючи лабораторну схожість – 92%. Проте за основним показником, що характеризує насіннєві підщепи – польова схожість УУПРОЗ-6 була поза конкуренцією – 48%, а перевищення відповідно становило 12 і 30% у порівнянні з сортами Етюд і ВА-29. У позитивний бік вирізняється також стратифікаційний період насіння УУПРОЗ-6 – лише 43 дні, що свідчить про високу технологічність підщепи в шкілці сіянців.

Порівняльна оцінка деяких агробіологічних показників універсальної підщепи в молодому маточнику вертикального розмноження показала, що вона поступається контрольним підщепам 54-118 і ІС 2-10 лише за продуктивністю відсадків відповідно на 25 і 64%, в той час як за рештою показників, що є визначальними в розсаднику за своїм впливом на технологічні процеси виробництва садивного матеріалу, була поза конкуренцією. Зокрема, це стосується біометричних показників, укорінення, а головне, що вона практично не уражується бурою плямистістю (Pillosticta pirina Saal) і в неї відсутнє бокове гілкування відсадків.

Особливо необхідно відмітити підвищену зимостійкість кореневої системи УУПРОЗ-6 у порівнянні з клоновими формами айви, і зокрема з ІС 2-10 за умов природного проморожування її в маточнику вертикальних відсадків першого року експлуатації шляхом видалення снігу. Нами було відмічено зниження температури нижче головки маточного куща в шарі ґрунту 10–20 см до -12,5°С протягом тривалого часу, що призвело до суттєвого підмерзання кореневої системи відсадків ІС 2-10, в той час як УУПРОЗ-6 і 54-118 не постраждали.

Звичайно, низька продуктивність – небажана ознака, але в цьому напрямку необхідно продовжувати дослідження в маточнику, акцентуючи увагу на горизонтальному способі розмноження або за допомогою фізіологічних методів стимулювання відсадкоутворення. В той же час універсальна підщепа добре розмножується здерев'янілими живцями (63%) і, особливо, зеленими (87%).

УУПРОЗ-6 добре себе зарекомендувала в розсаднику і за технологічністю значно перевершує контрольні 54-118 та ІС 2-10. Вона добре підходить для окулірування, зберігає активні ростові процеси і тривалу камбіальну активність у період окулірування навіть за богарних умов, що дає змогу отримати на ній високу (100%) приживлюваність усіх порід і значно розтягнути в часі строки окулірування.

В універсальній підщепі поки що не виявлено ознак несумісності як у розсаднику, так і в умовах саду з усіма дослідними породами. Особливо це важливо стосовно груші, яка має проблему несумісності при щепленні її на айві. Як приклад наводимо сумісні з айвою сорти – Конференція, Вижниця, Вересневе Дево, Кучерянка, умовно несумісні – Улюблена Клапа, Маргарита Марілья, Деканка зимова, Дюшес Ангулема, Малівчанка, і несумісні, тобто, група сортів груші, у яких фактично можна отримати саджанці, щеплені на айві, деякі з них навіть можуть 2–3 роки рости й плодоносити в саду, але в решті-решт вони гинуть – Бере Боск, Бере Жіффар, Вільямс, Реалє Туринська, (Улюблена Клапа). Для нас особливо важливо вивчити поведінку в розсаднику, і особливо в умовах саду, сорту Бере Боск, позаяк він є класично несумісним з айвою, і навіть отримати його саджанці на айвовій підщепі неможливо.

У дослідженнях на УУПРОЗ-6 в наших умовах сорт Бере Боск дає повноцінні плоди вже упродовж трьох років у кроні універсальної підщепи (фото 1).

Фото 1. Плодоношення сорту Бере Боск у кроні УУПРОЗ-6.

Фото 2. Характер зростання несумісного з айвою сорту Бере Боск у кроні УУПРОЗ-6.

Щоправда, при цьому відмічається деяка диспропорція в місці щеплення (див. фото 2). Нами також отримані стандартні дворічні саджанці сорту Бере Боск на УУПРОЗ-6, а їхнє вивчення в саду дасть остаточну відповідь на сумісність цього сорту з універсальною підщепою.

Поведінка яблуні сорту Едера на УУПРОЗ-6 в умовах саду (див. фото 3) засвідчила, що плодоносити він починає на другий рік, а габітусні параметри крони можна порівняти з кроною на підщепі 54-118. При цьому потенційно на універсальній підщепі він закладає більшу кількість плодових утворень, що призводить до перевантаження плодами (в богарних умовах) і потребує проведення операцій з нормування врожаю з метою отримання якісної продукції. Про це свідчить і максимальна стартова продуктивність сорту Едера, яка становила на 54-118 – 4,2 та 7,1 кг з дерева на другий і третій рік плодоношення, тоді як на УУПРОЗ-6 - відповідно 5,6 і 18,4 кг з дерева.

Позитивні результати отримані і щодо сорту груші Малівчанка, яка представляє умовно сумісну групу як у розсаднику, так і в умовах молодого саду, де представники цієї групи сортів на традиційних айвових підщепах – МА, ВА-29, ІС 2-10 гинуть протягом перших 1–3 років життя. Дерева ж сорто-підщепного комбінування УУПРОЗ-6 – Малівчанка мали бездоганний вигляд і продукували за богарних умов високоякісні плоди (маса 270–320 г), (фото 4).

Фото 4. Фрагмент плодоношення сорту Малівчанка на УУПРОЗ-6.

Цікаві дані нами отримані і по деяких плодово-декоративних породах у комбінуванні з універсальною підщепою. Зокрема, по горобині, хеномелесу японському і глоду ми спостерігаємо суттєве прискорення їхнього квітування і плодоношення. Горобина, аронія, глід і хеномелес починають плодоносити на другий рік після садіння в сад, а хеномелес навіть у перший рік садіння (фото 5, 6, 7). Доречно зауважити, що окремі форми горобини за насіннєвого розмноження починають плодоносити лише на 7–15-й рік, а висота їхніх дерев може сягати 15–20 м.

Фото 3. Плодоношення яблуні сорту Едера на УУПРОЗ-6.

Наступним моментом у поведінці сортопідщепних комбінувань групи плодово-декоративних порід є те, що УУПРОЗ-6 суттєво стримує їхні ростові процеси і в перші роки в умовах саду вони поводяться, як карлики: горобина, глід, аронія, мушмула (вона, як виняток, навіть на третій рік при щепленні в крону універсальної підщепи не плодоносить). Хеномелесу це не стосується, бо він є біологічно карликовим кущем.

У ландшафтному озелененні досить часто використовують штамбові форми

Фото 5. Плодоношення трирічної горобини в саду на УУПРОЗ-6.

(див. фото 7), які дають змогу в композиційному плані вирішувати складні ландшафтно-архітектурні проекти і допомагають гармонізувати рукотворні творіння з творіннями природи в єдиний ансамбль.

У цьому плані штамбова культура на УУПРОЗ-6 для аронії, кизильника, хеномелесу є не тільки привабливою, але й раціональною, бо ці породи як кущі, дають велику кількість порослі під час вирощування їх на власних штамбах, що створює додаткові затрати, псує їхній природний вигляд, при цьому вони ще й значно втрачають у декоративності.

Попередні дослідження як на етапі розмноження, так і в умовах саду показали перспективність і раціональну доцільність використання універсальних підщеп у плодовому садівництві. Вже на етапі розмноження плодових культур УУПРОЗ-6 дає можливість уніфікувати підщепи, оптимізувати виробничі процеси, поліпшити цілий ряд технологічних прийомів у розсаднику, зменшити пестицидне навантаження, що призводить не тільки до економії матеріальних ресурсів, але, головне, до збереження екологічного біоценозу, поліпшення екології.

Фото 6. Фрагмент плодоношення глоду китайського на УУПРОЗ-6.

Крім того, УУПРОЗ-6 в умовах саду дає змогу в повній мірі вирішити питання несумісності по культурі груші на середньорослих підщепах, замінивши нею айву, яка несумісна або недостатньо сумісна з цілим рядом сортів груші.

У декоративному садівництві універсальні підщепи дають можливість отримувати садивний матеріал якісно нового рівня, адже щеплена культура значно прискорює квітування і плодоношення, урізноманітнюється і підвищується декоративність таких дерев, відкривається перспектива створення карликових і напівкарликових екземплярів, ведення їхньої культури на сортовій основі.

Фото 7. Хеномелес сорту Помаранчевий на штамбі УУПРОЗ-6.

М.В. Матвієнко, Ю.Б. Ходаківська,
кандидати сільськогосподарських наук,
Інститут садівництва НААН України,
тел.: (067) 296-40-11;
www.hochusad.com
Фото М.В. Матвієнка

PUBERT®

since 1840

Французький помічник

Французька компанія Pubert пропонує для самих вимогливих власників ділянок, мотоблоки серії Junior. Як і інші мотокультиватори Pubert, мотоблоки цієї серії відрізняються високою продуктивністю та надійністю. Усі моделі оснащені менш шумними професійними двигунами SUBARU EP 17 (потужністю 6,5 к.с.) та LONCIN LC 170 (потужністю 5,5 к.с.) що, безумовно, оцінять власники великих ділянок. Обмежувач глибини, встановлений на рамі цих агрегатів, допомагає витримувати певну величину заглиблення, яку досить складно дотримувати при високій щільності ґрунту. Спеціальне колесо для транспортування полегшує їх переміщення по ділянці, а складна рукоятка забезпечує більш компактне зберігання.

Ці моделі мають можливість обробляти найбільшу ширину смуги культивації до 85 см. Можна досягти рівня заглиблення до 28 см. Такі культиватори здатні ефективно здійснювати культивацію при передпосівній підготовці значних за площею ділянок землі – до 100 соток.

До функціональних особливостей мотоблока Junior від інших моделей культиваторів Pubert, слід віднести вал відбору потужності, задню передачу, дві передачі вперед, положення нейтрального ходу трансмісії. Іноді вправності і навичок користувача не вистачає і мотокультиватор "закопується" у ґрунті. При цьому потрібно чимало зусиль, щоб витягти агрегат. У такій ситуації користувач може включити задню передачу і мотокультиватор на зворотному ході самостійно вийде із ґрунту, заощадивши сили оператора.

Положення нейтрального ходу трансмісії позбавляє необхідності частого перезапуску двигуна. Наприклад, якщо робоча площа має неправильну геометричну форму або розділена стежкою, яку не потрібно зорювати, положення нейтрального ходу трансмісії дозволить зупинити рух мотокультиватора, не заглушаючи двигун. Після доставки мотокультиватора на іншу робочу ділянку він легко активується знову. Ця функція може використовуватися і у тих випадках, коли оператор просто прагне зробити паузу і перепочити.

Дана серія ідеально підходить для орання ґрунту, яке впливає на умови росту, розвиток рослин і дозволяє заощаджувати час за рахунок зменшення кількості обробок ґрунту в період вегетації. При оранні ґрунту моделями Junior можливо спушити ґрунт на необхідну глибину з перегортанням шару. Якщо ґрунт твердий, на мотокультиватор встановлюють металеві колеса зі шпорами (ґрунтозачепи) і за необхідністю закріплюють додаткові вантажі.

Мотоблоки цієї серії допоможуть вам і в транспортуванні вантажів. До додаткового навісного устаткування відносяться напівпричепи вантажопідйомністю до 500 кг. Напівпричепи призначені для перевезення вантажів по дорогах, а також при роботі в полі. При використанні мотоблока з напівпричепом необхідно встановити максимальну ширину колес.

Також у якості навісного устаткування з мотоблоком Junior можливо використовувати дискову косарку.

За інформацією про точки роздрібної торгівлі телефонуйте до найближчого регіону:

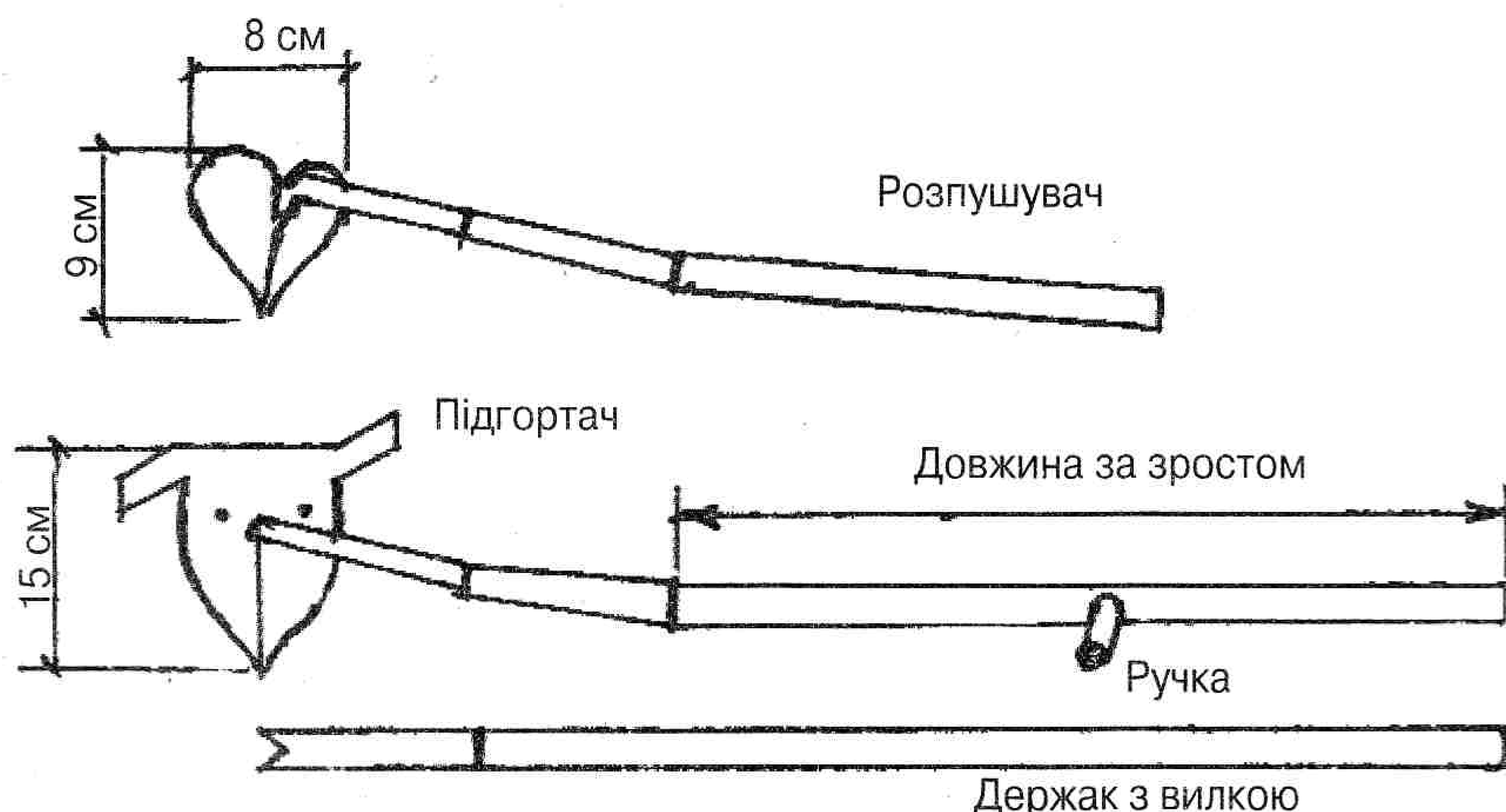
Запоріжжя	(061) 213-43-13
Київ	(044) 501-90-56
Донецьк	(062) 345-20-26
Харків	(057) 739-06-91
Львів	(032) 297-61-35

Садіння картоплі без лопати

Коли вам 75 років, легких робіт на городі для вас немає. Добре допомагають мотоблоки, проте з ними дуже клопітно, а лопата з кожним роком стає дедалі важчою. Але як обійтися без неї?

Три роки тому під час садіння картоплі "без лопати" ми використали для нарізування борозен саморобний підгортач, зроблений із малогабаритного розпушувача ґрунту заводського виробництва з глибиною розпушування 9 см та розмахом крилець 8 см. Для цього у верхній частині крилець розпушувача ми просвердлили два отвори діаметром 6 мм, до них болтами закріпили надставку, вирізану із листа заліза товщиною 1 мм. Глибина підгортача тепер стала 15 см, а розмах крилець – 11 см.

Новий підгортач має з двох боків відгини висотою 3 см і довжиною 5 см для відгортання ґрунту від бровки борозни. Тепер викопана земля борозну не засипає. Держак підгортача довжиною 120 см (його роблять за зростом) має ручку, як у коси, що дає змогу зосередити зусилля, зручно тримати держак і збільшити тягу.

Працювати з підгортачем можна як одному, так і удвох. Помічник за допомогою держака з вилкою на кінці притискує підгортач до землі і стежить за глибиною борозни.

Інструмент дуже простий, легкий і помічний. Він підвищує продуктивність праці. Користуватися ним можуть і чоловіки, і жінки, і молоді люди та пенсіонери.

О.К. Мова,
смт Хотінь, Сумська обл.

Шановні наші читачі!

Якщо у когось із вас виникне необхідність у придбанні наших журналів, або інших видань за минулі роки чи за поточний рік, будь ласка, звертайтеся до нас, окрім вихідних та святкових днів, за телефоном: 223-22-58.

За наявності замовлених вами видань, обов`язково надішлемо їх вам поштою. Відділ реалізації "ДСГ".

Придбати журнали "Дім, сад, город" за поточний та минулі роки, та іншу літературу нашого видавництва можна також на "Книжковому ринку" (станція метро "Петрівка", м.Київ). Ряд 100, місце 3.

Працюємо з 10 до 16 години щодня, крім понеділка.

Шановні читачі журналу "Дім, сад, город"! Оголошення на сторінках нашого журналу платні. Якщо ви бажаєте розмістити свої оголошення, вам потрібно переказати на розрахунковий рахунок № 26006000021176 у Печерському відділенні Київської міської філії ПАТ "Укрсоцбанк", МФО 300023, код 25662848 по 3,00 грн. за кожне слово, враховуючи адресу, прізвище і телефони та рекомендованим листом надіслати текст оголошення і квитанцію про оплату на адресу редакції. Коли ви самостійно рахуєте свій текст, будь-ласка, враховуйте всі слова і знаки більше двох; номер телефону – як три слова.

До чергового номера включаються ті оголошення, що надійшли за місяць до випуску журналу. Всі тексти оголошень здаються до друку до 1-го числа кожного місяця.

Адреса редакції: вул. Заболотного, 19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.

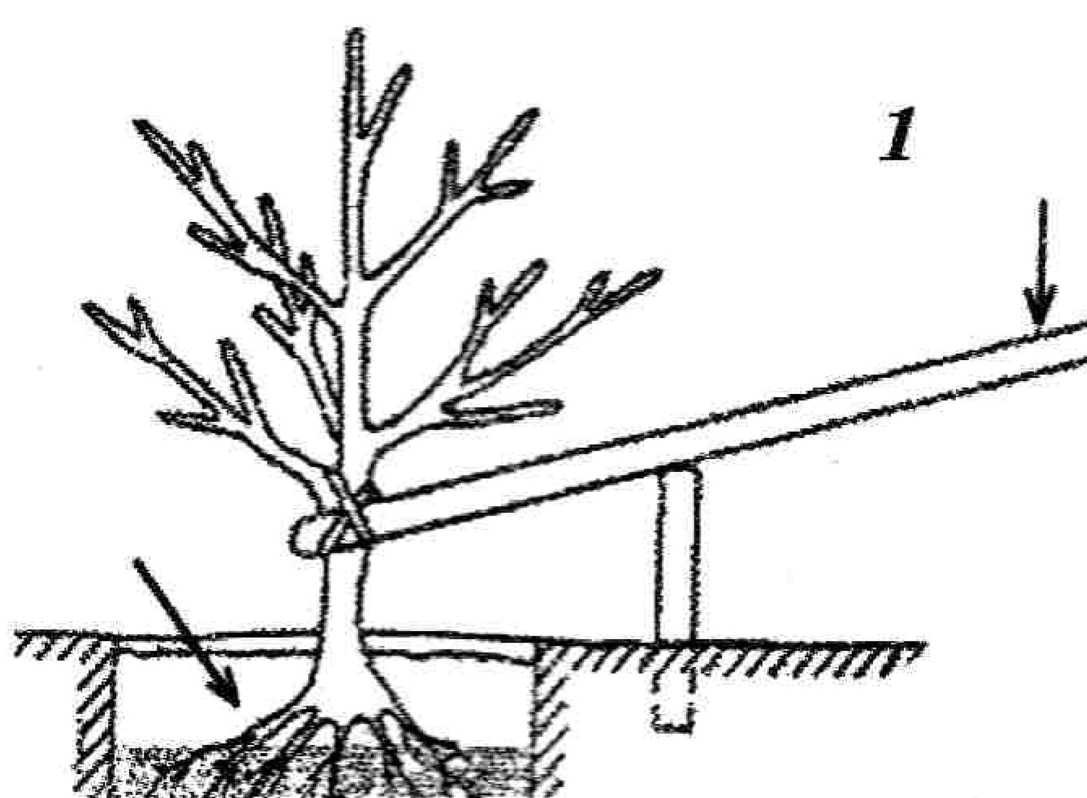
Виправляємо помилки

З власного багаторічного досвіду мені добре відомо, що майже на кожній садовій ділянці можуть рости плодові дерева, кореневі шийки яких надто заглиблені в ґрунт внаслідок помилок, допущених під час садіння, або надмірного підняття ґрунту в міжряддях за внесення великих доз органічних добрив, насипання піску, влаштування прихованого дренажу тощо. Що робити за таких обставин? Виявляється, такі недоліки можна легко виправити.

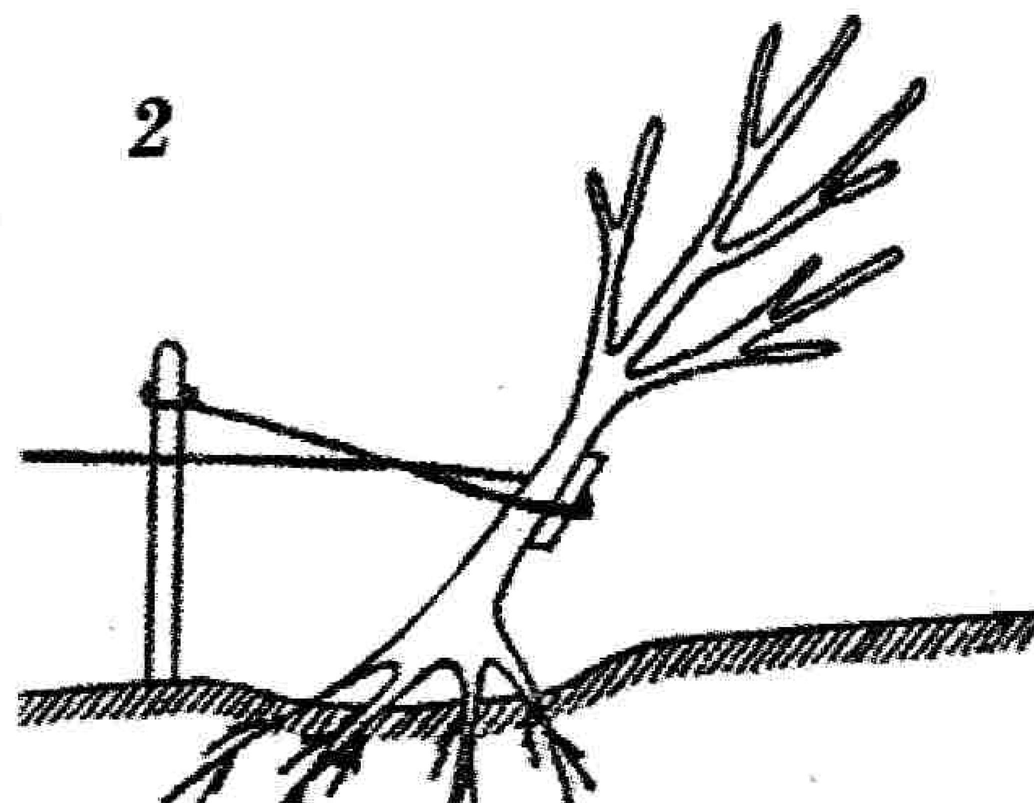
Найкращий час для цього – у квітні, бо протягом місяця ґрунт, зазвичай, добре зволожений на велику глибину. Однак для виправлення помилок, пов'язаних із підняттям таких дерев, вам знадобиться 1–2 помічники.

Отже, верхні шари ґрунту в пристовбурному кругу діаметром 1,5–2 м, залежно від величини крони дерева, обережно знімають, доки не оголяться великі корені.

На відстані 2 м від штамба дерева вкопують стовп діаметром 15–20 см і завдовжки 1,2–1,5 м, який має підніматися над поверхнею ґрунту на 0,8–1 м. Потім беруть колоду довжиною 5–6 м і кладуть її горизонтально на верхній зріз стовпа так, щоб короткий кінець колоди можна було прив'язати до штамба дерева під нижньою скелетною гілкою (рис. 1). Однак попередньо раджу обмотати штамб м'якою тканиною, щоб не пошкодити його під час виконання цієї роботи.

Стрілками показано: ліворуч – вода, праворуч – вантаж.

Якщо ґрунт недостатньо зволожений, у пристовбурне коло наливають воду. Після зволоження ґрунту на глибину 60–80 см починають натискати на довгий кінець колоди до тих пір, поки дерево не підніметься і його коренева шийка не буде вище поверхні ґрунту на 10–15 см.

У такому положенні колоду за допомогою вантажу фіксують на кілька днів. Згодом усі пристосування прибирають, а коріння остаточно засипають ґрунтом. Для того, щоб він повністю заповнив усі порожнини між корінням, пристовбурне коло поливають і знову підсипають ґрунту.

На власному досвіді переконався, що, чим молодший вік дерева, яке потребує таких кардинальних виправлень, тим швидше й легше виконати цю роботу.

Слід зазначити, що в квітні садівники-аматори також можуть виправити дерева, які через певні обставини нахилилися. Для цього на відстані 1 м від штамба з протилежного боку від нахилу дерева забивають міцний кілок або вкопують стовп, залежно від розмірів дерева. До нього прив'язують мотузку (рис. 2), якою оперізують стовбур дерева вісімкою. Цією мотузкою притягують дерево до кілка або стовпа до тих пір, поки стовбур не набуде вертикального положення. Але попередньо, щоб мотузка не пошкодила стовбур, між нею і стовбуром просовують картон або руберойд, складені у кілька шарів. У такій фіксації дерево залишають протягом кількох днів.

Роботу раджу виконувати вдвох. А щоб її результат виявився успішним, у пристовбурному колі, як і під час піднімання дерева, обережно знімають верхній шар ґрунту до появи великих коренів. Якщо ґрунт недостатньо вологий, пристовбурні кола рясно поливають. По закінченні роботи землю знову засипають у пристовбурні кола.

Варто сказати, що цю процедуру виконати значно легше, якщо не гаяти часу із виправленням положення дерев, що нахилилися.

Надрізи на бульбах підвищують врожайність

Минулого року я скористався порадою свого сусіда-картопляра. Вона виявилася дуже слушною, і мені вдалося значно підвищити врожайність картоплі на власній ділянці.

Тому цьогоріч наприкінці лютого я, як завжди, дістав картоплю зі сховища, щоб розкласти її для пророщування. Однак, перш ніж розпочати роботу, на кожній бульбі зробив неглибокий кільцевий надріз. Це слід зробити до того, як бруньки рушать у ріст, бо потім їх можна випадково зламати, що дуже небажано.

Як свідчить мій минулорічний досвід, такий поперечний надріз завглибшки лише 1 см підвищує врожайність картоплі щонайменше на 20%, а інколи – навіть більше. Та це й не дивно, адже в гнізді, зазвичай, формується по 18–25 бульб.

Слід також зазначити, що перед початком надрізування бульб варто їх добре промити й продезінфікувати в розчині марганцівки, до якого додають 10–15 г повного мінерального добрива з розрахунку на 1 л води. Після цього садивний матеріал просушують і розпочинають виконувати надрізи.

Ніж після кожного надрізу обов'язково занурюють у темно-рожевий розчин марганцівки, щоб не занести інфекції, яка може зіпсувати садивний матеріал.

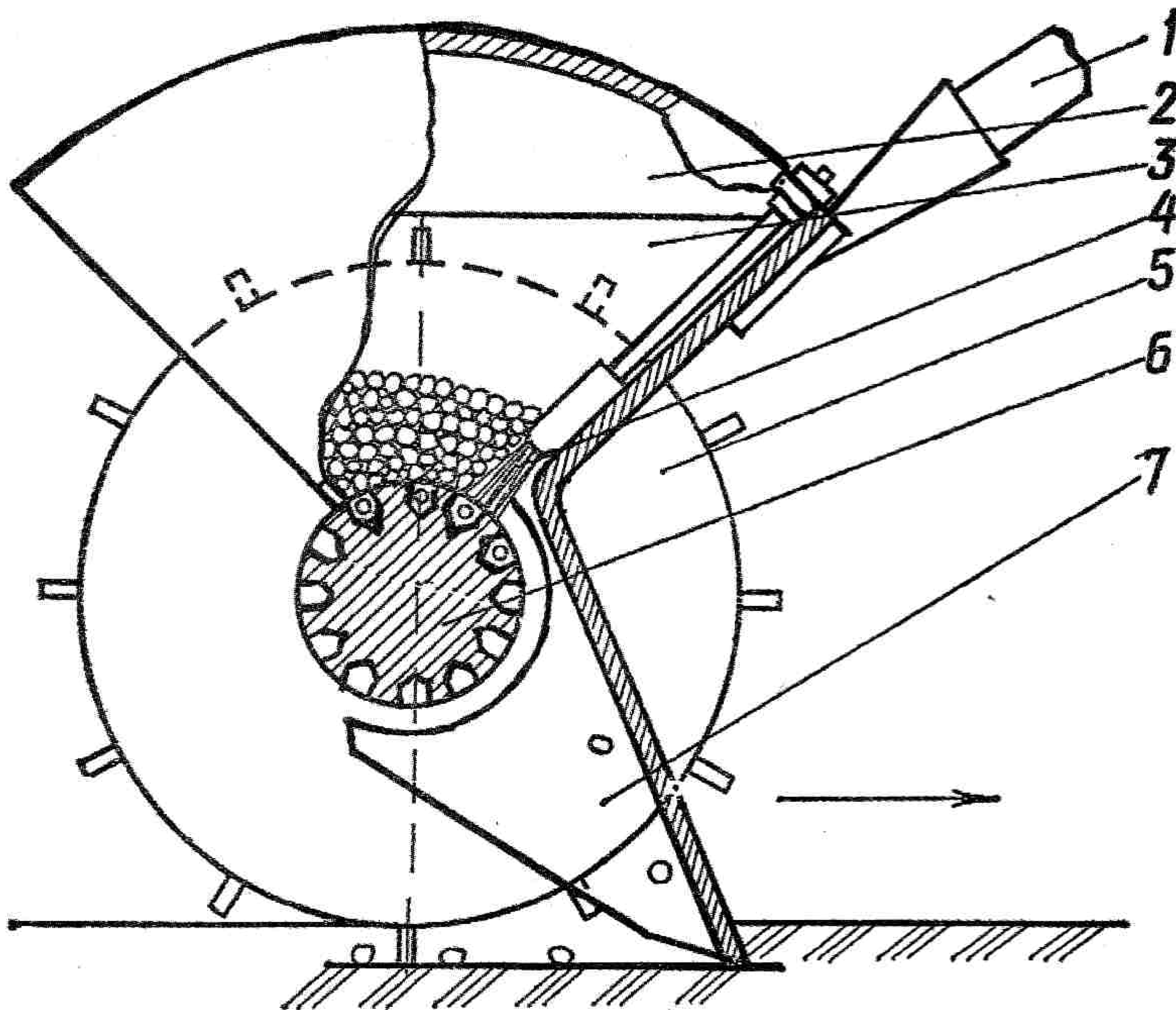
Пророщують надрізані бульби в ящиках або невеликих поліетиленових мішках, які мають бути прозорими, щоб добре пропускали світло. За такого догляду паростки на картоплі, зазвичай, бувають середньої довжини, міцні й зелені. Крім того, під час транспортування вони майже ніколи не обламуються.

М.С. Рітченко, м. Луганськ

Ручна парникова сівалка

Під час висіву в парниках і теплицях дрібнонасінневих культур на розсаду, а також рядкового посіву на грядках редиски, кропу, цибулі та інших культур виникає чимало проблем із виконанням цієї роботи. Найпоширеніша з них – точне дотримання необхідної відстані між рядками і між рослинами в ряду. Нині фахівцями розроблено і виготовлено чимало пристосувань, які дають змогу до певної міри полегшити працю, проте всі вони не вирішують проблеми повністю.

Саме тому ще за часів колишнього СРСР була розроблена невелика за розмірами ручна сівалка спеціально для овочівників-тепличників, яку випускали вітчизняні промислові підприємства. Придбати її можна було в спеціалізованих сільськогосподарських магазинах. Однак в останні роки ситуація змінилася і тепер таку сівалку годі й шукати в торговельній мережі. Але особисто мене заспокоює те, що конструкція та механізм роботи цього пристрою настільки прості, що виготовити його можна самотужки за умови, що домашній майстер добре знайомий із слюсарною справою.

Однак розповімо про все по порядку. Ручна парникова сівалка складається з металевого ящика 2 для насіння, в якому встановлено сім секційних перегородок 3, ручки керування 1, висівного апарата роторного типу 6 із щітковими регульованими очисниками 4, двома катками 5, сімома сошниками 7.

Висівний апарат – це вал, в якому зроблено сім груп вічок, по три ряди в кожній групі і по 11 вічок у ряду. Вічка кожного ряду призначені для висіву насіння певного розміру. Тобто, за висіву дрібного, середнього або великорозмірного насіння слід відпустити стопорні гвинти, а потім, зміщуючи валик в осьовому напрямку, встановити його так, аби можна було висіяти саме те чи інше за розміром насіння. При цьому положення щіткових очисників регулюють таким чином, щоб зазор між ними і валиком становив близько 0,4–0,5 мм.

Глибину руху сошників регулюють ручкою керування: під час її опускання глибина збільшується і навпаки.

При переміщенні сівалки ходові катки обертають висівний вал, насінини потрапляють у вічка вала, виносяться, падають через сошники у борозни й засипаються ґрунтом. Діаметри вічок становлять 4, 5, 9 мм при глибині висіву відповідно 2, 1; 2,5; 4 мм.

Для отримання ширини міжрядь близько 12 см насіння засипають у насіннєвий ящик через одну секційну перегородку, 18 см – через дві, 36 см – лише в крайні секції. Кількість рядків, які одночасно засівають, становить 7, 4, 3, 2, ширина міжрядь – 6, 12, 18, 36 см. Як свідчить практика, за використання такої сівалки витрати праці скорочуються майже в 30 разів: за одну годину такою сівалкою, що важить лише 4,3 кг, можна засіяти не менше 250 м^2 площі.

Перекис водню стане у пригоді

Один із найважливіших етапів підготовки насіння до висіву – протруювання його хімічними препаратами, здатними знешкодити хвороботворні бактерії.

Зазвичай, з цією метою застосовують розчин марганцівки або фундазолу. Вони досить ефективні, але разом із насінням, обробленим цими препаратами, у ґрунт потрапляють шкідливі речовини. Саме тому уже кілька років поспіль я застосовую 10%-ний перекис водню, обробляючи ним насіння перед висівом протягом 20 хвилин.

Щоправда, інколи трапляється, що в продажу є лише 0,4%-ний розчин перекису водню. Однак не варто засмучуватися через це, бо він також підійде, але в ньому насіння витримують значно довше – приблизно протягом доби.

Слід зазначити, що цей препарат абсолютно нешкідливий для навколишнього середовища, бо він нестійкий і швидко руйнується під час контакту з повітрям, не забруднюючи ґрунт і коренеплоди. Вагомою перевагою перекису водню є також те, що при його застосуванні збільшується енергія проростання насіння, коріння майбутніх рослин накопичує менше нітратів, а в сформованих згодом плодах підвищується кількість вітаміну С. Я в цьому переконався на власному досвіді, тож можу порекомендувати всім, хто цікавиться городництвом, скористатися цим простим, але ефективним способом обробки насіння перед висівом.

М.С. Рітченко,
м. Луганськ

Ось уже понад 10 століть люди знайомі з цією надзвичайно корисною рослиною. Ще античні поети оспівували її у своїх віршах, давньогрецькі юнаки дарували букети з кропу своїм коханим, а переможців нагороджували не лише лавровими, а й кроповими вінками. А ще в давнину вважали, що він запобігає "псуванню їжі у шлунку", єгиптяни лікували ним головний біль.

Лікуємося кропом

І хоча сьогодні ми ставимося до кропу значно прозаїчніше, але чимало страв не обходиться без нього. Однак багато хто не знає, що улюблений нами огірковий розсіл такий смачний і корисний саме завдяки вмісту в ньому ефірної олії кропу, в якій виявлено чимало корисних речовин.

Кріп – від кашлю, болю в животі, гіпертонії та інших хвороб

❖ Для профілактики нападів грудної жаби, за гіпертонії, хронічної коронарної недостатності, алергійного дерматиту, сверблячки, геморою та для поліпшення апетиту рекомендують 1 чайну ложку подрібнених плодів кропу залити 300 мл окропу й настояти протягом години. Вживати по 0,5 склянки тричі на день.

❖ За стенокардії як профілактичний засіб: 1 чайну ложку насіння кропу залити 300 мл окропу, настояти годину, процідити й пити по 0,5 склянки тричі на день до їди.

❖ За метеоризму та глистів необхідно 1 столову ложку насіння залити 250 мл молока, варити 5–10 хвилин. Випити теплим за два прийоми.

❖ Для лікування ран, які довго не загоюються, народні цілителі радять спалити пучок зелені кропу і з його попелу робити перев'язки, повторюючи процедуру до повного виліковування.

❖ Для підвищення лактації під час годування немовляти 1 столову ложку насіння кропу потрібно залити склянкою окропу й настояти 2 години. Пити по 0,5 склянки двічі на день або по 1 столовій ложці 6 разів на день (залежно від стерпності) маленькими ковтками. А ще краще – відразу настій не ковтати, а затримувати його на якийсь час у роті.

❖ Від безсоння 50 г насіння кропу необхідно варити 15–20 хвилин на малому вогні в 0,5 л вина типу кагор або портвейн. Настояти 1 годину, загорнувши в ковдру, процідити й відтиснути. Вживати по 50–60 г перед сном.

❖ Від шуму у вухах сухий кріп подрібнити разом із стеблами й насінням. Жменю трави залити 0,5 л окропу в термосі й настояти півгодини. Пити по 0,5 склянки тричі на день.

❖ За нетримання сечі 1 столову ложку насіння кропу залити склянкою окропу. Настояти 2–3 години, загорнувши в ковдру. Потім процідити й випити всю склянку за один прийом. Цей лікувальний засіб приймають 1 раз на день. Народні цілителі вважають, що він допомагає виліковувати нетримання сечі у людей будь-якого віку за короткий час.

❖ Якщо турбує остеохондроз, який спричинює сильний біль, особливо вночі, слід вживати більше кропу (а також петрушку, кисломолочні продукти, брусницю, лимон, суницю, аґрус тощо): 1 столову ложку насіння кропу залити 250 мл окропу, кип'ятити 10 хвилин. Пити гарячим. Курс лікування – 10 днів.

❖ Від запальних захворювань очей та гноячкових уражень шкіри рекомендують приготувати настій насіння кропу, скориставшись попереднім рецептом. Застосовують його у вигляді примочок до повного виліковування.

❖ Від глаукоми, катаракти (як допоміжний засіб) слід вичавити з кропу сік, змочити в ньому бинт, віджати й прикладати до очей на 15–20 хвилин по кілька разів на день. Курс лікування – не обмежений.

Протипоказання

Відомий вірменський лікар епохи Середньовіччя Амірдовлат вважав, що насіння кропу шкідливе для сечового міхура. А на думку стародавнього лікаря й філософа Авіценни, "тривале вживання його послаблює зір". Сучасні медики пояснюють це можливістю гіпотонічного стану з розширенням судин, що тимчасово спричинює погіршення зору, яке за скасування препаратів із кропу проходить безслідно. Тож хворим із низьким артеріальним тиском не слід часто та у великих дозах вживати зелень кропу.

Не можна також забувати, що одним із протипоказань до вживання та лікування кропом є атонія гладкої мускулатури органів шлунково-кишкового тракту. Якщо є захворювання, пов'язані зі стравоходом (проблеми з

ковтанням, печія тощо), або грижа стравоходу, то протипоказані овочі, що уповільнюють роботу стравоходу, зокрема кріп.

Хочете бути красивими?

❖ **Примочки для запалених очей.** У косметиці настій листків кропу застосовують у вигляді примочок на запалені очі, що почервоніли від втоми, а також для лікування гноячкових уражень шкіри обличчя.

❖ **Щоб ластовиння та пігментні плями** були менш помітними, слід протирати шкіру кроповим відваром, змішаним порівну з лимонним соком, або просто заморозити сік, вичавлений із свіжого кропу, і протирати отриманим льодом місця з ластовинням по кілька разів на день.

❖ **Від ластовиння та інших пігментних плям** радять змішати по 1 столовій ложці подрібнену зелень кропу й петрушки. Залити суміш склянкою окропу й настояти 3 години. Процідити й рідким настоєм протирати обличчя двічі на день.

❖ Під час **приготування відбілюючих масок** проти ластовиння свіжий кріп або його сік можна змішувати з такими продуктами, як нежирна сметана, кисле молоко, сир, кефір тощо.

❖ **Від прищів та подразнень на шкірі** 1 столову ложку сухої або свіжої зелені кропу чи сухого насіння подрібнити, змішати з такою ж кількістю сухої ромашки лікарської. Залити суміш склянкою окропу й прокип'ятити на слабкому вогні 5–7 хвилин. Зняти з вогню і дати відвару повністю охолонути. Потім процідити й накласти на обличчя кашку із кропу та ромашки на 20 хвилин. Після закінчення процедури зняти маску шматочком вати, змоченим у рідкому настої, що залишився. До речі, цим настоєм можна просто протирати подразнення та прищі на обличчі.

Маски з кропу

❖ **Протизапальна маска:** змішати по 1 чайній ложці подрібнений кріп, сухі квітки ромашки та липи, пелюстки шипшини й троянди. Залити суміш склянкою окропу, щільно накрити кришкою й залишити на 30 хвилин. Процідити й трав'яну кашку накласти на обличчя на 20 хвилин. Потім умитися прохолодною мінеральною водою, наполовину розведеною рідким настоєм, що залишився.

❖ **За сухої та нормальної шкіри** до 0,5 склянки свіжої сметани додати 1 яєчний жовток, 2 столові ложки соку, вичавленого із зелені кропу, стільки ж огіркового соку і 50 г сухого білого вина. Щільно закрити посуд із сумішшю й залишити його на добу. Цією сумішшю протирати обличчя щодня вранці та ввечері.

❖ **За жирної шкіри** змішати по 1 столовій ложці подрібнений кріп і терту моркву. Додати 2 чайні ложки пшеничного або картопляного борошна й розбавити суміш кефіром або йогуртом, щоб утворилася кашка. Накласти її на обличчя, а через 20 хвилин змити прохолодною водою.

Страви з кропу

Салат із огірків та кропу

Для приготування потрібно: 1 кг огірків, 1 пучок кропу, 2 чайні ложки лимонного соку, 0,5 чайної ложки солі, по дрібці свіжомеленого чорного перцю й цукру, 1 столова ложка олії, 125 мл сметани.

Порізати огірки тонкою соломкою. Змішати лимонний сік із сіллю, перцем та цукром, додати олію, сметану, збити й заправити цим соусом салат. Кріп промити, струснути кілька разів, відокремити ніжні молоді гілочки й подрібнити їх. Посипати салат кропом і подавати до столу.

До речі, замість сметани можна додати до соусу вершки або взагалі приготувати салатний соус тільки з оцту та олії, а якщо до вподоби гострий салат – порізати маленький зелений перчик тонкими кружальцями й додати до страви, а дрібкою червоного перцю посипати її зверху.

Тушкований зелений горошок із кропом

Для приготування потрібно: 1 пучок молодого кропу, 60 г жиру або олії, 3 кг зеленого горошку в стручках або 1,2 кг лущеного зеленого горошку, сіль, 50 г борошна, зелень петрушки, 0,15 л молока, 40 г цукру, 2 г паприки.

Половину подрібненого кропу злегка обсмажити в жирі або олії, додати лущений зелений горошок і смажити 1–2 хвилини, помішуючи. Посолити, долити трохи води або кісткового бульйону й тушкувати під кришкою до готовності. Наприкінці тушкування злегка присмажити в жирі або на олії борошно, швидко домішати до нього решту кропу й подрібнену зелень петрушки, розвести холодним молоком, добре розмішати й покласти заправку до зеленого горошку. Приправити за смаком цукром і паприкою, прокип'ятити. Подавати до страв із телятини і домашньої птиці.

Сирний пиріг із кропом

Для приготування потрібно: 450 г борошна, 500 г домашнього сиру, 3 яйця, 300 г вершкового масла, сметана, зелень кропу, сіль.

Тісто розкачати шаром завтовшки в палець і викласти у форму, змащену олією. Сир розтерти, додати масло, сіль і подрібнений кріп, 2 яєчних жовтки і 3 яєчних білки, збиті в піну. Начинку із сиру викласти на тісто й змазати яєчним жовтком, перемішаним із сметаною. Залишити пиріг постояти 20 хвилин і випікати за середньої температури, доки його поверхня не стане золотаво-коричневою.

Щиро зичимо вам здоров'я!

О. Кисленко, Р. Овсієнко

Від редакції:

Шановні читачі! Нагадуємо, що ви можете надсилати до редакції статті з простими й доступними рецептами з народної медицини. Найцікавіші з них ми обов'язково надрукуємо у рубриці "Допоможи собі сам".

Біодинамічний календар
Травень

Овен 29.04 (19:12) – 2 (9:00)

Садівники на початку травня повинні закінчити всі роботи, які через погодні негаразди або з інших причин не встигли виконати у квітні: формування та обрізування, садіння й пересаджування плодових культур, щеплення й перещеплення дерев, обробіток ґрунту у пристовбурних кругах і міжряддях, мульчування пристовбурних кругів тощо.

Не менш важливе завдання для господарів у травні – захист плодових дерев, ягідних кущів та інших садових рослин від шкідників і хвороб. Прихильники екологічно чистої продукції радять при цьому уникати використання отрутохімікатів: краще застосовувати такі перевірені часом і досвідом методи, як ручне збирання шкідників та обприскування різними відварами й настоями рослин: полину, кульбаби, ромашки, деревію та деяких інших, а також використання зеленого, неураженого хворобами бадилля картоплі, помідорів, плодів стручкового перцю тощо.

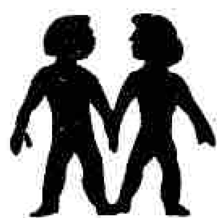

Тілець 2 (9:00) – 4 (20:11)
Новий Місяць – 3 (9:51)

На Новий Місяць не рекомендується висаджувати будь-які рослини. Крім того, варто бути особливо обережним під час роботи з ріжучим та іншим садовим реманентом, яким можна травмуватися.

Краще приділити ці дні догляду за присадибним виноградником, на якому ґрунт необхідно підтримувати у належному, чистому від бур'янів стані, систематично розпушуючи його в рядах і міжряддях.

У північних районах виноградарства на початку травня закінчують відкривати, обрізувати й підв'язувати кущі до опор, висаджувати й підсаджувати виноград. Виконують перещеплення рослин і омолодження кореневласних кущів.

Близнята 4 (20:11) – 7 (5:33)

У травні городники виконують основні роботи з вирощування овочів у відкритому ґрунті. Коли він добре прогріється, на грядки вносять гній, компост, потім їх переорюють і висаджують розсаду капусти, огірків, помідорів, кабачків та інших теплолюбних культур, які висіяли у квітні в теплі парники або в ящики для кімнатних квітів.

Однак необхідно подбати, щоб пізні заморозки, які нерідко трапляються наприкінці травня або навіть на початку червня, не зашкодили цим теплолюбним культурам. Варто заздалегідь подбати про їхній захист усіма доступними способами.

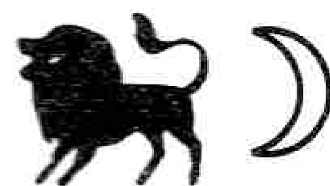
Рак 7 (5:33) – 9 (12:37)

Квітникарі у травні приділяють увагу грядкам із декоративними рослинами та квітковим клумбам. Зокрема, необхідно розпушити ґрунт під такими деревними насадженнями, як бузок та деякими іншими, а також під декоративними кущами (чубушником), трояндами й на ділянках тюльпанів, нарцисів тощо, а потім підживити рослини повним мінеральним добривом: на 1 м^2 сечовини – 15 г, суперфосфату – 30 г, хлориду калію – 15 г.

Продовжують проріджувати підзимові й ранньовесняні посіви, прополювати бур'яни.

У першій декаді травня висівають у відкритий ґрунт насіння літніх квітів – настурції, декоративної квасолі, сальвії, чорнобривців тощо і висаджують розсаду однорічників та багаторічників.

Висаджуючи бульбоцибулини й дітки гладіолусів, не забудьте попередньо замочити їх на дві доби в теплій воді для прискорення проростання і коренеутворення. Для клематисів та інших витких рослин встановлюють опори і натягують шнури.

Лев 9 (12:37) – 11 (17:00)
Перша чверть Місяця – 10 (23:33)

Як уже зазначалося, садівники до першої декади травня, зазвичай, закінчують висаджувати дерева й кущі у саду, а також продовжують виконувати щеплення дерев живцями. Щоправда, найоптимальніші терміни для виконання цієї роботи визначають за станом бруньок на деревах. Розпочинають щеплення, коли на майбутніх підщепах набрякли й почали трохи розкриватися бруньки, що означає початок сокоруху, внаслідок чого щеплені живці отримуватимуть достатнє живлення. При цьому слід обов'язково враховувати, що на живцях (прищепах), на відміну від підщеп, бруньки ще не повинні розкриватися, що свідчить про перебування прищеп у стані біологічного спокою.

Діва 11 (17:00) – 13 (18:58)

Городники намагаються до 15–20 травня встигнути висадити у відкритий ґрунт розсаду білоголової та цвітної капусти, салату, а також столові буряки, петрушку, ріпу, горох, боби. Висівають у відкритий ґрунт огірки, застосовуючи при цьому дугове плівкове укриття. Насінини, що вже проклюнулися, висівають на відстані близько 10 см одна від одної. Згодом відстань між рослинами збільшують до 20–25 см, видаляючи зайві рослини. Слід також враховувати, що за висіву кількох сортів огірків на одній ділянці якість і надійність запилення значно підвищується.

У ті ж самі строки, що й огірки, висівають інші овочеві культури, що належать до родини гарбузових: цукіні, патисони, гарбузи. Цукіні й патисони радять висівати на грядки у підготовлені й заправлені перегноєм та попелом лунки на відстані 70 см одна від одної, кидаючи в кожну лунку по 3–4 насінини, що проклюнулися. Гарбузи висівають на компостні купи, розміщуючи на купі 4 лунки по 4 насінини в кожній. Після того, як мине загроза пізніх весняних заморозків, сіянці проривають, залишаючи в кожній із таких лунок по одній найрозвинутішій рослині.

Терези 13 (18:58) – 15 (19:33)

У саду підв'язують пагони малини, щоб влітку вони не вилягли й не зламалися під вагою врожаю. Зробити це краще до початку цвітіння. Щодо способів підв'язування, то у практиці садівництва їх відомо чимало: шпалерний, віяловий, кілковий тощо. Чи не найпоширеніший із них – шпалерний: уздовж рядів між встановленими стовпами натягують два–три ряди дроту, до яких підв'язують пагони малини. За віялового способу обабіч куща забивають кілки заввишки 1,2–2 м і до кожного з них віялом прив'язують по половині пагонів із двох сусідніх кущів малини. За кілкового способу пагони підв'язують до кілка, вбитого біля центру куща.

Скорпіон 15 (19:33) – 17 (20:24)
Повний Місяць – 17 (14:09)

У дні, коли місяць уповні, будь-яке втручання у життя рослин потребує особливої обережності. Зокрема, не рекомендується виконувати обрізування й пересаджування рослин.

Слід також враховувати, що в другій половині травня ще можливі заморозки. Тож варто подбати про захист рослин на дачній або присадибній ділянці. Зокрема, на винограднику за таких обставин необхідно терміново прикрити кущі, підв'язані до шпалер підручним матеріалом: тканиною, плівкою, старими ковдрами тощо. Рекомендується також влаштувати на ділянці димову завісу, підпалюючи купи гною, соломи, старого бадилля тощо. Варто зазначити, що найшкодочиннішими заморозки бувають перед сходом сонця.

Стрілець 17 (20:24) – 19 (23:17)

Якщо вирішили закласти на дачній ділянці газон, то варто це зробити до кінця травня. Потребують більшої уваги й газони, створені у попередні роки. Основний догляд за ними полягає у систематичному підстриганні травостою й поливах, що сприяє розвитку молодих пагонів і листя, надає трав'яному килиму свіжості та яскравого зеленого кольору.

Для якнайшвидшого відновлення газону після зими виконують весняне підживлення рослин комплексними добривами, до складу яких входить азот, а також фосфор, калій і мікроелементи. Якщо газон уражений мохом та заріс бур'яном, то одночасно з підживленням його обробляють гербіцидом. Щоправда, інколи позбутися особливо стійких бур'янів вдається лише після багаторазового повторення такої обробки. Якщо ж ви проти застосування хімікатів, то видалити мох можна газонними граблями з довгими віяловими зубцями або моторним культиватором для газонів. Бур'яни виполюють вручну за допомогою невеликої сапи.

Козеріг 19 (23:17) – 22 (5:33)

У травні дуже важливо своєчасно і правильно поливати овочеві культури. Робити це краще увечері, використовуючи воду, відстояну в діжках або інших ємкостях на сонці. Періодичність поливу цибулі та огірків, зазвичай, становить 3–5 днів, капусти, ріпи – 5–7 днів, решту культур поливають через 7–10 днів. Однак головне – вміти правильно визначати потребу ґрунту в поливі. Для цього слід узяти жменю землі й стиснути її в руці: якщо супіщаний ґрунт не стискається в грудку, суглинний розпадається без натиску, а глинистий руйнується під час стискання, полив їм необхідний.

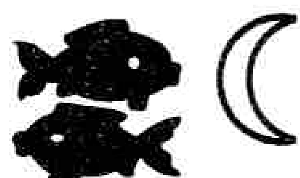
Після сильних дощів або рясного поливу грядки розпушують, щоб зберегти вологу в ґрунті й збільшити доступ повітря до коренів рослин.

Щодо способу поливу, то його кожний городник обирає, виходячи з власних можливостей. Однак в останні роки чимало овочівників для поливів використовують пластикові пляшки, які вкопують біля капусти, помідорів тощо. У ці пляшки наливають воду, яка надходить безпосередньо до коренів рослин. Це особливо важливо для помідорів, баклажанів, які вирощують у теплицях, адже завдяки такому простому пристосуванню вдається підтримувати оптимальну вологість повітря, необхідну цим рослинам: 65–70%.

Водолій 22 (5:33) – 24 (15:25)

Водолій вважають неплідним знаком, тому ці дні не дуже вдалі для роботи в саду й на городі. А відтак намагайтеся виконувати лише найнеобхідніші роботи. Зокрема, корисним буде розпушування ґрунту та прополювання, особливо наприкінці травня, коли за сприятливої погоди починають інтенсивно рости бур'яни. Тож необхідно періодично розпушувати ґрунт під кронами дерев, ягідників та в їхніх міжряддях. Особливу увагу при цьому приділяють знищенню багаторічних кореневопаросткових бур'янів. Найдоступніший спосіб їхнього видалення – механічний, який широко застосовували ще до появи гербіцидів. Видалені кореневища багаторічних бур'янів, зазвичай, виносять за межі ділянки і спалюють.

Риби 24 (15:25) – 27 (3:03)
Остання чверть Місяця – 24 (21:52)

В останній декаді травня проривають загущені сходи цибулі, буряків, моркви та інших городніх культур, доглядають за рослинами: розпушують ґрунт, поливають, прополюють, виконують заходи щодо боротьби з шкідниками і хворобами тощо.

Збирають урожай редиски, зеленої цибулі, салату та інших зеленних культур.

Наприкінці травня висівають квасолю. Відстань між насінинами, зазвичай, становить 20–25 см. Перед висівом їх варто замочити на добу. До речі, квасолю можна посіяти у напівзатіненому місці, де вона буде добре рости й плодоносити.

Двічі протягом місяця висівають зеленні культури: салат, крес-салат, листкову гірчицю, кріп, коріандр, а також пекінську капусту.

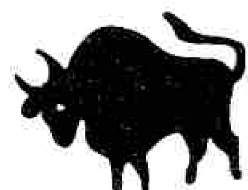

Овен 27 (3:03) – 29 (16:03)

У травні настає час активної обробки саду проти шкідників. Якщо останніх небагато, то їх звичайно збирають вручну, а за масової появи шкідників доводиться обприскувати сад настоями інсектицидних рослин або отрутохімікатами.

Зокрема, проти попелиць, кліщів та інших шкідників і хвороб садових рослин застосовують настій часнику: на 10 л води (відро) беруть 20–30 г часнику, перемеленого на м'ясорубці. Настоюють протягом доби, потім проціджують через марлю і заливають в обприскувач. Обробляють рослини 2–3 рази з інтервалом 10–14 днів.

Садівники ретельно обробляють насадження суниці, видаляючи старе, хворе й пожовкле листя, прополюють і підживлюють рослини. Слід зазначити, що травень – це найкращий час для садіння суниці: висаджені в цей період рослини будуть добре рости й наступного року сформують повноцінний урожай ягід.

Тілець 29 (16:03) – 1.06 (2:58)

Садівники продовжують доглядати за газоном, розчісуючи траву звичайними або віяловими граблями, щоб видалити сухе листя й солому і розпушити грунт. На тих ділянках, де внаслідок механічного пошкодження з'явилися "залисини", підсівають траву, змішуючи насіння з родючим ґрунтом із розрахунку одна частина насіння на дві частини землі.

Не менш важливе завдання – своєчасно підстригти газон. Починають виконувати цю роботу, коли трава сягатиме заввишки 10 см. Скошують їх не дуже низько, залишаючи 5–6 см, аби газон добре відновився після зимівлі. А вже під час наступних підстригань можна залишати значно нижчий "килимок" із трави.

Подихати свіжим повітрям: що це означає?

Без їжі людина може прожити місяць і більше. Без води – 3–5 діб. А без повітря – усього кілька хвилин. Це зіставлення підтверджує дуже важливе й специфічне значення повітря в життєзабезпеченні людини. При цьому буде логічним і очевидним припустити, що є певні норми й особливості атмосферного повітря, при яких дихання забезпечується щонайкраще, а при відхиленні від них – затруднюється й погіршується. Мета даної публікації – систематизувати й популярно викласти читачеві фізичні та хімічні параметри атмосферного повітря в діапазоні різних природних і соціально-побутових умов і підкреслити ті їхні значення, які найбільш сприятливі для дихання людини. Буде показано, що такі умови забезпечуються щонайкраще в саду й в інших умовах, максимально наближених до Природи.

Після тривалої, особливо напруженої роботи в закритому приміщенні або в інших умовах з обмеженим припливом і обміном повітря ми прагнемо куди-небудь на природу: у сквер, на берег річки або озера. Говоримо при цьому: "Треба подихати свіжим повітрям", "Як добре дихається свіжим повітрям". Маленьку дитину вивозять у колясці на вулицю в сквер або в парк, у затишне місце серед дерев. Там вона краще спить, швидше росте й розвивається. Дорослі люди – жителі міст їдуть у відпустку також у різні регіони на природу, де в лічені один – два тижні відновлюють і зміцнюють своє здоров'я. Все це й багато іншого пов'язане для людини з перебуванням на свіжому повітрі. Доброчинний і оздоровлюючий вплив свіжого повітря на організм людини безперечний і не викликає ніяких сумнівів. Але виникає питання: свіже повітря – що це таке? Які його головні фактори й особливості? У чому його відмінність від "несвіжого" повітря? Спробуємо дати відповідь на поставлені запитання.

Актуальність питання

В останні десятиліття, названі піком "промислового буму" на нашій планеті Земля, у великих містах, у промислових і гірничодобувних зонах та регіонах визначилася стійка тенденція до забруднення навколишнього повітря за рахунок зростаючої кількості промислових викидів відпрацьованих речовин, продуктів згоряння й викидів газів дедалі зростаючої кількості автомобілів і багатьох інших причин. Часом цей процес набуває некерованого характеру.

Характеристики навколишнього повітря – забруднення повітря промисловими відходами, підвищений вміст вуглекислого газу, дефіцит кисню, смог, канцерогенні речовини тощо – стають звичними для міського жителя. Людині в таких умовах, які весь час погіршуються, дихати стає все некомфортніше, підтримувати високу життєздатність – все важче, а в деяких випадках це навіть небезпечно для здоров'я.

Щоб вижити, Людина своєю працею й розумом шукає і, звичайно, знаходить у кожному конкретному випадку в діапазоні соціальнопобутових умов, що змінюються вихід з такого положення. Дана публікація присвячена одному зі шляхів забезпечення проживання й активного перебування міського жителя в різних природних регіонах. "Частіше й довше – на природі" – пропонується зробити девізом життя кожного міського жителя. Розглянемо поетапно цю проблему. Почнемо з інформації про склад повітря та зміну його складу в діапазоні різних природних і соціальнопобутових умов.

Склад повітря

Атмосфера Землі (від грецького atmos – пара й сфера) – повітряне середовище навколо планети Земля, що обертається разом з нею. Маса атмосфери Землі оцінюється величиною близько $5{,}15 \cdot 10^{15}$т. Повітря, яким ми дихаємо, прийнято називати атмосферним повітрям. Воно являє собою суміш газів, відносний склад яких наведений у табл. 1. Дані таблиці зі складу повітря є середньостатистичними для нормальних умов – на рівні моря при атмосферному тиску 760 мм рт. ст. і за температури 20°C±5°C. При зміні умов, а саме: високо в горах або на рівнині; над лісом, морем, біля водоспаду або над великим містом; за спокійної стійкої погоди або в дощ з блискавкою, у снігопад тощо, склад повітря буде змінюватися в різних межах. За аналогією з мінеральним складом земної кори, і зокрема, її родючого шару можна розділити складові компоненти повітря на макро- і мікроелементи. До макроелементів віднесено азот і кисень, а решту – до мікроелементів.

Кисень O_2, як ми всі добре знаємо й розуміємо, є життєво важливою складовою частиною атмосферного повітря. Перехід кисню з атмосферного повітря в кров людини й з крові в тканини залежить не від величини загального тиску повітря, а від різниці парціального тиску кисню (від латинського parc – частина). Тому біологічне значення має саме величина парціального тиску кисню, а не процентний його вміст у повітрі. Суть різниці полягає в наступному. Будь-який газ, у цьому випадку кисень, розчиняється в рідині залежно від парціального тиску в газі й у рідині. У різних географічних умовах атмосферний тиск може змінюватися у великому діапазоні. Якщо на рівні моря при атмосферному тиску 760 мм рт.ст. тиск кисню становить 20,94% від загального тиску, тобто 159 мм рт. ст., то на висоті 5500 м за атмосферного тиску повітря того ж складу, рівного 380 мм рт. ст., парціальний тиск кисню становитиме лише близько 80 мм рт. ст., чого вже недостатньо для нормальної життєдіяльності людини. Парціальний тиск 159–160 мм рт. ст. є найбільш звичним і комфортним для людини. При цьому в альвеолярному повітрі легенів людини парціальний тиск кисню буде 110 мм рт. ст., а у венозній крові – тільки 44 мм рт. ст. Цього цілком достатньо, щоб ки-

Таблиця 1

Сонячне випромінювання, його перетворення і взаємодія з життєвими процесами на Землі

Найменування спектральної частини сонячного випромінювання	Діапазон довжини хвиль, мкм (мікрон)	Вплив на атмосферу	Поглинання або розсіювання в атмосфері	Вплив на рослинний світ	Вплив на людину
Ультрафіолет (УФ), в тому числі – далекий ультрафіолет УФ-С ("твердий" ультрафіолет)	0,1–0,4 0,1–0,28	Перетворення фотохімічним шляхом двохатомного кисню O_2 у трьохатомний кисень O_3 – озон	Практично увесь УФ-С поглинається озоном, вуглекислим газом, водяною парою	Вплив УФ-С згубний для рослинного світу. Саме завдяки поглинанню УФ-С, у верхніх шарах атмосфери стало можливим зародження й розвиток рослинного світу на Землі	Вплив УФ-С згубний для людини й інших представників тваринного світу. Саме завдяки поглинанню УФ-С у верхніх шарах атмосфери стало можливим зародження й розвиток тваринного світу на Землі
– середній ультрафіолет УФ-В ("середній" ультрафіолет)	0,28–0,315	Таке ж, як і УФ-С	Поглинається 90% УФ-В	Несприятливий вплив на рослинний світ компенсується різними захисними механізмами, у тому числі на клітинному рівні	Несприятливий вплив на людину – перегрівання організму, опіки
– ближній ультрафіолет УФ-А ("м`який" ультрафіолет)	0,315–0,4	Впливає незначно	УФ-А дуже слабо поглинається й розсіюється	Впливає на активність і протікання різних процесів життєзабезпечення	Доброчинний вплив на організм людини (загорання шкірного покриву, вироблення вітаміну D, зміцнення імунітету)
Видиме світло (ВС)	0,4–0,78	Практично не впливає	Атмосфера прозора для ВС, він може розсіюватися тільки на підвішених у повітрі мікрочастинках (туман, серпанок, дим). Саме повітря розсіює падаюче видиме світло, у день це блакитне світіння (тим яскравіше, ніж чистіше повітря)	Поряд з водою й вуглекислим газом, головний компонент фотосинтезу в рослинному світі	Дає можливість огляду навколишнього світу. Забезпечує значну частину (до 90%) рівня розвитку цивілізації людини
Інфрачервоне випромінювання (ІЧ), у тому числі – ближнє ІЧ-А (короткохвильове), – середнє ІЧ-В (середньохвильове), – далеке ІЧ-С (довгохвильове)	0,78–50 0,78–1,4 1,4–3,0 3,0–50	Зігріває атмосферу особливо її нижні шари	У верхній шарах атмосфери ІЧ розсіюється азотом і киснем, поглинається озоном. У нижніх шарах поглинається вуглекислим газом, озоном і розсіюється підвішеними у повітрі частинками (пари води, дим, пил тощо). У результаті цього, у приземних парах атмосфери є лише невелике число "вікон прозорості" для УЧ у діапазонах А, В і С. З підвищенням над рівнем моря розсіювання й поглинання значно знижуються (тому-то альпіністи й гірськолижники так добре гріються й загорають у горах)	Частково бере участь у фотосинтезі в діапазоні ІЧ-А	Зігріває людей й інших представників тваринного світу. У діапазоні ІЧ-А забезпечує, з використанням відповідних фільтрів, "нічне бачення"

сень із альвеолярного повітря міг переходити в кров, де вступає в хімічний зв'язок з гемоглобіном крові. При зниженні парціального тиску кисню до 100–80 мм рт. ст. у людини з'являються перші ознаки гіпоксії (кисневого голодування). Подальше зниження парціального тиску до 50–60 мм рт. ст. небезпечне для життя: настає стан, що зветься асфікцією (ядуха). Збільшення ж парціального тиску кисню вище значення 159 мм рт. ст. організм людини витримує легко, аж до дихання чистим киснем. Парціальний тиск вуглекислого газу в атмосфері повітря лише 0,3 мм рт. ст. Саме цей незначний тиск спричиняє перехід вуглекислого газу, у цьому випадку як відпрацьованого продукту життєдіяльності людини, із крові в альвеолярне повітря. От у чому фізика й хімія газообміну в легенях людини.

Коротко про пріоритет. У 1775 р. французький вчений А. Лавуазьє зробив кількісний аналіз повітря і встановив, що воно "складається із двох газів різного й протилежного характеру", тобто з кисню й азоту. На основі експериментальних досліджень Лавуазьє вперше пояснив дихання і горіння, як процеси взаємодії речовин з киснем. Позаяк кисень входить до складу кислот, Лавуазьє назвав його oxygene, тобто утворюючий кислоти (від грецьких *oxys* – кислий і *gennao* – народжую, звідси й назва російською мовою – "кислород").

Фізичні характеристики. Кисень – безбарвний газ без запаху й смаку, щільність його при 0°С і тиску 760 мм рт. ст. – 1,428 кг/м^3. Кисень має три стійких ізотопи: ^{16}O, ^{17}O і ^{18}O, середній вміст яких 99,759%,0,037% і 0,204% від загальної кількості атомів кисню на Землі. Перевага в суміші ізотопів найбільш легкого з них – ^{16}O – пояснюється тим, що ядро атома ^{16}O складається з 8 протонів і 8 нейтронів. А такі ядра, виходячи з теорії атомного ядра, мають особливу стійкість. У звичайних умовах молекула кисню двохатомна – O_2, у тихому електричному розряді утворюється також трьохатомна молекула – O_3 (озон).

Мінімальна потреба людини в кисні (тобто на забезпечення життєздатності організму) становить, за різними джерелами, 250–350 мл/хв. (Звертаємо увагу шановного читача, що тут мається на увазі саме кількість споживаного кисню, а не кількість вдихуваного, котре значно більше). При виконанні напруженої фізичної роботи потреба в кисні збільшується до 1000–2000 і більше мл/хв. Якщо прийняти середню потребу в кисні для людини – 600 мл/хв, то можна обчислити потребу однієї людини в кисні на різний часовий період: година, доба й рік. Те саме – для всього населення Землі, яка зокрема, на рік дорівнює $0{,}3 \cdot 10^{12}$ тонн. Це набагато менше, ніж загальний вміст кисню в атмосфері Землі, що оцінюється величиною $1{,}2 \cdot 10^{15}$ тонн.

Озон (Кисень O_3) за своїми властивостями істотно відрізняється від звичайного кисню O_2. Реакція перетворення кисню O_2 у його аллотропну форму O_3 потребує значних витрат енергії – близько 140 кДж (34 ккал) на утворення одного моля озону O_3 (48 г). Саме тому й у такий спосіб відбувається утворення озону в природі. У верхніх шарах атмосфери озон утворюється найбільш активно в результаті фотохімічних реакцій під впливом сонячного випромінювання. На висоті 25–30 км озон перебуває в найвищих концентраціях, утворивши шар, названий озоносферою. Озоносфера відбиває "жорстке" ультрафіолетове випромінювання Сонця, захищаючи живі організми від згубної дії цієї сонячної радіації. Саме завдяки утворенню озону з кисню повітря стало можливим зародження життя на суші Землі.

Озоносфера – це досконала система, яка саморегулюється на принципі зворотного зв'язку: чим більше жорсткого ультрафіолетового випромінювання Сонця надходить в атмосферу Землі, тим інтенсивніше кисень O_2 перетворюється в озон O_3; чим більше озону O_3 утворюється в атмосфері, тим інтенсивніше він поглинає ультрафіолетове випромінювання Сонця. *Загальноприйняте умовне приведення всього озону, що перебуває в атмосфері, до нормального тиску й співвідношення його з усім атмосферним повітрям у тих же умовах. Це співвідношення таке: озоновий шар товщиною 3 мм у сумарному атмосферному шарі товщиною 8 км.* Таким чином, середня концентрація озону в атмосфері становить $0{,}4 \cdot 10^{-6}$ від загального вмісту атмосфери.

В нижніх шарах атмосфери також утворюється озон під дією ширшого кола енергетичних джерел: того ж ультрафіолетового випромінювання Сонця (що частково дійшло сюди), різних електричних розрядів у атмосфері, енергетичних процесів розпаду вуглекислого газу (CO_2) в процесі фотосинтезу в рослинному світі тощо. Джерелом утворення озону можуть бути навіть краплини води в бризках водопаду і морського хвилювання. Ця алотропна сполука кисню – нестійка. Через доволі короткий проміжок часу після утворення концентрація озону різко зменшується – вдвічі кожні 10–15 хвилин, рекомбінуючи у найстійкішу свою форму – O_2 з відповідним виділенням раніше акумульованої енергії. Саме тому так тепло нам буває після грозового дощу.

Коротко про пріоритет. Озон був уперше описаний у 1785 році голландським фізиком М. В. Марумом. Пізніше, в 1832 році професор Базельського університету Шонбейн опублікував книгу "Одержання озону хімічним способом", він же дав йому назву "озон" (від грецького "пахучий").

Фізичні характеристики. Озон – газ блакитнуватого кольору, що володіє характерним запахом, щільність його за температури 20°С і нормального атмосферного тиску 760 мм рт. ст. – 2,144 кг/м^3.

Характерний вплив на здоров'я людини. Озон, що постійно знаходиться в повітрі, має важливе значення для організму людини. Його виражена біологічна дія під час дихання проявляється за концентрації вище $1 \cdot 10^{-7}$ по відношенню до сумарного вмісту атмосферного повітря. Абсолютно всі друковані джерела підтверджують позитивну дію на організм людини озонованого повітря з допустимими концентраціями озону – не більше $1 \cdot 10^{-6}$. Озон має бактерицидні та стимулюючі властивості. Він здатний знищувати при прямому контакті багато відомих мікробів і вірусів, в той же час – покращувати самопочуття і підвищувати тонус організму людини.

Азот N є інертним розріджувачем кисню атмосфери – у чистому кисні життя неможливе. Назву цьому газу запропонував у 1787 р. також французький учений Ф. Лавуазьє від грецького "безжиттєвий", існує також латинська назва – "nitrogenium". Азот, як мінеральний елемент, відноситься до числа головних біогенних елементів на Землі. Азот атмосфери бере участь у кругообігу азотистих речовин у біосфері нашої планети. За нормальних умов це хімічно досить інертний двохатомний газ N_2 без кольору, запаху й смаку, його щільність за нормальних умов – 0,808 кг/м^3. З азоту (N_2) більш ніж на три чверті складається земна атмосфера.

Вуглекислий газ (двоокис вуглецю) CO_2. У період зародження життя на Землі (приблизно 1800 млн. років тому) вуглекислого газу в атмосфері Землі було 3–5%, а кисню – менше 1%. У процесі збільшення чисельності й удосконалення рівня життя рослинного і тваринного світів кількість кисню неухильно зростала й досягла на сьогодні майже 21% від загального вмісту газів у атмосфері, а частка вуглекислого газу дуже значно знизилася до значення менше 0,1%. Такий газовий склад атмосфери для теперішнього рівня розвитку життя на Землі, у тому числі й людини, є звичним і цілком достатнім. Вуглекислому газу (CO_2) відведена важлива роль у життєзабезпеченні біосфери нашої планети. Він легко пропускає ультрафіолетові промені й промені видимої частини спектра випромінювання Сонця, які надходять на землю, освітлюють і обігрівають її. У той же час вуглекислий газ поглинає інфрачервоні промені, що випромінюються Землею, і, таким чином, є одним з "парникових" газів. За станом на сьогодні мінімальний вміст вуглекислого газу в атмосфері Землі близький до значення 0,04%.

Значення рівня вуглекислого газу 0,05–0,06% у багатьох регіонах є звичайним явищем. Більша його частина, що викидається в атмосферу, утворюється в процесі виробництва теплової й електроенергії шляхом спалювання викопних енергоносіїв. Існує й інша гіпотеза про те, що основним джерелом підвищення рівня вуглекислого газу в атмосфері Землі є Світовий океан, який, більше прогріваючись внаслідок збільшення сонячної активності або інших природних причин, вивільняє запаси вуглекислого газу, якого в ньому приблизно у 100 разів більше, ніж в атмосфері.

Коротко про пріоритет. Уперше виявив вуглекислий газ хімічним шляхом у 1756 р. англійський вчений Д. Блек, а його хімічний склад встановив у 1789 р. французький вчений А. Лавуазьє.

Фізичні характеристики. Вуглекислий газ – безбарвний газ із злегка кислуватими запахом і смаком, щільність за нормальних умов – 1,98 кг/м^3, розчиняючись у воді, утворює вугільну кислоту.

Вуглекислий газ (CO_2) має важливе значення в життєдіяльності людини. Він – фізіологічний збудник дихального центру людини. При затримці дихання вуглекислота з легенів не видаляється, отже, її кількість у крові підвищується. А це збуджує дихальний центр, і дихання неминуче відновлюється. Зовсім інше явище спостерігається, якщо домогтися зниження концентрації вуглекислоти, наприклад, прискореним і посиленим диханням. Вуглекислота при цьому буде посилено видихатися і її кількість у крові різко зменшиться. Відповідно дихальний центр не буде збуджуватися й дихання припиниться доти, поки концентрація вуглекислоти знову не підвищиться. Подібним прийомом користуються ниряльники, за відповідного тренування вони можуть залишатися під водою досить довго, до 5–7 хвилин.

До середини минулого сторіччя концентрація вуглекислого газу в атмосферному повітрі становила 0, 03% і була оптимальною для людини. Із середини минулого сторіччя по теперішній час спостерігається неухильне зростання цієї, раніше стабільної величини. Зараз її значення повсюдно, як правило, вище значення 0,04% і продовжує зростати. У цей час у світі немає єдиної стійкої думки, тим більше регламентуючого документа, про рекомендовану й допустиму норму вуглекислого газу при диханні людини в різних природних і побутових умовах. Проте, узагальнюючи наявні публікації – www.ekokataliz.ru, vts-msk.ru і ін., можна стверджувати: що ідеальним для дихання людини є вміст вуглекислого газу в атмосферному повітрі – 0,04–0,05%; що рекомендований допустимий вміст – 0,06–0,08%; а гранично припустимим – не більше 0,1%. При збільшенні концентрації понад 0,1% до 0,5 % відзначається частішання пульсу, посилення легеневої вентиляції, головний біль, пітливість, утома. За більш високих концентрацій вуглекислий газ діє наркотично й викликає асфіксію.

Зменшення концентрації вуглекислого газу в атмосферному повітрі для дихання людини не небезпечне, тому що необхідний парціальний тиск його в крові забезпечується за рахунок життєдіяльності організму. Вуглекислий газ із атмосфери бере участь у різних процесах метаболізму (життєдіяльності) живої клітини. Він також утворюється в результаті безлічі окисних реакцій в організмах тварин, у тому числі й людини, і виділяється з диханням в атмосферу.

Вуглекислий газ атмосфери – основне джерело вуглецю для рослинного світу. Однак помилковим буде твердження, що тварини тільки виділяють вуглекислий газ, а рослини – тільки поглинають його. Рослини поглинають вуглекислий газ у процесі фотосинтезу (див. далі), а без освітлення також його виділяють (у процесі тканинного дихання).

Інертні гази. В атмосферному повітрі завжди містяться інертні гази: аргон, неон, гелій, криптон, ксенон; звичайно ще є також радон, актинон і торон. Їхня концентрація, як правило, незначна, а період напіврозпаду дуже малий, тому вони не мають несприятливої дії на людину.

Домішки в повітрі. Різноманітні домішки, що містяться в повітрі, – тверді частки, гази тощо мають природне походження: космічний, вулканічний і ґрунтовий пил, дим лісових пожеж, хімічні домішки й пил від різних виробництв і транспорту на дорогах, кристали морських солей тощо. Гниття органічних речовин сприяє надходженню в повітря сірководню та аміаку, бродіння вуглецевих речовин – метану. У повітрі містяться також мікроорганізми: бактерії, цвільові грибки тощо. Патогенні мікроорганізми серед них зустрічаються рідко й у незначних кількостях. У повітрі ж закритих приміщень можуть виявлятися збудники інфекцій, у тому числі – стійкі до висихання.

Вода в повітрі визначає його вологість. Абсолютна вологість повітря, тобто вміст води, виражене тиском водяних парів (у мм), зменшується з висотою. Основна маса водяних парів утримується в нижніх шарах атмосфери – до 6 км. Абсолютна вологість залежить від пори року (влітку вона вища, ніж узимку) і від географічної широти – найбільш вологе повітря над екватором. Вологість повітря за повного насичення його водяною парою називається максимальною вологістю, вона зростає зі збільшенням температури повітря. Відношення абсолютної вологості до максимальної вологості, виражене у відсотках, називається відносною вологістю. Відносна вологість тим вища, чим нижча температура, отже, взимку – вища, ніж улітку.

Вологість повітря має велике значення для здоров'я людини, вона, у сполученні з температурою повітря, впливає на теплообмін організму, здоров'я, самопочуття й працездатність. Оптимальний рівень вологості для людини перебуває в межах 45–65%. За порушення нормального вмісту парів води в повітрі у людини знижується імунітет, усклад-

нюється плин захворювань. Сухе повітря, вологість якого менша 30%, сприяє зневоднюванню зовнішніх покривів і слизових оболонок. Як наслідок – закладення носа, покахикування, утруднення дихання, подразнення горла, сухість шкіри, ослаблення волосся. Особливо шкідливе сухе повітря для маленьких дітей, у яких слизова оболонка носа й горла чутливіша, ніж у дорослих. Висока вологість теж негативно позначається на здоров'ї людини, тривале й часте перебування людей в умовах підвищеної вологості ускладнює протікання багатьох захворювань. Особливо чутливі до високої вологості люди, що мають проблеми із серцево-судинною системою, атеросклероз, і, звичайно, діти. Також за високої вологості створюються сприятливі умови для росту цвілі й розмноження хвороботворних бактерій у повітрі. Вологість повітря у квартирах у літню пору звичайно перебуває в межах 40–60%, залежно від режиму провітрювання, температури, вологості зовнішнього повітря. Такі показники вологості близькі до комфортних. Інша справа взимку: вологість у квартирах звичайно дорівнює 20–30%, дуже рідко сягає 40%. Це пов'язане з опаленням приміщень і обмеженим припливом свіжого повітря з вулиці.

Перевіряють вологість повітря за допомогою спеціальних приладів – гігрометрів. Як підвищити вологість у приміщенні? Для цих потреб можна використовувати: посудини з водою, розставлені в приміщенні; обприскування повітря приміщення водою з пульверизатора; розвішування мокрих рушників і простирадл; енергійне провітрювання приміщень зовнішнім повітрям тощо. Але найкраще для насичення повітря парами води підходять спеціальні прилади, названі зволожувачами. Створені й спеціальні кліматичні комплекси, які можуть містити в собі зволожувачі, очисники, іонізатори й регулятори температури. *Водяна пара в атмосферному повітрі є джерелом атмосферних опадів. У середньому над кожним квадратним метром земної поверхні в атмосферному повітрі втримується близько 28,5 кг водяної пари – wikipedia.ru.(або, що більш звично, 2,85 г над кожним квадратним сантиметром).*

Сонце й повітря атмосфери

Сонце – центральна і єдина зірка Сонячної системи, навколо якої обертаються інші об'єкти цієї системи: планети й супутники, астероїди, метеороїди та космічний пил. Маса Сонця становить 99,866% від сумарної маси всієї Сонячної системи. Випромінювання Сонця – основне джерело енергії на нашій планеті. Інтенсивність сонячного випромінювання на поверхню Землі змінюється в широких межах і залежить: від пори року, часу доби, проникності атмосфери та її озонового шару, висоти над рівнем моря (зі збільшенням висоти вона зростає), географічної широти (чим далі від екватора, тим нижча), погодних умов (хмарність, туман) і атмосферних забруднень.

Шановний читач запитає: "А яке відношення має сонячне випромінювання до повітря, яким ми дихаємо?" Виявляється, саме безпосереднє. У порядку узагальнення й доповнення попереднього розділу, у таблиці 1 дана коротка спектральна характеристика сонячного випромінювання, що впливає на атмосферу Землі, його перетворення в різних шарах атмосфери та взаємодія з життєвими процесами на Землі.

А.П. Антосик,
кандидат технічних наук

(Далі буде)

Нітрати у питній воді

Я є передплатником журналу "Дім, сад, город" і хочу на сторінках журналу одержати відповідь на таке питання.

Я проживаю в селі Потоки на Черкащині. Користуюсь, як і всі жителі, водою з колодязя.

В 2010 році з наших колодязів брали воду для проведення хімічного аналізу. Протокол дослідження питної води з результатами аналізів я надсилаю.

Ніколи раніше таких аналізів не робили. Ми користуємось цією водою все життя, і вважаємо, що вона в нас хороша, а наприкінці 2010 року дізналися, що вода в наших колодязях не відповідає санітарно-технічним вимогам.

Будь ласка, охарактеризуйте нашу воду, чи можна її очистити?

Л.О. Журавель,
с. Потоки, Катеринопільський р-н, Черкаська обл.

Вода – найцінніший природний ресурс. Вона відіграє виняткову роль у процесах обміну речовин, що становлять основу життя.

Водою населення забезпечується від централізованих та децентралізованих джерел (колодязі, каптажі, артезіанські свердловини). Якість води у колодязі визначається згідно Державних санітарних норм та правил "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" (ДСанПіН 2.2.4-171-10), затверджених наказом МОЗ України 12.05.2010 року №400 та залежить від його місця розташування, стану прилеглої території, наявності поблизу джерел забруднення, санітарно-технічного стану самого колодязя та здійснення заходів щодо належного його утримання.

Згідно наданих Вами результатів лабораторних досліджень проби води з переважної більшості колодязів не відповідають вимогам за вмістом нітратів, що може свідчити про забруднення води не лише мінеральними, а й органічними речовинами.

Вплив нітратів на організм людини полягає у тому, що надходячи до травного каналу з водою, вони під впливом кишкової мікрофлори відновлюються в нітрити. Останні потрапляють у кров і блокують гемоглобін шляхом утворення метгемоглобіну, що не здатний вступати в зворотну реакцію з киснем і переносити його. Отже, що більше гемоглобіну перетворилося на метгемоглобін, то менша киснева ємкість крові.

Якщо нітрати надходять в організм дорослих у надмірних, але не дуже високих дозах, концентрація метгемоглобіну збільшується незначно. Це майже не позначається на стані здоров'я, проте у хворих на анемію або серцево-судинні захворювання можуть посилитися прояви гіпоксії.

Однак у немовлят та дітей, особливо першого року життя, спостерігається дефіцит ферментів, які перетворюють метгемоглобін, що призводить до його накопичення. Саме тому, що чим менша дитина, то тяжче перебігає хвороба. У разі накопичення метгемоглобіну, знижується насичення артеріальної крові киснем, виникає кисневе голодування. Якщо кількість метгемоглобіну перевищує 50% від загальної кількості гемоглобіну, організм може загинути від гіпоксії центральної нервової системи.

Підвищений вміст нітратів у воді сприяє підвищенню ризику щодо онкологічної захворюваності населення.

Для покращення якості води необхідно звернути увагу на можливі джерела забруднення розташовані саме на прилеглій до колодязя території та усунути їх, за необхідності провести ремонт та очищення колодязя. Необхідно двічі на рік, у весняно-осінній період, проводити профілактичну дезінфекцію води в колодязі.

Більш детальну інформацію та конкретні рекомендації щодо покращення санітарно-технічного стану води можна отримати в територіальній санепідемстанції за місцем вашого проживання.

Марія Гусович,
завідуюча відділенням комунальної гігієни Київської облсанепідемстанції

Пропоную...

...**кролі** великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця,
тел. (097) 308-20-95

...квіти-поштою. Подробиці на www.Kvity.at.ua

...поросят, свиней породи мангал.

Волинська обл.,
тел. (03352) 96-3-35, (097) 640-73-15

...саджанці морозостійкого винограду, актинідії, жимолості, аґрусу, малини, смородини, гумі, барбарису та ін. Декоративні кущі та ліани. Конверт – каталог.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки, Кременчуцький р-н,
Полтавська обл., 39764,
тел. (066) 222-01-77

...саджанці, живці винограду. Недорого. Можливий опт. Каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53, (066) 772-58-89

...насіння і саджанці овочевих, плодоягідних та інших культур. Об`ємистий каталог – великоформатний конверт з марками на 2.2 грн.

О.І. Джус,
с. Малі Крушлинці, Вінницький р-н,
Вінницька обл., 23242

...велику колекцію квітів. Каталог з фото – безкоштовно у вашому конверті.

В.О. Головко,
с. Олексіївка, Арбузинський р-н,
Миколаївська обл., 55333

...конструкції саморобних косарок.

п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500,
тел. факс (097) 140-36-53

...недорого гладіолуси, тюльпани, клематиси та ін. багаторічники. Безкоштовні інструкції, консультації, каталог у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 75, м. Кременчук-25, Полтавська обл., 39625,
тел. (05366) 68951

...приймаємо замовлення на садивний матеріал озимого часнику. Відправка – осінь 2011 р. Для каталогу – конверт з марками на 2 грн.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н,
Чернігівська обл., 17461

...жоржини, багаторічники і цибулинні. Конверт – каталог за 2 гривні.

Ярослава Михайлівна Тиркус,
вул. Бакинська, 25/1, м. Львів, 79022

...розсадник плодових та декоративних культур пропонує восени 2010 і навесні 2011 рр. саджанці: яблунь, груш, слив, персика, нектарина, абрикоса, черешні, вишні, малини, троянди. Підщепи М9, ММ99, Д 1071, ІС-2-10, ІС 4-6, 54-118, сіянці шипшини. Потрібні реалізатори – торгові представники по містах України.

Олександр Володимирович Живов,
вул. Підгірна, 42, с. Артемівське-2, Артемівський р-н,
Донецька обл., 84510,
тел. (050) 627-54-05, (050) 627-54-03,
Zhivovsad@mail.ru

...шиншили дорослі і молодняк.

Тел. (050) 98-205-90

...високі бородаті іриси – 230 сортів, півонії – 40 сортів.

Микола Іванович Музичук,
с. Юльївка, Запорізький р-н, Запорізька обл., 70434,
тел. (067) 833-65-61

...тюльпани – 200 сортів, іриси (100), лілійники (100), цибулинні, дрібноцибулинні.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 100, м. Київ, 04074

...саджанці актинідії (5 сортів), гумі, жимолості їстівної (3), журавлини (клюкви) садової (4), чорниці (голубики) канадської деревовидної (7), лимонника китайського, кизилу, брусниці садової "корал", фундука, хурми, малини чорноплідної, гінкго, магнолії, півонії, тюльпанне дерево, астильба, бругмансія (3), будлея, вейгела, гортензія, морозник, спірея, хаутюнія триколірна, різноманітні хвойники та ін. Конверт – каталог.

Мар`яна Юріївна Штігер,
вул. Лермонтова, 5/2, м. Жидачів, Львівська обл., 81700,
тел. (097) 209-10-40, E-mail:Shtiger@ukr.net

...насіння помідорів для чоловіків. Дорого.

Ліна Михайлівна Сахарнова,
тел. (067) 993-56-07, (066) 298-02-86

...саджанці троянд колекції Каньовського Віталія Михайловича. Чайно-гібридні, плетисті, кущові, бордюрні, ґрунтопокривні, флорибунда. Конверт – каталог.

Григорій Михайлович Мостіпака,
вул. Трояндова, 29, с. Кугаївці, Чемеровецький р-н,
Хмельницька обл., 31632,
тел. (03859) 9-86-19, (066) 706-51-98,
веб-сайт: picasaweb.google.com/zozamgm

...постійно найкращі новинки сортів суниці великоплідної: Альбіон, Морський пейзаж, Флорін, Дарсеваль, Сірано, Сізоже, Рабунда, Сірафін, Дженто, Фігаро, Маестро, Остара, Дарселект та інші. Малина, ожина, смородина, аґрус, порічка. Опт, роздріб.

Ю.В. Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19615,
тел. (097) 575-77-81

...саджанці одно- та дворічні: яблуня (20), груша (12). Підщепи: ММ-106, М-9, М-26, 62-396, УПРОЗ. Доставка по Україні підприємством "Нова Пошта" та "Ваш час".

Сергій Петрович Мейта,
тел. (096) 811-36-53

...саджанці, чубуки елітних столових, технічних, безкісточкових сортів винограду. Надурожайна суниця: Пенсіонер Челсі та інші сорти. Найкращі сорти великоплідної малини. Ожина безколючкова, жимолость, фундук, калина, актинідія, чорниця канадська, смородина, аґрус, гібіскус. Штамбові смородина, аґрус. Конверт – каталог.

О.М. Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. (066) 755-50-38,
E-mail:O-naslada@mail.ru

...мангали.

Люба,
Барський р-н, Вінницька обл.,
тел. (097) 235-35-84

...хризантеми, жоржини, лілійники, півонії, іриси.
http://koni.alltrades.ru/

...підщепи і саджанці оптом.
Тел. (067) 563-28-11

...виноград: саджанці столових сортів, можливий опт. Маю новинки. Конверт – каталог. Дзвоніть – домовимося.

В'ячеслав Шабельник,
с. Василівка, Полтавський р-н,
Полтавська обл., 38743,
тел. (099) 90-31-311,
E-mail:shabelnyk-vino@meta.ua

...саджанці великоплідної ремонтантної малини Мрія фермера, 5 саджанців – 50 грн. Оплата попередня. Пересилка за мій рахунок.

В.С. Швець,
с. Політанки, Шаргородський р-н,
Вінницька обл., 23542

...селекція ірисів, інтенсивне розмноження гіацинтів, доступне кожному. З однієї цибулини – до 100 діток. Великі бородаті іриси, лілійники, деревовидні півонії, мускантус, фундук червонолистий, ведмежий горіх еремурус, суниця – Пенсіонер Челсі. Підписаний конверт, телефон.

Сергій Тихонович Ткаченко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка, Фастівський р-н,
Київська обл., 08550

...60 сортів гіацинтів, іриси, лілійники.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...інкубаційні, харчові яйця перепелів (фараон), молодняк.
м. Бориспіль, тел. (063) 850-98-42

...іриси, лілійники, півонії, кущі декоративні, хризантеми, багаторічники.

Надія Володимирівна Мартиненко,
вул. Ватутіна, 21, м. Кагарлик,
Київська обл., 09200

...саджанці великоплідних: малини, смородини, суниці садової та ін. Каталог – великий конверт з марками на 2,2 грн.

В.М. Головатенко,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н,
Вінницька обл., 23242

...лілійники та іриси.

Валентин Петрович Дроб`язко,
вул.Училищна,17, м. Богуслав, Київська обл., 09700
тел. (04501) 4-29-78, (063) 756-74-26

...недорого насіння овочевих культур, квітів. Конверт – каталог.

Р.В.Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н,
Івано-Франківська обл., 78000

...саджанці гінкго, книжку "Гінкго на присадибній ділянці" і сухе подрібнене листя гінкго. Конверт – каталог.

Анатолій Терещук,
вул. Марка Вовчка, 2, кв. 1, м. Рівне, 33014,
тел. (0362) 23-00-24

...бджолосім`ї, пакети, відводки з високопродуктивними молодими міченими матками під Києвом.

Володимир,
тел. (067) 506-02-79

...на продаж широкий асортимент півоній, ірисів, лілій, лілійників та інше.

Володимир Петрович Манзюк,
пров. Червоноармійський, 6, смт Летичів,
Хмельницька обл., сайт: pervocvet.net,
тел. (03857) 9-16-77

...фазани: золотисті, діамантові, срібні, Свайно, мисливські (румунські). Птахи свої.

Андрій,
тел. (097) 514-37-74

...пропоную туї та ялівці.

Валентина,
тел. (099)317-52-56

...чистопородні мангали, королівські кармали.

П.М. Коломієць,
с. Журавка, тел. (096) 338-45-43, (099) 047-77-37

...поросят елітних м`ясних травоїдних ландрас, мангал, мангалиця пухова угорська.

Олена,
м. Вінниця, тел. (097) 257-52-28

...кролі – фландр, панон, сріблястий, каліфорнійський, французький барон; кури – брама світла, золотиста, орпінгтон чорний; голуби, корейські свині.

Валерій Володимирович Христич,
м. Бершадь, Вінницька обл.
тел. (097) 757-19-62

...курчата порід та ліній з Європи: брама світла, голуба. кохінхін чорний, голубий, білий. Фавероль. Бройлери.

Ольга,
Чернівці,
тел. (067) 426-75-80, (099) 170-69-28

...гідромлин – кормоприготувач для сільськогосподарських тварин.

Тел. (096) 491-19-48

...лопатки високих бородатих ірисів, живці смородини та порічок для осіннього живцювання (100 сортів). Конверт – каталог.

Г.С. Марченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...цибулини лікорису omrea I radiata, великоквіткові клематиси.

Віталій Рудницький,
вул. Незалежна, 1, с. Забір`я, Київська обл., 08145,
тел. (096) 133-50-41; E-mail:wolik21@yandex.ru

...посадковий матеріал: троянди, виноград, іриси, півонії деревовидні та трав`янисті, насіння овочів та квітів, добрива, засоби захисту рослин. Ваш конверт з марками на 2 грн. – каталог.

м. Київ, тел. (067) 146-89-56, (067) 799-24-23,
E-mail:sad@zelenedyvo.com.ua;
Сайт: www.zelenedyvo.com.ua

...вкорінені живці хризантем.

А.М.Сапоненко,
вул. Леніна, 87, с. Григор`ївка, Запорізький р-н,
Запорізька обл., 70452,
тел. (066) 973-97-94

...саджанці кращих великоплідних високоврожайних сортів чорної і червоної смородини. Конверт – каталог.

Микола Васильович Капля,
вул. Хоменка, 26, кв. 36, м. Черкаси, 18008,
тел. (0472) 63-26-51, тел. (067) 439-12-80

...одні з найкращих великоплідних сортів малини: Патриція, Арбат, Оранжеве чудо та інші; суниці: Альбіон, Пенсіонер Челсі та ін.; ожину безколючкову.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316,
тел. (099) 654-55-31

...розсада кращих сортів тютюну для куріння. Конверт – каталог.

Р.С. Биков,
а/я, м. Пирятин, Полтавська обл., 37000,
тел. (063) 306-37-38

...кармали: поросята, підсвинки. Порісні свинки.

м. Сквира, Київська обл.,
тел. (097) 835-55-11

...інкубаційні яйця, добові курчата порід курей: брама – світла, золотиста; кохінхін – чорний, голубий; кролі – сріблясті.

В.Р. Романенко,
с. Устя, Бершадський р-н,
Вінницька обл.,24453,
тел. (096) 383-63-98

...великопорідна птиця брама – чорна, світла, палева, куріпчаста, орпінгтон – чорний, фавероль, кохінхін – чорний, голубий, червона індокачка, фазан угорський, яйця, курчата.

Тел. (050) 108-47-80, (050) 969-30-69

...курчата: брама, кохінхін, орпінгтон, юрловські; кролі: бельгійський фландр.

О.Л. Літун,
а/с 48, м. Тульчин, Вінницька обл., 23600,
тел. (067) 898-87-01

...травоїдні поросята угорської породи пухова мангалиця і кармали.

Михайло,
Житомир,
тел. (067) 878-57-76

...тюльпани (150), нарциси (50), крокуси, лілійники, іриси.

Юрій Павлович Семеняка,
вул. Л. Українки, 21, с. Нечипорівка,
Яготинський р-н, Київська обл., 07751,
тел. (097) 605-60-85;
E-mail:Satrap-66@ukr.net.

...саджанці суниці садової: Альба, Азія, Роксана, Адрія, Сірія, Альбіон, Санте Адреас, Ірма. Ціна – 5 грн.

Телефони: (050) 315-9370; (098) 110-75-75,
Італія +393204847914

...розпродаж саджанців винограду популярних сортів Аркадія, Біанка, Восторг, Денал, Молдова та інші – всього до 200 найменувань від 10 грн. за корінець. Засоби захисту та стимулятори (гетероауксин, гіберелін тощо). Пишіть, телефонуйте – ви ще встигнете.

Володимир Костянтинович Мерцалов,
а/с № 1-Тандем, м. Оріхів-2,
Запорізька обл., 70502;
тел. (06141) 420-10;
(050) 260-2048; (097) 590-5352;
E-mail:dyana.vin@mail.ru

...молодняк павичів, фазанів, цесарок – білі, кремові, чорні. Голубів, перепелів. Курей – брама світла, темна; орпінгтон чорний, золотистий. Кохінхін. Карликові кури; пухові китайські та інші.

м. Прилуки,
тел. (050) 765-55-10

Пропоную

...реальну можливість набагато збільшити врожайність без добрив, "хімії", ЕМ-технології, на проблемних ґрунтах: малородючих, сухих, засолених, ущільнених, глинистих, кислих, піщаних та ін.

– Підвищити стійкість рослин до посухи, хвороб, похолодань, помилок агротехніки.

– Рекордні врожаї за оптимальних умов.

– Реальні, виправдані, розумні ціни.

– Додаткова інформація безкоштовно у вашому конверті.

Максим Петрович Курінний,
вул. Суворова,49, смт Високопілля,
Херсонська обл., 74000,
тел. (067) 148-57-14

...чайний, кефірний гриб, морський рис. Закваска живої культури – Сімбітер. Піраканта шерлахова, табернемонтана, японська вишня, бругмансія, стрептокарпус, бугенвіллія, гібіскус, стевія медова, бруссонетія – паперове дерево, чорниця, женьшень, буяхи (рос. – голубика), суниця садова, земклуніка, чайний кущ, лимон Павловський, мурайя, фейхоа, банан, мирт, гранат, горденія, каліфорнійський черв`як. Міцелій грибів (каталог). Виноград, гінкго білоба.

Б.А. Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...саджанці, живці смородини чорної, червоної Селеченська 2, Чорна зірка, Первенець, Узбекистанська – 25 сортів (під замовлення в будь-яких кількостях).

Яблуні: Ренет поліпшений, Скіфське золото, Рубін, Кадел, підщепи.

Малини: Пелано, Геракл, Таганка 2, Феномен, Космічна, Гусар напівштамбовий.

Краща в СНГ колекція суниці садової: постійного плодоношення Ельсіноре, Єва-2, Шарлота, Бурбон, Ірма, Королева 2, Альбіон, Пенсіонер Челсі, Роксана, Азія – від 3 грн., опт, роздріб.

Купуючи розсаду у горщиках, матимете 100%-ну приживлюваність.

Швидка доставка, ретельна упаковка, строга відповідність сорту, незаражений шкідниками матеріал – це запорука вашого сталого врожаю! Детальні агрономічні консультації для замовників + все необхідне для збільшення врожайності незалежно від погодних умов.

Сергій Анатолійович Хохлов,
вул. Погранична, 4, м. Красний Луч,
тел. (067) 398-41-80

...вроздріб та оптом. Саджанці великоплідної суниці звичайного і постійного плодоношення, малини, ожини, смородини, аґрусу. Насіння айстр та городніх культур.

О.Ю. Савейко,
с. Хорішки, Козельщинський р-н,
Полтавська обл.,
тел. (096) 771-24-75

...продам саджанці троянд на весну 2011 року.

Нінель Павлівна Коробань,
вул. Горького, 61, с. Оріхове, м. Антрацит,
Луганська обл., 94683,
тел. (068) 166-02-44

...бджоли в Ірпіні.

Павло Семенович,
тел. (04597) 92-931

...продам мотоблок зернозбиральний саморобний, технологію виготовлення.

Леонід Дмитрович Марчук,
вул. Фрунзе,8, м. Жмеринка, 23100,
тел. (067) 931-97-56

...надішлю безкоштовно! Унікальна технологія. Вирощування 640 кг картоплі з 16 кущів. Незалежно від погоди! Неймовірно, але факт! Провірено! Конверт з з/а.

Г.В. Кот,
а/с 79"Д", м. Прилуки,
Чернігівська обл., 17500

...картоплю новітніх сортів.

Анатолій Миколайович Дзюба,
с. Ковтунове, Шосткинський р-н,
Сумська обл., 41122,
моб. (066) 813-43-43, (098) 597-17-19

...технологія кроликів екоакселератів. Бізнес-каталог. Ліцензія, збут продукції.

тел. (096) 9116585

...технологія пряних екотрав. Бізнес-каталог. Ліцензія, збут продукції.

Тел. (096) 9116585

...саджанці азиміни (пав-пав, Asimina triloba).

тел. (096)474 8050

...інкубаційні яйця, добові курчата, молодняк порід курей: кохінхіни – чорний, голубий; брама – темна, світла, золотиста, куріпчаста; орпінгтон – чорний, жовтий, віандот срібний; юрловські – голосисті, італійські – срібні; цесарки; лебеді – чорні, чорношиї; декоративні качки – мандаринки, каролінки, огарі, казарки; павичі – індійські, білі, чорнокрилі; фазани.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. (050) 38-38-288

...плодовий розсадник "Вишенька" реалізує оптом та вроздріб поштою та самовивозом саджанці плодових, ягідних та декоративних культур (понад 200 сортів): смородину чорну, білу, червону (Краса Львова, Селеченська, Спастьона та ін.), аґрус (Уральський безколючковий, Сливовий, Берил...), малину (Ізобільна, Гордість та Краса Росії, Поляна, Феномен, Брусв`яна, Геракл...), ожину безколючкову, суниці (Королева Єлизавета, Єлизавета-2, Ольвія...), жимолость, гумі, виноград (Лівія, Софія, Віктор, Ювілей Новочеркаська...), фундук та ін.. Конверт – каталог.

А.Д. Драганов,
вул. К. Маркса, 34, смт Вільшанка,
Кіровоградська обл., 26600,
тел. (098) 245-08-70, E-mail:agrokg@yahoo.com

...тільки опт: дво-, трирічні саджанці аґрусу понад 20 сортів – по 10 грн., малина – 8 грн., смородина – 8 грн.

Андрій,
тел. (066) 354-01-54, agrokg.1@mail.ru

Інтенсивна технологія вирощування суниці

(Продовження. Поч. у №№ 2, 3, 2011 р.)

Строки садіння

Про садивний матеріал ми вже говорили, а от терміни, схеми, та безпосередньо процес садіння варті детального обговорення.

Почнемо з термінів садіння. Знову ж таки, для різних видів розсади існують свої найоптимальніші терміни. Але вони можуть обмежуватися.

Наприклад, що стосується звичайних однорічних саджанців, то вони доступні тільки наприкінці сезону (серпень–вересень).

Розсада "frigo" – навпаки, доступна найчастіше тільки на початку – в середині сезону (особливо це стосується пропозиції на українському ринку). Якщо тільки ви не маєте свого холодильника. В цьому випадку весь сезон – ваш.

Розсада в контейнерах доступна цілий рік. Найчастіше використовується в тепличній культурі.

Якщо ж говорити взагалі про оптимальні строки садіння суниці, то тут необхідно розуміти наступне. Для стовідсоткового приживлення рослин їм необхідно: багато вологи в ґрунті, відсутність дії на них високих температур, достатньо висока вологість повітря.

Достатньо вологи в ґрунті ми маємо або ранньою весною, або після дощу, або після штучного зволоження (поливу).

Достатньо висока вологість повітря спостерігається: або ранньою весною, або влітку в сезон дощів, або восени, або ж може бути створена штучно (дощування, туманостворюючі установки в теплицях).

Відсутність дії високих температур маємо: або ранньою весною, або влітку в хмарну, дощову погоду, або восени, або ж створену штучно шляхом притінення сітками, агроволокном.

Отже, не важко зробити наступний висновок: найкращими періодами для садіння суниці є рання весна, літо в період дощів, рання осінь. Здається, все просто, з`ясували. Але!

Почнемо з **осіннього садіння**. Під осіннім садінням я маю на увазі період з середини серпня по кінець вересня. Відразу скажу відверто: ці строки садіння абсолютно не прийнятні, якщо садити розсаду з відкритим корінням (без грудки землі). Це вже перевірене на власному досвіді. За таких строків садіння рослини слабо вкорінюються, погано ростуть, слабо закладають генеративні бруньки (саме в цей період вони мають формуватися). А от якщо говорити про садіння із закритою кореневою системою (з грудкою ґрунту), то тут обмежень менше, головне – забезпечити полив. Про такий спосіб садіння ми говорили вище. У такий спосіб також саджають "контейнерну" розсаду. Але все ж таки садіння з початку вересня бажано уникати.

Ранньовесняне садіння прийнятне за всіма параметрами. Починається воно, як тільки ділянка стане придатною до обробітку: зійде сніг, трохи підсохне поверхневий шар ґрунту. В цей період саджанці найкраще приживлюються. За такого садіння ви маєте можливість в цьому ж сезоні отримати повноцінний урожай. За умови, що буде посаджена якісна розсада. Але тут вже ранньої продукції отримати не вдасться. Урожай зберете в період загального масового збору суниці, або пізніше – все залежить від конкретних строків садіння, сорту та інших чинників. Найчастіше так садять "frigo". За допомогою такого садіння можна заздалегідь планувати період збирання врожаю. Посадивши у травні, на середину літа матимемо врожай (в цей час зазвичай на ринку ягід вже немає!). У такий спосіб можна спланувати і осінній врожай.

Літнє садіння. Як на мене, то це найкращий спосіб отримати наступного року ранній врожай, посадивши "frigo" у червні – липні. Близький результат отримаємо, якщо посадимо цьогорічні молоді саджанці – з липня по жовтень вони прекрасно сформуються, зміцніють і закладуть генеративні бруньки, а навесні дадуть прекрасний врожай. Хоча менший, ніж "frigo". Тому що на відміну від "frigo", матимуть тільки один ріжок, хоч і достатньо міцний – до 25–30 мм у діаметрі.

Фото 11. «Екстенсивна» плантація із системою дощування та замульчованим міжряддям.

Попри всі вигоди, літнє садіння складне. Основна складність полягає в тому, що під дією високих температур у червні – липні основна маса розсади може не приживитися, навіть незважаючи на якісний садивний матеріал і полив. У такому випадку обов'язково доведеться робити ремонт насаджень через кілька тижнів.

Прекрасний результат можна отримати внаслідок садіння за похмурої дощової погоди. Тобто, в даному випадку доводиться залежати від погодних умов, що дуже незручно. Але якщо вдасться – результат вас порадує.

Однією серйозною затратною статтею, за літнього садіння, стає операція з обрізування вусів (пагонів з молодими розетками). За сприятливих умов (погода, наявність у ґрунті достатньої кількості азоту) таку операцію до осені, доведеться провести 2–3 рази. А це, в свою чергу,– додаткові фінансові витрати.

І, як вже було сказано, в Україні купити "frigo" в середині літа практично неможливо.

Схема садіння суниці

У першу чергу, схема садіння залежить від технології вирощування суниці. Існує кілька технологій для відкритого та закритого ґрунту.

Для відкритого ґрунту я виділяю дві технології: екстенсивну та інтенсивну. Екстенсивна технологія передбачає культивування суниці без гряд, мульчі, поливу, фертигації тощо. Інтенсивна технологія характеризується використанням високих гряд, вкритих синтетичною мульчею (чорна плівка, агроволокно), крапельного поливу, відповідно із застосуванням фертигації, агроволокна тощо. Звичайно, цей поділ умовний, тому що: на "екстенсивній" плантації часто застосовують мульчу (тирса, солома, хвоя); може застосовуватися полив (дощування та навіть "крапля"); укриття агроволокном та плівкові тунелі, що можна сміливо відносини до технології закритого ґрунту. Тобто, як бачимо, розподіл досить умовний. Але все ж постараємося розділяти.

Схеми садіння за екстенсивної технології можуть бути: одно-, дво-, три- та чотирирядні. Тобто, саджають поряд кілька рядків (або один), розмежованих міжряддям. Таким чином формуються плодоносні смуги, як показано на фото 11.

Спосіб садіння вибирається відповідно до способів обробітку, наявності техніки.

Слід зауважити, що насадження (як екстенсивні, так і інтенсивні) можуть бути із різною густотою садіння. Виділяють розріджені й загущені насадження. Якщо, наприклад, садивний матеріал якісний, оздоровлений, то схема садіння може бути такою: 90 x 30–35 см за однорядної схеми (90 – міжряддя, 30–35 – відстань між рослинами), або такою: 100 x 30–35 x 40 за дворядної схеми (90 – міжряддя, 30–35 – відстань між рослинами в рядку, 40 – відстань між рядками) тощо. Це буде розріджене садіння із щільністю 30–40 тисяч рослин на гектар.

Загущені насадження (60–70 росл./га) використовують для закладання однорічних плантацій, позаяк на другий – третій роки після садіння збільшується ризик захворювань, ослаблення самих рослин і, як наслідок, суттєво знижується врожайність. Наприклад, може бути застосована така схема садіння: 90 x 15 чи 90 x 15 x 30, чи 100 x 15 x 30 + 30.

Взагалі, тенденція до загущення насаджень є наслідком інтенсифікації технологій, бажанням максимально збільшити урожайність з одиниці площі.

Приблизно така сама ситуація й при використанні інтенсивних насаджень.

Із власного досвіду. Схема садіння: 100 см (міжряддя) x 25 см (між кущами в рядку) x 40 см (між рядками на гряді). Спочатку взагалі було так: 100 x 20 x 40. Як виявилося, 20 – дуже мало, навіть за однорічного циклу використання плантації. 25 см – добре. Якщо використовувати плантацію більше одного сезону, потрібно садити 30 x 40 см. При більшому розрідженні знижується сумарна врожайність. Це моя суб'єктивна думка, але практично осмислена. Існує багато поглядів на цю проблему, але всі приблизно згідні із вищезазначеною схемою.

Також схема загущення диктується (в першу чергу) використанням сорту для садіння. Діаметр кущів у рослин різних сортів може суттєво відрізнятися, найчастіше він сягає 25–50 см.

Зважаючи на це, і з міркувань раціональності використання площі грядки, доцільно розміщувати кущі не один проти одного, а в шаховому порядку.

Це, я гадаю, зрозуміло.

Тепер про сам процес садіння

Найпростіше садити методом, який я описував раніше. Коли маєте свій маточник з розсадою, то для закладання невеликої ділянки (5–10 соток) варто скористатися методом викопування і садіння рослин із закритими коренями (з грудкою землі). Цей метод найменш травматичний для рослин і на їхню життєздатність майже не впливає. Так можна садити навіть за літньої спеки та восени. Після садіння таким методом можна навіть не поливати (пам'ятайте, що перед викопуванням маточник має бути достатньо вологим). Також посадженим рослинам потрібно залишити половину листя (старіше видалити, молоде залишити). Все робиться дуже швидко. (На практиці перевірено: рослини, посаджені в середині жовтня таким способом, "в зиму" входили нормально і наступної весни давали добрий врожай.)

Складніше, в деякій мірі, із садінням рослин з голими коренями (в т. ч. "frigo"). Перед садінням саджанці "frigo" треба розморозити. Обов'язково звільнити від поліетилену, в який вони запаковані. По мірі розмерзання, їх треба розділити і слідкувати, щоб був достатній доступ повітря. Також у приміщенні має бути висока вологість повітря та невисока температура повітря. Всім цим параметрам відповідає погріб. Зберігати їх тут можна кілька днів, але не більше 3–4. Варто контролювати вологість коренів. В разі недостатньої вологості – в міру зволожити їх. Безпосередньо перед садінням рослини тримають у затінку, корені можуть бути у воді. Тобто, у звичайній мисці з невеликою кількістю води на дні. Перед садінням рослини варто обробити фунгіцидно-інсектицидною сумішшю. Ґрунт на ділянці для садіння має бути вологим, але не

Фото 12. Розсадосадильна машина фірми Checchi&Magli.

Фото 13. «Людино-комбайн».

занадто мокрим. При підливанні води під час садіння в неї можна додати стимулятор росту коренів.

Якщо використовується "зелена" розсада, безпосередньо перед садінням її листя рекомендують замочувати хвилин на 15 у гарячій воді з температурою близько 45–47°С, що сприяє росту та підвищенню імунітету рослин.

Перед садінням бажано підрізати мичку коренів на 1/3 довжини (зручніше садити + стимулює ріст + видаляються підсохлі краї коренів). Робити це зручно звичайними великими кравецькими ножицями. Довжина коренів після обрізування має бути не більше 8–12 см, залежно від розмірів, "міцності" розсади.

За правильного садіння коренева шийка рослини має знаходитися на рівні ґрунту. Ні в якому разі не нижче й не вище! Також потрібно слідкувати за тим, щоб корені не підгиналися і були розправлені. Ґрунт навколо посадженої рослини трохи "притоптують" та обов'язково поливають. Після того, як вода увійде в землю, ділянку навкруг рослин бажано замульчувати перегноєм, торфом, хвоєю чи найпростіше – припорошити сухим ґрунтом, щоб запобігти утворенню кірки з послідуючим випаровуванням вологи.

Вище описано процес садіння рослин вручну. За великих масштабів виробництва, ручне садіння дуже трудомістке. Альтернативою йому на сьогодні є сучасні розсадосадильні машини (фото 12). Практично нічого не можу сказати про їхнє застосування, але впевнений в одному: суттєво економлять час, а відповідно й гроші. Хоча і коштують вони не дешево.

Є ще один "заокеанський спосіб" механізувати садіння суниці. Для цього застосовують спеціальні "самохідні лежанки", які дозволяють працювати без "зайвих" фізичних навантажень.

Ось такий моторизований самохідний комбайн (фото 13) дає змогу суттєво економити час, енергію, робочу силу, нерви, а отже й гроші. Коштує такий комбайн у США близько $6000 з бензиновим двигуном, та близько $2500 – з електричним.

До речі, з його допомогою можна не тільки садити, але й збирати суницю, полоти бур`ян, обрізувати вуса та виконувати багато інших операцій! Де такий купити? Невідомо... А хотілося б...

М.О. Дикун,
фермер

(Далі буде)

На наш погляд, головна окраса двору і будинку в справжніх господарів – це, природно, квіти. У нас квіти ростуть буквально на кожному вільному клаптику землі. Різнобарвним полум'ям палахкотить квітник і весь двір з весни й до снігу. І однією з провідних квіток у загальному хороводі краси є іпомея – як однорічна, так і багаторічна.

Іпомею використовують для декорування веранд, будівель, балконів, огорож, терас, альтанок, а також при створенні вертикального озеленення у різних куточках саду.

Її велике зелене листя, різнобарвні квітки у вигляді грамофонів і дивують, і тішать, і несуть умиротворення.

Незвичайна іпомея ще й тим, що кожна її квіточка живе лишень один день, розкриваючись рано-вранці і закриваючись до 2–3-ї години дня. Тільки в хмарні дні вони залишаються відкритими весь день.

Іпомеєю добре затінювати сонячні тераси чи веранди, саджати її уздовж огорожі, щоб закрити ділянку від сторонніх, цікавих очей. Можна обсадити будинок, оповити вікна, що виходять на південь, і мікроклімат у будинку стане комфортнішим – прохолодним і вологим. На давно освоєній ділянці за допомогою шпалери з іпомеєю можна відокремити сад чи город, ділянку господарського призначення або стоянку для автомобіля. І це буде найкрасивіша огорожа.

Альтанку зі столом та лавками ми обсаджуємо іпомеєю й одержуємо затишне місце для відпочинку. Арки із зігнутих металевих прутів над стежкою до будинку, оповиті іпомеєю, перетворять цю доріжку на зелений коридор. З іпомеї можна створити різні зелені фігурки. Для цього необхідні опори відповідної форми і ваша фантазія. Дуже цікавий варіант – використання для опори зелених і засохлих дерев.

Цвіте іпомея з середини літа до осені, насіння достигає у вересні–жовтні. Але ми вирощуємо її розсадним способом, висіваючи в стаканчики на початку березня. Щоправда, є сорти, які визрівають, якщо їх посіяти у відкритий ґрунт у квітні.

Найпоширеніші види іпомеї – пурпурна (фарбітіс), триколірна, блакитна, місяцецвіт, квамокліт, колоніктіон та інші. Іпомея віддає перевагу пухкому, поживному, належно удобреному ґрунту. Застою води ці ліани не витримують. Оптимальна температура для проростання насіння – 18 градусів тепла. Перед сівбою його треба замочити впродовж 24 годин. Те насіння, яке не набубнявіло, проколюємо голкою і замочуємо знову. Сходи зазвичай з'являються через 7–12 днів. Пересаджування іпомея

Малиновий каприз

витримує погано, тому під час пересаджування сіянців у горщики більших розмірів обов'язково зберігаємо грудку землі з коренями. Відстань між рослинами на ділянці витримуємо 20–30 см, використовуючи при цьому різні сорти іпомеї. У нас уже зібралася пристойна колекція цієї дивовижної ліани. Щороку я поповнюю її новими сортами, але, напевне, немає меж досконалості.

Першим у нас зацвітає сорт **Гранд** (друга назва – Дідусь Оттс). Його вишукані квітки мають яскраве насичене фіолетове забарвлення. Висота цієї квітучої рослини 2,5–3 м, діаметр кущика 60 см. Сорт – один з найвитриваліших, прекрасно росте в помірному кліматі і безупинно квітує до самісіньких приморозків.

Іпомея незамінна у декоруванні господарських споруд

Чарівна іпомея **Пікоті**. Великі, ошатні напівмахрові її грамофони з білою облямівкою і світлими тичинками формуються по 2–3 у пазусі кожного листка і розкриваються прямо на очах, швидко розкручуючись із великих бутонів, створюючи ефект прискореного фотознімання.

У морі зеленого листя яскравими грамофонами спалахують гігантські небесні квітки нової розкішної іпомеї **Жизель**. Вона цвіте дуже рясно і до глибокої осені. За короткий час рослина здатна піднятися по будь-якій опорі і виткати на ній живий килим дивовижної краси.

Гігантську смугасту біло-блакитну квітку має новинка – **Літаюча тарілка**. Квітки великі, до 10 см у діаметрі, дзвониково-лійкової форми, зібрані по 2–5 на довгих квітконіжках, які ростуть з пазух листків. Цвітіння цього сорту починається в липні і триває до осінніх приморозків. Іпомея **Місяцеквітуча** (рос. – Лунноцветущая) сягає до 3 м у висоту. Використовуємо її для драпірування будь-яких вертикальних поверхонь і конструкцій. Її квітки білого кольору. Вони запашні і порівняно більші (діаметром понад 10 см), ніж в інших іпомей.

Літаюча тарілка

Дебютантка сезону – **Розіта** має червоні квітки з білими смужками, які нагадують зірки.

Розіта

Кілька років вирощуємо махрову іпомею **Серенада Сонцю**. Вона полюбляє яскраве сонце. Квітка вишнево-червоного кольору, з різьбленими краями пелюсток і тонкими білими смужечками для контрасту.

Росте в нас і багаторічна іпомея, що потребує укриття на зиму, її можна вирощувати і як однорічник. Висота рослини під час цвітіння сягає 3 м. У неї незрівнянне мережчате листя, яке восени стає пурпуровим. Цвіте з липня по жовтень.

Вирощуємо ми також іпомею сортів **Синя зірка**, **Малиновий каприз**, **Дзвоник**, **Мілкі Вей**, **Спліт Персоналіті**, **Нічка**, **Скарлет о Хара**, **Каприс** та інші.

Дакопа

Тож вирощуйте іпомею і насолоджуйтеся її красою.

Руслан Духов,
с. Мишурин Ріг,
Дніпропетровська обл.

Міжнародна виставка "БіоФах" і перспективи України щодо розвитку органічного сільського господарства

Уже багато років поспіль напровесні у німецькому місті Нюрнберзі відбувається найважливіша подія для всього світового органічного сільського господарства – найбільша міжнародна виставка органічних продуктів "БіоФах" (BioFach). Цьогоріч вона відбулася 16–19 лютого.

Участь у цьому заході має дуже велике й престижне значення, бо світова спільнота давно зрозуміла, що органічне виробництво є виробництвом продуктів найвищого ґатунку, суворі критерії оцінювання якого гарантують сталу високу якість цих продуктів. Оскільки цього року у міжнародній виставці "БіоФах-2011" брали участь і представники органічного сектору України, ми вирішили розповісти про цей захід дещо докладніше.

Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації в рамках швейцарсько-українського проекту "Сертифікація в органічному сільському господарстві та розвиток органічного ринку в Україні" організував поїздку на найбільшу міжнародну виставку органічних продуктів "БіоФах" делегації з України. Загалом вона складала 34 особи: експоненти, представники проекту, сертифікаційного органу, виробники, переробники органічної продукції, представники роздрібного продажу, супермаркетів, закладів харчування тощо.

Три компанії-виробники з України, зокрема ПП "Галекс-Агро" (Новоград-Волинський, Житомирська область), ТОВ "Сумифітофармація" (Суми) та "Дарліссад" (Волинська область), представляли українські органічні продукти, а саме органічні зернові культури, органічні лікарські рослини та інгредієнти для чаю та зборів, органічні сушені й заморожені ягоди, органічні гриби. Усі вони сертифіковані відповідно до Постанови Ради ЄС №834/2007, а також інших міжнародних стандартів органічного виробництва.

Організаторам поїздки від української сторони було особливо приємно, що під час заходу відчувалася велика зацікавленість міжнародної спільноти в товарах, представлених українськими компаніями, біля стендів яких було весь час людно.

Слід зазначити, що Європа і світ бачать Україну як потенційну країну щодо стрімкого розвитку органічного виробництва і великих можливостей у цьому напрямку. Саме тому Швейцарська програма сприяння імпорту (Osec/SIPPO) та Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) підтримали бажання українських компаній взяти участь у виставці "БіоФах" і надали для цього значну підтримку. А відтак ці компанії повернулися в Україну з контрактами та угодами із потенційними партнерами й покупцями української органічної продукції, здобувши нові ідеї щодо розвитку та маркетингу органічної продукції на українському й міжнародному ринках.

"Гальмує" відсутність законодавчої бази

На жаль, в Україні поки що немає законодавства щодо органічного виробництва. Щоправда, 01.02.2011 р. у першому читанні був прийнятий законопроект "Про органічне виробництво", (ініціатори законопроекту народні депутати М.В. Томенко, Ю.О. Литвин, Р.В. Ткач). Законопроект уже пройшов слухання У Комітеті з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України. Нині готується його друге читання. Щодо сертифікації органічного виробництва в Україні, то її виконує українська сертифікаційна компанія ТОВ "Органік стандарт" спільно зі швейцарським сертифікаційним органом IMO, а також деякі інші міжнародні сертифікаційні органи.

Однак хотілося розповісти дещо докладніше про саму міжнародну виставку органічних продуктів "БіоФах". Метою нашої поїздки до Нюрнбергу було представлення українських компаній та української органічної продукції на цьому заході й ознайомлення бізнес-зорієнтованих людей із рівнем розвитку органічного ринку (які продукти, які технології, що за попит, яка державна підтримка, які можливості співпраці тощо) у світі, а також налагодження міжнародних контактів для подальшого поширення й розвитку органічного сектору в Україні.

"БіоФах-2011": факти й цифри

У 2011 році виставці "БіоФах" виповнилося 22 роки. Цьогоріч у ній взяли участь 2522 експоненти з 86 країн світу (70% з них – міжнародні компанії). Щодо відвідувачів, то їх було близько 44000 із 131 країни світу. Загальна виставкова площа становила 88477 м^2, площа експозицій – близько 45485 м^2. На виставці в Нюрнберзі були представлені органічні продукти харчування, зокрема молочні та м'ясні продукти, вина, кондитерські вироби,

ПП "Галекс-Агро" (Новоград-Волинський, Житомирська область)

риба, яйця, напої, спеції, овочі, фрукти тощо, а також текстиль, косметика тощо. Були тут і навчальні, дослідні, консультаційні, сертифікаційні компанії. У рамках виставкової програми відбулося близько 140 заходів, а саме: семінари, форуми, конгреси, шоу, нагородження переможців тощо.

З-поміж інших хотілося б відзначити і досить оригінальний захід, проведений завдяки спільним зусиллям фахівців із України, Гани та Нідерландів. На очах у відвідувачів вони приготували й презентували органічні шоколадні цукерки із різноманітними органічними наповнювачами "Пан Еко".

"Дарліссад" (Волинська область)

Деякі враження та висновки

Клаус Реттіх, член Ради директорів Нюрнберзького Виставкового Центру (NürnbergMesse): "Ці чотири дні відзначалися надзвичайним зацікавленням органічного сектору до продукції, концепції подальшого розвитку й політики, що свідчить про позитивні зрушення і добрий настрій на глобальному органічному ринку. Усе це було дуже відчутно на виставці. Понад 80% відвідувачів "БіоФаху" надзвичайно позитивно оцінюють економічний стан у даному секторі, а 97% із них – дуже задоволені виставкою.

ТОВ "Сумифітофармація" (Суми)

Надзвичайно важливою особливістю цьогорічної виставки була присутність на ній багатьох політичних діячів – понад 100 представників і міжнародних державних діячів відвідали цей захід. А проведення регіональної зустрічі державних діячів сільськогосподарської галузі на виставці "БіоФах", яка відбулася вперше, засвідчило, що аграрний сектор створює поєднаний стиль харчування та екологічного майбуття нашої планети".

Олександр Ющенко, директор української компанії ПП "Галекс-Агро", що брала участь у виставці: "Було б дуже добре, щоб українські політики більше звертали уваги на те, що відбувається у світі, і підтримували виробників органічної продукції в Україні так, як це роблять в усіх західних країнах. Адже всім нам небайдуже, що ми їмо і що їстимуть наші діти".

Олена Березовська, директор ТОВ "Торговий дім "Органік Ера": "Особисто мені дуже приємно бачити, що органічна продукція може заповнити полички усіх відділів продуктового магазину. Україна в цьому напрямку все ще на початковому етапі розвитку. Однак ми мали можливість неодноразово переконатися, що споживачі хочуть мати доступ до якісної органічної продукції. Дуже вдале поєднання скоординованої спільної роботи політичних діячів, виробників, переробників, сертифікаційних компаній, точок продажу і споживачів органічної продукції в інших країнах значно сприяє цьому. Україні ж, на жаль, цього все ще не вистачає".

Др. Хельга Віллер, автор книги "Світ органічного сільського господарства", у якій представлено статистичні дані з 160 країн, Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія): "Площа угідь під органічним виробництвом у світі дедалі зростає. Загалом, 37 мільйонів гектарів сільськогосподарських угідь у світі сертифіковані відповідно до органічних стандартів. З-поміж країн із найбільшими площами органічних сільськогосподарських земель можна назвати Австралію, Аргентину, США. Щодо найбільшого зростання органічної сільськогосподарської площі, то тут лідирує Європа: на 2 мільйони або 12%. Найбільша частка світових органічних сільськогосподарських земель належить Океанії – 33%, трохи менша Європі – 25% і Латинській Америці – 23%.

Австралія – це країна із найбільшою органічною сільськогосподарською площею – 12 мільйонів гектарів, наступна за нею Аргентина – 4,4 мільйона гектарів і США – 1,9 мільйона гектарів. Країни з найбільшою часткою органічних сільськогосподарських земель: Фолклендські острови – 35,7%, Ліхтенштайн – 26,9%, Австрія – 18,5%. Близько 1,8 мільйона виробників, на фермах яких використовуються органічні методи господарювання, найбільша частка їх – з країн, що розвиваються".

Насамкінець хотілося б сказати, що "БіоФах" – це виставка, на якій бачиш, що органічний світ існує. І він чудовий, світлий, смачний. Асортимент продукції – величезний, зацікавленість – надзвичайна, всюди тут відбувалися обговорення й перемовини. Павільйони Польщі, Швейцарії, Чехії, Мексики, Німеччини вражали своїми масштабами і підтримкою урядів цих держав, які розуміють, що за розвитком органічного виробництва майбутнє. Мені б дуже хотілося, щоб так само й ми могли щороку пишатися асортиментом продукції на українських виставкових стендах, які представляли б усе розмаїття органічної продукції України – великої аграрної держави, витоки якої сягають в далеке минуле".

Наталія Прокопчук,
координатор швейцарсько-українського проекту "Сертифікація в органічному сільському господарстві та розвиток органічного ринку в Україні"

Озеленення балконів

Вирощування квітів на балконі – надзвичайно захоплююча й приємна справа. Це – заняття для душі. А що може бути краще, ніж займатися улюбленою справою, отримуючи при цьому задоволення й даруючи естетичну насолоду іншим?

Стимулом до озеленення, як завжди, слугує уява. Той, хто мріє про літнє чаювання за маленьким столиком в оточенні ніжного духмяного квіткового різнобарв'я, ще напровесні починає гортати журнали з квітникарства і відвідує квіткові магазини, вибираючи квіти для озеленення власного балкону.

Однак досвідчені квітникарі знають, що придбання насіння, добір квітів для балконів і, зрештою, їхнє вирощування – не така вже й проста справа, адже при цьому необхідно дотримуватися певних правил. Тож про вирощування й догляд за балконними квітами розповімо докладніше.

Естетичне задоволення і користь

Слід зазначити, що городяни, особливо у великих містах, мають обмежені можливості для розведення квітів у власних оселях. З цією метою вони часто використовують підвіконня в квартирах, лоджії. Проте й на балконі можна створити квітучий мініатюрний сад з улюбленими рослинами, в якому приємно буде відпочити після роботи. Особливо відчутно це навесні і влітку, коли потрібно відкривати вікна і двері балконів для провітрювання квартири. При цьому ви ще й матимете перед очима яскраву зелень із запашними барвистими квітами. До того ж, балконні рослини, крім естетичного задоволення, сприяють зниженню рівня шуму й пилу, що проникають з вулиці, слугуючи природним бар'єром і своєрідним фільтром.

Крім того, різнобарвні квіти на балконах і лоджіях прикрашають не лише окрему оселю, а й будинок загалом, сприяють естетичному вихованню, надають позитивних емоцій, а під час літньої спеки створюють приємну прохолоду і затишок.

Дещо про кольорову гаму

Кожний балкон – це продовження кімнати на відкритому повітрі, елемент оздоблення фасаду будівлі. Саме тому при вирощуванні рослин на балконі, які повинні добре рости, розвиватися й рясно цвісти, слід знати деякі тонкощі й секрети квітникарства.

Насамперед зазначимо, що заквітчаний балкон матиме значно вишуканіший вигляд, якщо він буде не надто різнокольоровий. Найкращого ефекту можна досягти, використовуючи контрастне поєднання кольорів: червоного і зеленого, помаранчевого і синього, фіолетового і жовтого. Зазвичай, для озеленення добирають рослини, що відрізняються яскравим забарвленням, але мають компактну форму.

Крім того, слід враховувати й забарвлення самої будівлі: до світлих стін краще пасуватимуть червоні, сині й жовті квіти, а до цегляних – білі, жовті, помаранчеві. За правильного добору рослин для балкону, можна виростити чудові красиві квіти, що цвістимуть із ранньої весни до пізньої осені.

Ящик від ящика різниться

Балкони матимуть акуратний вигляд, якщо придбати ящики для квітів однакові за висотою, шириною й кольором. Часто фахівці радять купувати світлі ящики: вони ефектніші на вигляд і добре гармонують із стінами житлових будинків, пофарбованих у світлі кольори.

Довжина квіткових ящиків залежить від розміру балкону. Не варто надавати перевагу надто довгим ящикам – коротші легше переставляти.

Знизу в ящиках роблять отвори, щоб витікала зайва вода і надходило повітря до коренів. На їхнє дно насипають шар битої цегли або дрібного щебеню для дренажу, а зверху пісок або торф шаром близько 2 см: вони добре вбирають зайву воду, а за її нестачі насичують корені рослин життєдайною вологою.

Для наповнення квіткового ящика рекомендують приготувати таку землесуміш: дернова земля – 1 частина, перегній – 3 частини, пісок – 1 частина, дрібний торф – 1/4 частини. Однак за бажанням можна придбати готову землесуміш у спеціалізованому квітниковому магазині. Ящики заповнюють ґрунтом не повністю, залишаючи 2–3 см до країв. Землесуміш бажано замінювати щороку.

Трапляється, що господарі ставлять у балконні ящики кімнатні рослини в горщиках. За таких обставин слід по самі вінця досипати в них тирси або дрібного торфу, щоб

вберегти рослини від перегрівання на сонці й висихання ґрунту. Якщо створити такі умови, то рослини довше цвістимуть і краще розвиватимуться.

Щодо інших ємкостей для вирощування рослин на балконах, то, зазвичай, біля бетонної стіни будинку ставлять ящики для квітів або використовують підвісні кашпо. У цегляні стіни забивають крюки і також підвішують кашпо, в які можна висадити виткі або ампельні рослини.

Варто зазначити, що цвітіння квітів на балконах залежить від сонячного освітлення, підготовки ґрунту, якості придбаної розсади, добору рослин, догляду за ними.

Головне – правильно вибрати рослини

Рослини добирають із таким розрахунком, щоб вони прикрашали балкон протягом усього літа. Краще, коли квіти будуть чистих і яскравих тонів із тривалим терміном цвітіння. Таким вимогам відповідають петунія, бальзамін, чорнобривці, цинія, вербена, сальвія, бегонія, пеларгонія, алісум, годеція, примула та чимало інших.

Примула – чи не найпоширеніша весняна квітка, яку часто використовують для оздоблення балконів. Головна проблема, яка інколи виникає під час добору сортів цієї рослини, полягає саме у багатстві її сортименту. Адже кількість видів цього первоцвіту сягає 600. Білі, жовті, рожеві й червоні квіти примули можуть радувати око вже з початку квітня впродовж 30–40 днів, викликаючи незмінне захоплення господарів і перехожих. Також існують сорти примул, які зацвітають влітку (примула Биса, Булея, японська). Тож правильно підібравши сорти, можна прикрасити власний балкон із ранньої весни до осені. Тим більше, що догляд за примулою не дуже складний: регулярні поливи, розпушування ґрунту, видалення сухих суцвіть і старого листя.

Однак слід враховувати, що примула – світлолюбна рослина, тому вона краще росте на південних вікнах і балконах. Крім того, примула потребує регулярного, але помірного поливу, бо надлишок вологи може стати згубним для неї.

Петунія. Останнім часом набули великої популярності різні види петунії, яку чимало квітникарів вирощують на власних балконах. Значною мірою сприяє цьому розмаїття форм і забарвлень цієї рослини, що дає змогу експериментувати під час оздоблення балконів. Зокрема, петунія може бути низькорослою, повзучою, махровою, дрібноквітковою і велетенською, тому тут усе залежить від вашої фантазії і влучного поєднання кольорів. Крім того, квіти петунії мають тонкий і ніжний аромат, що сприятиме приємному й затишному відпочинку влітку на балконі.

Доглядати за петунією досить просто, однак бажано розмістити її у найосвітленішому місці, оскільки ця рослина світло- і теплолюбна. Підживлюють петунію двічі на місяць, використовуючи універсальне мінеральне добриво для садових квітів.

Рослини, що надто розрослися, обрізують, після чого вони швидко відновлюють форму й знову утворюють рясноквітучі кущики з новими каскадами квітів.

Бегонія. Бульбову бегонію викопують із грудкою ґрунту й висаджують у горщики або ящики. Взимку зберігають у підвалах або інших прохолодних приміщеннях. У лютому або на початку березня їх заносять до кімнати для відновлення росту, а згодом виставляють на балкон.

І ще одна порада: найкраще заздалегідь вирішити для себе, які квіти висаджуватимете на балконі. При цьому не варто забувати про виткі рослини, які ідеально підходять для оздоблення балконів. Однак, щоб прикрасити балкон виткими квітучими рослинами, заздалегідь придбайте насіння іпомеї блакитної, виткої настурції, вогняно-червоної квасолі, пахучого горошку тощо. З багаторічних ліан для оформлення балкону можна використати дівочий виноград, лимонник китайський, жимолость, клематис тощо.

Не забувайте про агротехніку

Квіти на балконі не варто висаджувати дуже густо: спочатку здається, що вийшло досить ефектно, а потім рослини витягуються через нестачу живлення й погано ростуть. Щоб вони добре розвивалися, ґрунт в ящиках потрібно майже щодня поливати, краще ввечері, а в спекотні дні – ще й рано вранці. Рослини час від часу обприскують, аби видалити з них пил. Регулярно обривають сухе листя й суцвіття, оскільки вони знижують декоративність і заважають інтенсивному цвітінню. Ґрунт періодично розпушують, видаляючи бур'яни, і підживлюють рослини мінеральними добривами.

Слід зазначити, що рослини на балконах часто потерпають від нашестя шкідників, найчастіше – від попелиці. Проте її легко знищити за допомогою розчинів часнику або цибулі, які можна швидко приготувати в домашніх умовах: в 1 л води настояти 30 г подрібненого часнику або цибулі, процідити, додати 4 г господарського мила. Обприскувати або обмивати рослини щотижня не менше трьох разів поспіль.

Позбутися шкідників допомагає також настій апельсинових шкірок.

Отже, дотримуючись простих правил агротехніки, можна за допомогою квітів створити на балконі райський куточок, який милуватиме око протягом усього літа. Тим більше, що квітник на балконі – це чудове хобі, яке дарує чимало задоволення та допомагає прикрасити власну оселю.

Підготувала ***О. Кіян,***
Закарпатська обл.

завдяки належній вентиляції. Необхідно, щоб за годину надходило 1,5–5 $м^3$ свіжого повітря із розрахунку на 1 кг маси птиці.

Племінних гусенят до місячного віку утримують за щільності посадки 8–10 голів на 1 $м^2$, з 31 до 40 днів – 5–6 голів, а після 40 днів – 4–5 голів на 1 $м^2$. Крім цього, на кожне гусеня відводять 1 $м^2$ вигулу. Світловий день у перший тиждень вирощування має становити 24 години, потім його скорочують до 16–14 годин на добу. Напруга освітлення становить 3–4 ватт у розрахунку на 1 $м^2$ площі підлоги (15 лк). За наявності природних пасовищ та сприятливих погодних умов, з 2-тижневого віку гусенят починають випасати. Вранці їх випускають на вигул до заповнених кормом годівниць. Після годування гусенят випускають на пасовище і до водоймищ. Краще водоймище – мілке, з чистою водою, без п`явок. Берег повинен бути пологий і не заболочений. Переганяти гусенят від приміщення на пасовище необхідно по одній й тій самій стежці. За наближення дощу неоперених гусенят заганяють до приміщення, а оперених можна залишити на пасовищі й під час дощу.

Біологічна особливість гусей – це спроможність поїдати і добре засвоювати велику кількість зеленого корму. Вони охоче їдять кульбабу, подорожник, кислий щавель, деревій, осот, молоду кропиву, моріжок, пташину гречку, вику, а з-поміж сіяних трав – конюшину, люцерну, тимофіївку.

Молодняк також випасають на полях після збирання врожаю зернових культур. Кращими випасами є заливні й суходольні луки, а також штучні пасовища.

Утримання племінних гусей

Вирощування гусенят на плем`я

У домашніх умовах вирощують гусенят на плем'я, для ремонту батьківського стада з добового віку й до переведення у доросле поголів`я в одному приміщенні, без пересаджування, і тільки на глибокій підстилці.

Щоб замінити дорослих гусей, з розрахунку на голову на вирощування необхідно брати 3,5 добового гусеняти. Перед посадкою гусенят до приміщення підлогу посипають негашеним вапном шаром 0,5–0,8 см. Підстилку (різану солому, деревну стружку, тирсу, торф) кладуть на підлогу шаром 5–7 см, а в подальшому прибирають і стелять нову через кожні 5 днів.

Підготовлене приміщення за 24–48 годин до посадки гусенят обігрівають. Під час посадки птиці температура в приміщені підтримується на рівні 28–29°С. Обігрівають гусенят з добового і до 20-денного віку під брудером, який встановлюють у приміщені.

Гуси – пасовищна птиця. Тому поряд з годівницями для концкормів та мішанок установлюють годівниці – ясла, до яких кладуть зелений корм. Крім цього, встановлюють окремі годівниці для крейди, черепашника та гравію. Для цього можна використати звичайні дерев`яні корита. Напувають гусенят з напувалок. Щоб підстилка не замокала, напувалки ставлять на сітчастому коробі. У перші дні вирощування гусенят годують з лотків, напувають з автоматичних напувалок,

На плем`я відбирають тільки добре розвинутих гусенят, які міцно стоять на ногах. Гусенят з вадами: незагоєною пуповиною, паралічем, розповзанням лапок на бік, малорухливих і дрібних для вирощування на плем`я не залишають.

Добре розвинуті добові гусенята – великі сірі, холмогорські, тулузькі, едемські й інші важать І00–105 г, а молодняк уральської, арзамаської породи – 95–100 г. Гусенята яйценосних порід: китайських, роменських, горьківських – 90 г.

Найвідповідальніший період вирощування гусенят – це перші 20–30 днів. Дуже важливо, щоб у перший день життя кожне гусеня з`їдало свій корм.

Гусенят обігрівають під електробрудером. На відстані 30 см від ламп температура з віком молодняку повинна поступово знижуватися: на 1–3 день – 30–28°, 4–5 день – 28–25°, 6–7 день – 25–23°, 8–10 день – 24–22°,11–15 день – 22–20°, 16–20 день – 20–18°С. Після 20-денного віку молодняк утримують без додаткового обігрівання.

Вирощують гусенят за відносно вищої вологості повітря, ніж курчат та індичат. Цей показник повинен бути на рівні 70–80%. Чистота повітря у пташнику підтримується

Потреба гусенят у зелених кормах залежно від віку та маси

Вік гусенят, місяців	Маса, кг	Потреба в зелених кормах, кг
1	1,4	0,9
2	3,5	1,7
3	5,0	2,5
4	5,7	2,5
5	5,8	2,3

Про розвиток і ріст гусенят можна робити висновок із їхнього оперення. Під час виводу гусенята мають бути покриті пухом. До 20-денного віку у сірих гусенят пух темніший на спині і світліший на животі. На 30-й день з`являється хвостове пір`я. До 40-денного віку відростають махові пір`їни на крилах (10 пір`їн першого порядку, 16–17 пір`їн другого порядку). З цього віку починає рости дрібне пір`я, яке покриває усе тіло. Повне оперення гусенят закінчується у віці 75–80 днів. Гусенята, яких виводять на водойми, покриваються пір`ям набагато швидше, ніж ті, що вирощуються у приміщені на суходолі.

До батьківського стада гусенят переводять у 6–8-місячному віці. З племінною метою відбирають тільки здорових, типових за екстер`єром, характерних для даної породи гусок та гусаків.

Важливими показниками під час відбору молодняку є: маса, вираженість м`ясних форм тулуба, м`ясна швидкоспілість. Молодняк повинен мати широкі груди, добре розвинуті м`язи на ногах – широку спину, глибокий тулуб.

Утримання батьківського стада племінних гусей

У присадибному господарстві утримання батьківського стада племінних гусей умовно можна поділити на три періоди:

* пасовищний. Він розпочинається після закінчення яйцекладки (травень–серпень) і закінчується у жовтні–листопаді;

* передплемінний – листопад–січень;

* племінний, який залежно від породи гусей та погодних умов розпочинається у січні–лютому і закінчується у травні–серпні.

Пасовищний період

Гуси значну частину свого життя перебувають на пасовищах. Дорослі гуси протягом дня з`їдають 2–4 кг зелених кормів. Така кількість зелені задовольняє їхню потребу в поживних речовинах і вітамінах. Гуси за день з'їдають до 200 г подрібнених качанів кукурудзи, запареної просяної і вівсяної полови, борошна із бобових трав –300 г.

Без використання пасовищ гусівництво стає малорентабельною галуззю. Для випасу гусей використовують заливні та суходольні луки, стерню, ділянки, засіяні травою, та інші угіддя.

Необхідна умова для утримання гусей – безперебійне постачання водою досхочу. Воду в напувалках міняють 2–3 рази на день. Утримання гусей з використанням водойм добре впливає на загальний стан птиці. На I га водної поверхні утримують 100–125 дорослих гусей. Найпридатніші водойми – з проточною водою і багатою рослинністю на берегах.

Передплемінний період

Гусей переводять до пташника. Готуючи приміщення для утримання батьківського стада гусей, враховують біологічні особливості цієї птиці: гуси витримують без ускладнень низькі температури, але за умови, що в приміщені немає протягів, вологості і є суха підстилка.

Для утримання гусей у приміщені в ньому й на вигулі роблять дезінфекцію. Для цього використовують їдкий натр або формалін. Як гусенят, так і гусей утримують на глибокій підстилці (деревна стружка, тирса, торф, подрібнена солома) шаром 5 см. До забрудненої підстилки додають свіжу через кожні 5 днів. Приміщення забезпечують необхідною кількістю годівниць, напувалок, гнізд. Гнізда встановлюють із розрахунку одне гніздо на 2–3 самки. Щільність посадки гусей на 1м^2 площі підлоги становить 1,3–1,5 голів. Норми щільності посадки залежать від кліматичних умов і конструкції гусятника.

Комплектування гнізда готують за 1,5–2,5 місяця до початку племінного періоду, щоб дати гусям звикнути одне до одного. Це найважливіше для їхнього утримання. Гуси утворюють сім`ю. Вона може складатися із старшого (віком 2–4 роки) і молодого самця та трьох–чотирьох самок. Восени кожна самка вибирає самця. Ось тут і потрібно господарю вчасно зауважити, яка самка в стаді найактивніша і до якого самця виявляє симпатії. Гусак завойовує симпатії самки у бійках з іншими гусаками. Буває, "розмовляє" тільки з тими самками, до яких виявляє симпатії. Гусак має почуватися господарем стада. Основний показник якості самця – високий відсоток запліднення яєць.

Племінний період

У присадибному господарстві у племінний період гусей утримують двома способами: груповий – 10–50 голів і сімейний (гніздовий) – 3–4 гуски і один гусак.

У цей період гусей утримують у приміщеннях з додатковим штучним освітленням, яке збільшує яйценосність на 50–60%. Освітлюють пташник із розрахунку 5–7 ватт на 1 м^2 площі підлоги. Тривалість додаткового освітлення – 13–14 годин. Світло вмикають вранці й увечері.

Необхідно мати на увазі, що яйцекладка в гусок розпочинається після застосування штучного освітлення через 30–40 днів.

Утримання батьківського стада гусей за продовженого світлового дня протягом усього року створює умови для двох циклів яйцекладки (з травня по серпень і з кінця вересня по листопад).

Молоді самки розпочинають нестися у віці 270–350 днів. Зауважимо, що в багатьох гусей час початку яйцекладки не залежить від строку їхнього виведення. Гуси багатьох порід раннього та пізнього весняного виведення розпочинають яйцекладку в один і той же час.

У деяких птахівників-аматорів є досвід отримання від однієї самки протягом року 120–150 яєць. Таких гусей утримують за так званого весняного мікрорежиму, який полягає ось у чому:

– 15-годинний світловий день за освітлення не менше 30 люксів (5 ватт на 1 м^2 площі підлоги);

– воднйй моціон (влітку – на водному вигулі, взимку – у штучному басейні);

– температура в приміщені I5–20°C, відносна вологість повітря – 70–80%;

– цілорічна інсоляція в гусятнику із застосуванням еритемних ламп, як джерела ультрафіолетового опромінення птиці.

Гусей годують повноцінним раціоном.

Штучний весняний мікро режим не скорочує строки експлуатації і забезпечує високу яйцекладку протягом 5–6 років життя гусей.

У період племінного сезону температура в гусятнику має бути не нижчою 5–8°C, тому що яйця можуть підмерзнути і їхня інкубаційна якість знижується. Після знесення яєць, з 12–14 годин дня, гусей випускають на вигул.

У племінний період великого значення набуває повноцінна годівля батьківського стада. Гусей годують 3 рази на день: вранці та в обід дають повноцінні мішанки, а увечері – зерно. Крім того, згодовують якісне сіно й трав`яне борошно із розрахунку 100–200 г на голову, а також соковиті корми. А ще необхідно організовувати додаткове підгодовування гусаків.

Крім загального раціону, їм додатково дають спеціальні суміші, збагачені білковими кормами, вітамінами й мікроелементами. Кожний день згодовують по 100 г пророщеного зерна на голову. Для отримання високої заплідненості яєць через кожні 10 днів роблять ротацію (заміну) гусаків.

Вікова структура батьківського стада, з урахуванням вибракування, має бути така: молодняк – 30%, переярки – 25%, трирічкн – 20%, чотирирічки – 15%, п`ятирічки і старші – 10%.

О.І. Лашко,
с. Мархалівка, Київська обл.

Готуємось до Великодня

Шановна редакція "Дім, сад, город"! Надсилаю на кулінарний конкурс свої рецепти з надією, що надрукуєте.

Тамара Салапон,
м. Лисичанськ

Паска

Треба мати: 600 г борошна, 30 г дріжджів, 200 г молока, сіль, 200 г цукру, 4 яйця, 100 г масла, 100 г родзинок, ванілін.

Дріжджі (30г) розчинити у склянці (200 г) теплого молока. Розчин процідити через марлю. У посуд до цього розчину всипати половину просіяного борошна (300 г). Все ретельно перемішати до утворення однорідної маси і поставити у тепле місце. Як тільки опара трохи опуститься, долити 50 мл води. Додати сіль (0,5 чайної ложечки), 100 г цукру, жовтки з чотирьох яєць. Все вимішати, додати решту борошна (300 г) і замісити тісто. Перед завершенням замісу тіста додати 100 г маргарину або масла, 100 г родзинок, ванільний цукор за смаком.

Підготовлене тісто поставити у тепле місце на 2–2,5 год. для бродіння. Але підчас бродіння тісто треба 2–3 рази вимісити.

Готове тісто розділити на дві частини, сформувати паски і викласти у підігріту й змащену маргарином форму і поставити, щоб підійшло. Випікати паску треба за температури 200–230 ґрадусів 30–35 хв.

Щоб прикрасити верх паски, треба приготувати помадку: збити 4 білки і 100 г цукру. Готову охолоджену паску виймають із форми. Після цього її можна глазурувати помадкою. Можна використати і кольорову посипку.

Сирна паска з мигдалем

Треба мати: 1 кг сиру, 300 г вершкового масла, 1 склянку цукру, 1 склянку неочищеного мигдалю, 1 склянку вершків, ванілін.

Сир розтерти з цукром і вершковим маслом. Мигдаль очистити, подрібнити і додати в сирну масу разом з вершками та ваніліном. Ще раз ретельно вимішати, перекласти у форму і поставити у холодильник.

Сирна паска із сливами

Треба мати: 1 кг сиру, 100 г розпареного чорносливу, 100 г вершкового масла, 1 склянку сметани, 5–10 яєць, цукати, 200 г цукрової пудри.

Сир у полотняному мішечку повісити над мискою, щоб стекла сироватка. Масло розтерти і з'єднати з сиром, посолити, додати яйця, цукрову пудру і сметану. Підігріти цю масу у товстостінній каструлі, безперервно помішуючи, але ні в якому разі не доводячи до кипіння. Як тільки на поверхні почнуть з'являтися бульбашки, сирну масу треба зняти з вогню і охолодити. Коли охолоне, додати цукати, форму вистелити марлею, щоб кінці звисали, і наповнити сирною масою, зверху поставити гніт, наприклад, банку з водою. Під паску треба поставити тарілку, в яку стікатиме рідина. На другий день паску викласти на блюдо і прикрасити чорносливом так, щоб на кожну порцію припадали 1–2 сливи. Зверху паску також можна прикрасити цукатами.

Крашанки

Важко уявити паску без крашанок, які ще з дохристиянських часів були символом відродження життя. Найбільшими споживачами крашанок є діти, тому барвники мають бути натуральними. Щоб отримати червоний, коричневий колір, використовуємо лушпиння від цибулі та червоний буряк, сушену чорницю, синій – листя червоної капусти, світло–жовтий – шкоринки апельсинів, лимонів, подрібнену моркву, жовтий – куркуму, шкаралупки грецьких горіхів, бежевий або коричневий – мелену натуральну каву, світло-зелений – сушене листя шпинату та кропиви.

Яйця треба кип'ятити 15 хв. у цих природних барвниках. Якщо хочете, щоб яйця блищали, змастіть їх олією і витріть. Якщо шкаралупа яйця недостатньо міцна, у воду треба додавати сіль. Якщо барвник потрапить на білок, то ви будете впевнені, що це безпечно для здоров'я дітей.

Котлети "Асорті"

Треба мати: 200 г філе яловичини, 200 г філе курки, 200 г філе свинини і 200 г філе баранини, 2–3 курячих яйця, сіль, перець кладемо за смаком. Борошно або сухарі для панірування.

М'ясо пропустити через м'ясорубку разом із 3–4 скибочками батона, розмоченого у воді або в молоці, та цибулею (дві середніх цибулини). Додати 2–3 яйця, 2 зубчики часнику, пропущені через часникодавку, сіль, перець за смаком.

Фарш ретельно вимішуємо, формуємо котлети. У середину кожної закладаємо шматочок мороженого вершкового масла або невеликий шматочок льоду із питної води (це для того, щоб котлети були соковиті).

Котлети обкачуємо у борошні або у сухарях і смажимо на сковороді з обох боків приблизно по 4 хв.

Фарширована курка

Треба мати: 2 курки вагою по 1 кг, 500 г кишмишу, 4 зубки часнику, чорний перець, петрушку.

Для пряної суміші: 0,5 кориці, 1 чайну ложечку тертого мускатного горіха, 1 чайну ложечку цукру пів чайної ложечки імбиру.

Корицю, мускатний горіх, цукор та імбир перемішати. Кожну ягоду винограду розрізати навпіл, обсипати перцем, подрібненою петрушкою та подрібненим часником.

Тушки курчат відварити у підсоленій воді, охолодити і нафарширувати виноградом із спеціями. Отвори зашити, щоб начинка на випала. Тушки огорнути полотняною тканиною і помістити у каструлю з водою. Довести до кипіння і на помірному вогні варити 45 хв. Потім вийняти з окропу, дати трохи охолонути, зняти тканину, вийняти нитку, якою була зашита курка, змастити майонезом або горіховим маслом і запекти у гарячій духовці 10–15 хв. до утворення рум'яної шкоринки, а потім обсипати курку пряною сумішшю.

Холодець із свинячої голови

Треба мати: половину або цілу свинячу голову (залежить від бажаної кількості готового продукту), моркву, цибулю, корінь петрушки (їхня кількість довільна, це залежить від смаків), лавровий лист (2–3 листочки), перець, сіль за смаком.

Спочатку розрубуємо свинячу голову на шматки, які мають відповідати розмірам вашої каструлі. Замочуємо свинину в холодній воді. Ретельно чистимо ті місця, де шкіра. Ставимо на вогонь і кип'ятимо 7–10 хвилин, потім воду зливаємо, каструлю і м'ясо миємо і знову заливаємо чистою водою так, щоб вода покривали м'ясо на 2–3 см.

Додаємо спеції, доводимо до кипіння, переводимо на слабкий вогонь і варимо не менше 3–4 год, щоб м'ясо відділялося від кісток. Потім бульйон зливаємо у чисту каструлю, фільтруючи через марлю. М'ясо знімаємо з кісток, нарізаємо шматками і розкладаємо у посуд для холодцю.

У бульйон, якщо його багато і ви не впевнені, що холодець захолоне, додаємо желатин (за інструкцією на пакетику), доводимо бульйон до кипіння і ним заливаємо м'ясо, що у посуді. Залишаємо у прохолодному місці на 10–12 год. Коли бульйон ще повністю не застиг, не забудьте прикрасити холодець шматочками варених яєць та кружальцями вареної моркви.

Млинці на кефірі

Треба мати: 500 г борошна, 2 яйця, 250 г кефіру, 250 г молока або води, 3 столових ложки олії, 3 столових ложки меду, 0,5 чайної ложечки соди, сіль за смаком.

У кефір додати молоко або воду, збите яйце, сіль, мед, соду і просіяне борошно. Замісити тісто. Додати в тісто олію, ще раз вимішати ложкою до однорідної маси і випікати тоненькі млинці на розпеченій сковороді. Щоб млинці не залипали, сковороду перед смаженням треба натерти сіллю, потім сіль висипати, а сковороду витерти чистою серветкою.

Яблука в мішечках

Треба мати: 300 г готового листкового тіста, 4 яблука, 3 столових ложки цукрової пудри, 1 столову ложку вершкового масла.

Для начинки треба мати: 100 г солодковершкового сиру, 1 чайну ложечку цукру, 1 столову ложку подрібнених грецьких горіхів.

Готове тісто розкачати в пласт товщиною не менше 1 см і розрізати на круги чи квадрати так, щоб у тісто можна було загорнути невелике яблуко. У яблук треба видалити серцевину, але не розрізати його наскрізь. Сир протерти через сито, змішати з цукром і горіхами і начинити підготовлені яблука. Фаршировані яблука викласти у центр кружальця чи квадрата з тіста. Краї тіста підняти й защипнути зверху бантиком.

Яблука у мішечках із тіста викласти на змащене жиром деко і поставити у гарячу духовку (200°С) на 15–20 хв.

Перед подаванням до столу яблука у мішечках можна посипати цукровою пудрою. Подавати до столу можна гарячими і холодними.

Маківник

Треба мати для тіста: 450 г борошна, три чверті склянки маргарину, 1 склянку цукру, 3 жовтки, 1 склянку молока, 60 г дріжджів, сіль, вершкове масло для змащення форми, мелені сухарі.

Для начинки: 450 г маку, 1 склянку цукру, 1,5 столових ложки вершкового масла, 2 столових ложки меду, 2 білки, ванільний цукор, 3/4 склянки родзинок, 1 склянку грецьких горіхів, 1 столову ложку подрібнених апельсинових цукатів.

Для глазурі: 1 склянку цукрової пудри, 1 столову ложку лимонного соку, 2 столових ложки окропу, 1 яйце.

Спочатку у холодній воді 2–3 рази промиваємо мак. Все, що спливе, треба злити. Тоді зливаємо майже всю воду, заливаємо мак крутим окропом і так залишаємо до ранку. Вранці мак зливаємо на друшляк через марлю, підсушуємо його і перетираємо в макітрі макогоном або мелемо у блендері дрібними порціями (щоб не згорів блендер).

Готуємо дріжджове тісто. Дріжджі спочатку розводимо у теплому молоці, а коли підійдуть, поступово всипаємо просіяне борошно і замішуємо густе тісто. Даємо йому піднятись.

У сковороді розтоплюємо вершкове масло, додаємо цукор, тертий мак, мед, родзинки, горіхи, апельсинові цукати. Обсмажуємо цю масу на слабкому вогні, безперервно помішуючи 3–5 хв., знімаємо з вогню і даємо охолонути до кімнатної температури і тільки тоді вливаємо у цю масу збиті в густу піну яєчні білки. Вимішуємо обережно, щоб не погасити піну. Розділяємо тісто і макову суміш на 3 частини. Кожну частину тіста розкачуємо на присипаному борошном столі і рівномірно розподіляємо по тісту макову суміш. Скачуємо рулетом. Викладаємо рулет у довгу форму для випічки швом донизу і даємо тісту піднятися. Перед випічкою треба змастити рулет яйцем, збитим з чайною ложечкою молока. Випікають маківник у духовці за температури 180°С 35–40 хв. Готовність перевіряємо дерев'яною зубочисткою. Якщо вона виходить із тіста сухою, рулет готовий. Охолоджений маківник треба покрити цукровою глазур'ю.

Як боротися з гризунами

Усім відомо, що гризуни завдають великої шкоди людям і тваринам. Саме щур, заселивши міста, став розносщиком найстрашніших епідемій середньовіччя й досі завдає гігантських економічних збитків. За оцінками спеціалістів, чверть усіх пожеж та обривів проводів з невідомої причини – результат "любові" щурів до проводів. Сірий щур може знищити цілий курятник, а іноді й поросят.

Сірий щур живе 3–4 роки, двомісячна самка вже статевозріла і може народжувати до 17 щурів один раз на три тижні, за умови, що їм є чим годуватися.

Як боротися

Отрута швидкої дії та пастки, як відомо, швидко втрачають свою дію на конкретну популяцію щурів через їхню славнозвісну обережність і колективну працю – якщо член зграї гине, покуштувавши отрути, решта щурів уже не потраплять у таку пастку.

Найбільш ефективний спосіб боротьби з гризунами на сьогодні – використання "розумної" готової принади "Крысиная смерть № 1". Така форма, на відміну від брикетів, гранул та зернових принад, не боїться вологи й добре розповсюджує запах, який приваблює гризунів. Скуштувавши принаду, гризуни відчувають нестачу кисню, виходять із нірок та місць укриття (завдяки цьому не треба зривати підлогу). Помітно діяти препарат починає на третю добу, не викликаючи у гризунів підозри щодо небезпечності принади.

Придбати принаду
"Крысиная смерть № 1"
можна на ринках.

Шкідливі комахи

Великою проблемою для дачників є оси, мурашки, мухи та інші комахи.

Оси завдають шкоди стиглим ягодам і фруктам, перегризаючи їхню шкірочку та висмоктуючи солодкий сік. Шершні, оселяючись поблизу пасік, знищують медоносних бджіл, крім того, вони можуть викликати у людини сильну алергію. Алергічні реакції на укус в окремих випадках можуть призвести до летального кінця.

Мухи переносять збудників інфекційних захворювань, таких як туберкульоз, дифтерія, холера, сибірська виразка та деяких очних хвороб. До того ж, окремі личинки мух можуть поселитися в організмі людини, провокуючи тим самим цілий букет хвороб – від шкірних до кишково-шлункових та сечостатевих.

Давно відомо, що таргани переносять різні інфекції і викликають алергію і астму. Дослідники з Медичного Університету префектури Кіото виявили, що таргани самі по собі можуть бути причиною онкологічних захворювань.

Як боротися з комахами?

Боротьба з побутовими комахами потребує великої кількості різних засобів. Тобто, ми купуємо від тарганів – один засіб, від ос – другий, від мух – третій, перераховувати можна довго. На все це ми витрачаємо час, гроші, хоча й не впевнені в тому, що комахи загинуть. Крім того, вибираючи засоби для знешкодження комах, слід пам'ятати, що вони мають бути безпечними для людини.

Не радимо використовувати аерозольні упаковки, оскільки в них є озоноруйнівні речовини та ДДВФ (фосфорорганічна сполука) – речовина, яка може спричиняти онкологічні захворювання.

Нещодавно в продаж надійшов універсальний засіб від усіх комах, що повзають та літають: тарганів, мурашок, пилових кліщів, бліх, молі, клопів, мух, ос, комарів, стоножок та інших – "Смерть шкідникам № 1". Це засіб широкого спектру дії з подвійним ефектом (миттєва дія і тривалий ефект).

Нехай літо принесе всім добрий врожай, а засіб "Смерть шкідникам № 1" – радість від роботи на дачі без шкідливих комах.

Придбати засіб
"Смерть шкідникам № 1"
можна на ринках.

З питань придбання засобів звертатися за телефонами:

Вінницька	04344-2-17-87
Волинська	03322-40-500
Дніпропетровська	056-790-98-42
Донецька	062-348-84-11
Житомирська	041-33-516-82
Закарпатська	050-514-99-64
Запорізька	061-222-71-60, 061-787-44-81, 050-900-32-00, 050-322-24-35
Івано-Франківська	067-343-70-14
Київська	044-538-16-63, 044-581-58-56, 044-599-04-81
Кіровоградська	067-520-38-27
Крим	0625-54-28-43, 0652-57-43-08, 095-216-08-55
Луганська	050-699-02-40, 050-443-42-08
Одеська	067-485-09-54
Рівненська	0362-54-51-50; 0362-26-44-45; 0362-26-44-45
Сумська, Чернігівська	067-632-49-47, 067-150-00-03
Харківська	057-757-35-25, 050-323-76-19, 067-577-58-08"
Хмельницька	067-372-06-49
Черкаська	0472-65-32-06, 096-752-44-26
Чернівецька	097-133-90-37

Флінт® Стар – сучасний захист саду від хвороб!

Отримати якісний врожай плодових культур та мати бездоганні декоративні рослини неможливо без використання хімічних засобів боротьби з хворобами. Щороку сади потерпають від парші, борошнистої роси, іржі, плодової гнилі та інших хвороб. Але з допомогою сучасних фунгіцидів з низькими нормами витрати і подовженим ефектом ми можемо зробити хімічне навантаження на рослини набагато меншим.

Одним з таких препаратів є **Флінт® Стар**, запропонований торговою маркою «Байєр Гарден» (Німеччина).

Флінт® Стар — це новий комбінований мезостемно-системний фунгіцид з двома діючоими речовинами та широким спектром активності для захисту яблунь від парші, борошнистої роси та плодової гнилі, а також троянд від борошнистої роси та іржі.

Обидві діючі речовини здатні перерозподілятися в газовій фазі по тих частинах рослини, на які препарат не потрапив безпосередньо під час обробки. Різнобічні механізми дії роблять малоймовірною можливість виникнення стійких рас збудників хвороб.

Переваги **Флінт® Стару** починають діяти відразу після його потрапляння на листкову поверхню.

Молекули препарату відзначаються дуже високим ступенем спорідненості з восковим шаром листя. Варто їм тільки «зачепитися» за листову поверхню, і вони одразу ж міцно з'єднуються з нею, утворюючи потужний захисний шар. Ця особливість надає **Флінт® Стару** надзвичайної протидощової стійкості. Навіть під час імітації опадів середньої інтенсивності обробка **Флінт® Старом** була настільки ж ефективною, як і в сухих умовах, не кажучи про випадки, коли між обробкою та дощем минав, хоч і доволі короткий, проміжок часу.

Отож спочатку **Флінт® Стар** акумулюється у восковому шарі. Згодом окремі молекули препарату проникають крізь нього і по міжклітинниках пересуваються всередину тканини, навідь досягають протилежної поверхні листка.

Дія **Флінт® Стару** на збудника хвороби починається одразу при проростанні спори. Він порушує процес дихання клітин гриба, і вони припиняють ріст та гинуть. В цьому випадку дія препарату профілактична . Але проти багатьох захворювань, наприклад парші яблуні, **Флінт® Стар** проявляє також лікувальний ефект, припиняючи зріст міцелію на початковому етапі інфекції.

Спектр дії препарату надзвичайно широкий. В Україні для роздрібного продажу він зареєстрований на яблуні проти парші, борошнистої роси та плодової гнилі. Норма витрати в цих випадках — 5 мл на 10 л води (з витратою робочої рідини на 6-8 дерев віком до 5 років або 3-4 дерева віком понад 5 років). **Флінт® Стар** зареєстрований і на трояндах проти борошнистої роси та іржі.

Для захисту від оїдіуму та сірої гнили на винограді норму залишають ту саму — 5 мл на 10л води на 1 сотку.

В країнах світу **Флінт® Стар** використовують на багатьох інших культурах проти широкого спектру хвороб — проти борошнистої роси на гарбузах, огірках, томатах, цукровому буряку, хмелю, зернових; проти несправжньої борошнистої роси — на гарбузах, огірках, хмелю; проти фітофторозу та альтернаріозу — на томатах; проти різноманітних плямистостей — на всіх зазначених культурах.

Першу обробку **Флінт® Старом** доцільно проводити під час добре розвиненого листя — тоді йому є за що „вчепитися". На яблуні це фаза рожевого бутона, на винограді — перед цвітінням. Мезостемність препарату найкраще проявляє себе за умов постійної концентрації препарату в листі, тому треба робити „зблоковані обробки" **Флінт® Старом** – другу через 8–14 днів після першої. Як правило, вона припадає на кінець цвітіння.

На трояндах проти борошнистої роси та парші проводять максимально три обробки по вегетації на початку бутонізації (перед цвітінням).

Для зручного використання для дачників розроблена упаковка ємкістю **5 мл.** Це новий вид упаковки, так звана «монодоза» — пластикова ампула в полімерному пакеті, розрахована на одну заправку ранцевого обприскувача.

О.О.Каушан,
кандидат с.-г. наук

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№ 4 (268), квітень, 2011 р.
Головний редактор
М. І. Халимоненко
Головний художник
Т. П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б. К. Донгаш, І. Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
А.М.Капітульська
Дизайн, верстка **Н.Х.Дець**
Комерційний директор **Г.А.Донець,**
Реклама **Н.В.Васильєва,**
тел.: (044) 223-38-17,
тел.: (044) 222-93-17,
E-mail:vgt@i.com.ua
Оголошення **О.К.Шевченко**
223-22-58
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т. І. Лазебник
тел.: 223-22-58, 221-68-08
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98
Підписано до друку 22.03.2011 р.
Загальний тираж 141 035 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця:
вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП-680.
Тел.: (044) 223-69-11,
(044) 223-69-12,
факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у друкарні
Видавничий Дім "Високий замок".
м. Львів, вул. Вол. Великого, 2.
Тел.: (032) 237-47-02
Замовлення № 53.

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — 21869.
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — 90245.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях» — 98881.

Індекс 74142 ISSN 1814—4357 Дім, сад, город. №4, 2011. 1—48 с. Ціна договірна
Ліцензія Міністерства Аграрної політики України — Серія АВ № 499411 від 20.05.2010

ISSN 1814—4357

Дачникам садівникам городникам

Щомісячний виробничо-практичний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

Передплатний індекс 74142

№3 (267) Березень 2011

Диво-малина

Помідори російської селекції

Як обігріти курчат

